

4D/25.

A KORTÁRS KÍNAI TÁJÉPÍTÉSZEZET
JELLEGZETESSÉGEI
*CHARACTERISTICS OF
CONTEMPORARY CHINESE
LANDSCAPE DESIGN*
DAVORIN GAZVODA
2. OLDAL / PAGE 2

SZABADTÉRTERVEZÉS
TÖRTÉNETI KÖRNYEZETBEN –
EGY VÁLASZTHATÓ EGYETEMI
TÁRGY TÖRTÉNETE ÉS
TAPASZTALATAI
*OPEN SPACE DESIGN IN
HISTORICALLY SENSITIVE
ENVIRONMENT – HISTORY AND
RESULTS OF A SEMINAR*
**BALOGH PÉTER ISTVÁN,
FATSAR KRISTÓF**
18. OLDAL / PAGE 18

EGYETEMES
SZABADTÉRTERVEZÉS BUDAPEST
BELVÁROSÁBAN – BERENDEZÉSI
TÁRGYAK, JÁRMŰKÖZLEKEDÉS,
PARKOLÁS
*GENERAL PRINCIPLES OF
BARRIER –FREE OPEN SPACE
DESIGN – STREET FURNITURE,
MOTORIZED TRAFFIC, PARKING
BASED ON THE EXAMPLE OF
DOWNTOWN OF BUDAPEST*
**FEKETE ALBERT,
SZASZÁK GABRIELLA,
SZÖBÖLÖDI ANITA,
TAKÁCS DÁNIEL**
41. OLDAL / PAGE 41

A TATAI KOSSUTH TÉR
SZABADTÉRÉPÍTÉSZETI TERVE
TATA – KOSSUTH SQUARE
OPEN SPACE DESIGN
BŐHM GÁBOR
60. OLDAL / PAGE 60

A KORTÁRS KÍNAI TÁJÉPÍTÉSZE JELLEGZETESSÉGEI

CHARACTERISTICS OF CONTEMPORARY CHINESE LANDSCAPE DESIGN

SZERZŐ / BY:
DAVORIN GAZVODA

LEKTOR / REVIEWER:
M. SZILÁGYI KINGA

Kína gazdasági terjeszkedése számos olyan folyamatot indított el, melyek sok esetben konfliktusokkal átszótt változásokat eredményeznek a táj- és a településszerkezetben. A Kínát terhelő környezeti problémák száma nagy és folyamatosan nő (az általános negatív befolyásoló tényezők, ezek intenzitása és széles körű kiterjedése tekintetében) és gyakran a tervezési minőség, az elhibázott környezeti és fejlesztési stratégiák okozzák őket. Mivel ez a kutatás a kortárs kínai tájépítészeti tervezés karakterjegyeit igyekszik bemutatni, nem bocsátkozik részletekbe ezekkel a sajátos problémákkal kapcsolatban. Összességében elmondhatjuk, hogy a tájépítészet és a környezettervezés nagy ívű és erős fejlődést ért el az elmúlt tíz évben, mely trendet nagyban elősegítette, hogy a szociális, a politikai és a gazdasági szektor támogatta a tervező szakemberek külföldi oktatását. Az, hogy a tájépítészeti diszciplína ismertté és elismertté vált a kínai társadalom számára, máris felvetett olyan problémákat, mint a szakmai nevezéktan hiánya. A kínai nyelv esetében ez a folyamat különösen hosszú, hiszen meg kell alkotni a tájépítészethez kapcsolódó összes tudományág számára a szakmai kommunikáció szótárát és az egyes szavak írásjegyeit is.

Habár a tájépítészeti tervezés tárgyát nagy általánosságban fogalmazva zöldfelületi szabadterek képezik, Kínában a tájtervezés valamint a szabadtervertervezés fogalma és feladatrendszere elkezdett összemósódni, ugyanis itt a területfejlesztési tervek kiviteli szintű dokumentációkban teljeseznek ki. Példának okáért, sok jelentős tájrehabilitációs program elkészítése átfogó környezeti hatástanulmánnyal kezdődik, s az erre épülő javaslati munkarészek már környezettervezési szintű megoldásokat fogalmaznak meg a végső környezetalakítási tervhez. Számos egyéb munka van, mely Kína hatalmas léptékű városainak köztereire és terjeszkedő agglomerációs térségeire irányul, ahol a tájépítészeti tervezési megoldások szükségszerűen átfedésbe kerülnek a településtervezés és a városépítészet feladataival. Ezen városok növekedési üteme és az ennek eredményeként létrejövő laza szerkezet felfoghatatlan léptékű, ha az európai városokhoz próbáljuk viszonyítani. Az elmúlt harminc évben ezek a tízmilliós lakosságú ipari városok olyan területeken fejlődtek ki, ahol valaha csak néhány ezren éltek. A települések ilyen mértékű kirobbanása számos megoldandó problémát okoz, beleértve a közösségi terek megtervezését az épített környezettől a nagy kiterjedésű parkokig.

The Chinese economic expansion has had many consequences in terms of changes to the landscape and urban spaces, and a number of problems have emerged as a result. Environmental problems in China are numerous and extensive (in terms of general negative influences, the intensity of these influences, and their expansion over a wide space) and are often the result of poor planning or unsuitable environmental and development policies. Because this paper aims to illuminate characteristics of contemporary Chinese landscape design, we will not address these specific problems in detail. Suffice to say that in the last ten years, the fields of landscape and environmental planning have been growing stronger in China, and the social, political, and economic spheres have contributed to this trend by promoting Chinese landscape architects who have been educated abroad. The fact that landscape architecture as a discipline has been gaining recognition in Chinese society means that it is encountering a number of banal problems such as the establishment of professional terminology. In the Chinese case, in addition to lacking words, written characters must also be created that can be used to

communicate with other disciplines that intersect with landscape architecture.

Although the final product of landscape designers is an open green space (often designed to the least detail), the distinction in China between landscape planning and landscape design is disappearing and the various levels of landscape arrangement have begun to merge and complement each other. For example, a number of notable Chinese projects that have to do with the reclamation of derelict landscapes begin with an assessment of environmental impact and are carried out with recommendations that reduce impact included in the final design. There are many more projects focusing on open public spaces in China's enormous cities and sprawling suburban agglomerations where landscape design solutions necessarily overlap with the urban planning and urban design approaches. The rapid growth and sheer size of China's cities are inconceivable in Europe. In the last thirty years, new industrial cities of more than ten million inhabitants have grown in places where the population was once only ten thousand. Such an explosion of urban settlements causes numerous problems including the design of public spaces, from built to green open space.

1

1. ábra/pict:

A kínai kertészeti kultúra messzemenő hagyományokra tekint vissza és számos növényfajt adott a mi köztereknek is: világszerte ültetik az innen származó nemesítéseket. Azonban ennek a közterületi kiültetési stílusnak vannak hátulütői: az élénk színek telítettsége és a haszontalan, feltűnő elemek gyakran eredményeznek zavaros összképet. /

Horticulture has a long tradition in China and numerous plant types that are in use in public plantings around the world come from this tradition. Difficulties in this general design approach include colour saturation and unnecessary kitsch elements.

TÁJALAKÍTÁS ÉS ORNAMENTÁLIS KERTÉSZET A KÖZTEREKEN

Megfigyelhető egy igen jellegzetes törekvés, mely számos kínai nagyváros szabadtértervezést jellemzi: a viszonylag egyszerű formálású, ismétlődően elhelyezkedő és hatalmas kiterjedésű zöldfelületek elhelyezése a városban és a szuburbánus övezetekben, beékelődve a vonalas műszaki létesítmények számára fenntartott folyosókba – főként autóutak és folyópartok mentén. Kína szabályozott zöldfelület-gazdálkodást és szolgáltatási rendszert dolgozott ki a városszépítés eszménye alatt, azonban ezek sok esetben lakóépületek körüli, felismerhetetlen logika szerint létesített növényágak formájában nyilvánulnak meg. Hogy egyértelműsítsük a problémát: a kihasználatlan városi szabadterek tájépítészeti kialakítása jelenleg alá van rendelve a közterületi biztonság és a forgalomirányítás szempontjainak. Azonban ezek a területek sok esetben túl nagyok és nem szolgálnak semmi különösebb célt, jelenleg ez a kihasználatlanság a szabadtér-rendszer elszegényesedéséhez vezet. A szakma meg is alkotta tervezői választát: elkezdődött ezen területek változatos kertészeti kialakítása, mely díszítő motívumait

a kínai hagyományokból meríti, s mely igen magas fenntartási igényű zöldfelületeket eredményez. Kihasználható az olcsó kínai munkaerőt, a fenntartás kézzel történik és nem gazdaságos – különösen a vízhasználat tekintetében.

A GLOBALIZÁCIÓ HATÁSA A KÍNAI TÁJÉPÍTÉSZETRE

A korábban említett terjeszkedés a városi térben két jelenségnek köszönhető: egyrészt a gazdasági növekedés idézte elő, másrészt a kormányzati politika tehető felelőssé érte, mely elősegítette, hogy kirívó építészeti beruházások valósuljanak meg, melyek óriási léptékű épületeket és tereket hoztak létre. Sok, a nemzetközi élvonalban levő építész iroda van jelen Kínában. A létrejövő építészeti stílust egyértelműen nevezhetjük nemzetközinek, mert az épületek formai jellegét és ízlésvilágát tekintve bárhol felépülhettek volna – ez azonban mégis csak Kínában történt meg. Számos példa illusztrálja ezt a trendet, ezek közül kettőt emelnék ki a közelmúltból: a pekingi opera épületegyüttesét és a 2008-as Nyári Olimpiai Játékok helyszínéül felépült komplexumot. A hatalmas kupolájáról elhíresült operaház egy

több épületet és föld alatti térrendszert rejt, mely a gyalogosok számára nem látható (kivéve a bejáratot és a lépcsőket, melyek levezetnek a mélyített szintre és egy motívumokban gazdag vízfelület alatt vezetik az embert az opera épületének szívébe). A francia építész, Paul Andreu, az óriási üvegkupolát az opera kagylóhéjaként álmodta meg, akárcsak a Guangzhou-ban épült sportközpont és a shanghai-i Oriental Art Center esetében, melyek szintén az ő munkái. Ezekre az épületekre jellemző, hogy a csatlakozó szabadtér és a gyalogos felületek nem kaptak megfelelő kialakítást, ezáltal az épület teljesen eluralkodik a környezeten. Az operaház kupoláját például egy feszített víztükrű medence kíséri, melyet egy hatalmas, üres burkolt felület keretez növényzet és ülőfelületek nélkül. A tér már önmagában is óriási és semmi sem tagolja a szegélyen és az úton kívül, mely a Tiananmen térre vezet, ahol már található néhány fa és pad is. A tér túllép az emberi mértékeken. Teljesen érthetetlen módon nélkülöz minden használati elemet és éppen ezért történhet meg az is, hogy minden egyes rendezvény alkalmával hordozható fényszórókat és hangosítást kell alkalmazni, ami viszont a fényképeken visszaköszön és elrontja a hatalmas nyitott tér látványképét.

LANDSCAPING AND ORNAMENTAL GARDENING IN OPEN PUBLIC SPACES

We find a characteristic approach in the design of urban open spaces in many large Chinese cities: namely, the repetitive and not very inventive creation of enormous green spaces in cities and suburbs, the goal of which is first of all the organization of the space in and along large infrastructural corridors, especially highways entering the city and riverbeds. Chinese cities have established park services and even commissions for urban beautification. These commissions have introduced, for example, new plantings around many buildings, but it is often difficult to discern any recognizable concept. The problem is not straightforward. The design of unused city space is currently subordinated to principles of safety and traffic flow. These spaces are often too large and have no purpose assigned to them. The result is the general structural poverty of the urban space. In response, planners have dedicated themselves to the ornamentation of available spaces with various garden elements, usually using solutions from Chinese tradition, which require regular and intensive maintenance. Because of the low cost of Chinese labour force, this maintenance is usually manual and resource inefficient especially in terms of water use.

GLOBALIZATION IN CHINESE LANDSCAPE DESIGN

The above-mentioned expansion in the urban space that has been dictated by both economic growth and government policies has included the realization of many large architectural projects, new excessively large buildings that are connected to equally excessive open spaces. Several internationally important architects build in China. The resulting architectural style might be called global, offering solutions that, given their design and style features, could have emerged anywhere in the world but, in fact, are built only in China. There are many examples that illustrate this trend but I shall mention two recent ones: the new opera complex in Beijing and the facilities for the Olympic Games also in Beijing. The Beijing opera house is known for the enormous cupola that covers a complex of several buildings and underground spaces hidden from the view of pedestrians (except for the entrance and stairways that lead down to the basement and run underneath a water surface full of motifs to the heart of the opera complex). The French architect, Paul Andreu, conceived the enormous glass cupola as the shell of the opera, similar to the sports facility he designed in Guangzhou and the Shanghai Oriental Art Center. Characteristic of all these projects is an open space that is not adequately designed, or more precisely is entirely subordinate to the architecture.

2. ábra/pict:

Egy tipikus szabadtér-építészeti elrendezés: szálloda-negyed Dalian keleti partján; hatalmas gyepfelületek bokrokkal és évelőkkel tagolva, ahol a központi közösségi teret egy hatalmas, ám olcsó rozsdamentes acélból készült szobor díszíti. Ehhez hasonló műalkotásokat találunk több nagyváros bevezető főútvonalán, a városhatárhoz érve. / This hotel area on the eastern Dalian coast is organized in a typical Chinese manner: large grassy surfaces, perennials and bushes, with a central public space furnished with large sculptures usually made of inexpensive stainless steel. Such sculptures often stand at the main entrances to big cities.

3. ábra/pict:

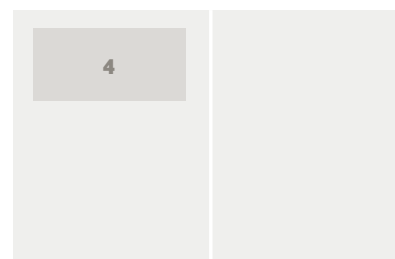
Folyópartjainak kialakítására a harminc éves, több millió lakosú Shenzhen karakter nélküli megoldást választott. Habár a folyó mentén három egyetemi campus is elhelyezkedik, a szubtrópusi klíma és a víz szintjének nagy arányú ingadozása miatt a több száz pad elhelyezése nem praktikus, hiába van a közelben rengeteg egyetemista. / The design of the riverbanks in Shenzhen, a thirty-year old city with a population of many millions, reveals uninventive planning. Although the river in the picture intersects with three university campuses, the subtropical climate and the highly variable level of the river render the arrangement of hundreds of benches impractical, despite the high population of students in the vicinity.

A figyelmes szemlélő a pekingi Olimpiai stadionok környezetében is számos tervezési hibát tud felfedezni. Elsőre nem nehéz megérteni, miért tűnik üresnek a park az Olimpiai Játékok lezajlása óta, amikor is 90 000 látogató folyamatos áramlásának kellett, hogy utat adjon a terület - hiszen ekkora a központi stadion befogadó készsége. A díjnyertes tervezők szavaival élve, Pekingnek a Tiltott Várostól északra futó történelmi tengelyében húzódó tér megmunkálása megoldatlan maradt, s rendezése majd a jövő generációinak feladata lesz. Ez különös, hiszen az Olimpiai Park rendezésére kiírt pályázat feltételei között szerepelt, hogy hosszútávú megoldás szükséges a terület helyi problémáira a használók igényeinek figyelembe vételével. Mindentől függetlenül 2008-ra egy olyan szabadtérrendszert kellett kivitelezni, mely multifunkcionális városi használatot tesz lehetővé, emellett kellő mértékben nyújt szerkezeti változatosságot annak érdekében, hogy a Játékok után is mindennap használják a pekingiek. Ez utóbbit nagyban elősegítette volna, ha jól végiggondoltan, egységes arculati irányelvek mentén zajlik a szabadtér tervezése. Ehelyett az Olimpiai Park rendezésére kiírt városi megoldásokat kereső nemzetközi pályázat során külön-

álló épületekre vonatkozó részleges projektek születtek, melyek a rendezvény által generált változásokra az egyes épületek és szűkebb értelemben vett környezetük, szabadtérépítészeti projektek, a sportnemek számára való helyteremtés és a Northern Forest Park létesítményeinek integrálása szintjén reagáltak. Számos tervezési megoldást pedig kifejezetten rosszul helyeztek el, mint a központi stadion közvetlen környezetének alakítása esetében. A Herzog & de Meuron építésziroda túlságosan komolyan kezelte a „madárfészek” koncepciót és ez azt eredményezte, hogy az ötlet végigkíséri az épület körüli gyalogoshálózát vonatkoztatását, a kültéri világítási megoldásokat és egyéb részleteket is.

Ellenben a Northern Forest Park együttese jóval nagyobb területrészt foglal magába és hatékonyan integrálja az Olimpiai Park körútjára felfűződő szabadtérek egy egységes design koncepcióba. A stadionok építési területén kitermelt földmennyiséget például vízarchitektúrával és gyorsan növekedő fajok kiültetésével kombinálva már a Játékok kezdete előtt „erdőt” tudtak létrehozni. Ezen terület legmagasabb pontjáról az egész sportlétesítmény belátható.

4. ábra/pict:

Az operaházat övező nyitott tér látványa, előtérben a hordozható hangosító berendezéssel. / Open space around the new opera house in Beijing with portable audiovisual equipment in the foreground view.

In the case of the opera house in Beijing, there is a smooth body of water that surrounds the cupola and an empty paved surface around the water. The space itself is simply enormous, with no other elements except the border itself, and the connection to the area leading to Tiananmen Square where there are a few trees and benches. The space is out of human scale. It is incomprehensible that there are no other elements in the space or efforts to make it more functional. Because of this, when big events are held there, the use of portable elements is necessary, such as lights and speakers that are visible in photographs and mar the image of a wide-open space.

An attentive observer can also detect mistakes in the design of the open space around the Olympic facilities in Beijing. It is understandable that at first glance the space appears empty, since the Olympic Games had to provide access to a flow of some 90,000 regular visitors, the capacity of the main stadium. However, as the award-winning architects put it, the regulation of the space in the historical axis of Beijing that runs between the Forbidden City and the north remained unsolved so that future generations can arrange it according to their wishes. This opposes with the competition which was intended to solve the spatial problems in accordance with the long-term needs of its users. Nevertheless, it was still necessary to introduce a range of urban features, to organize individual spaces, to ensure their multi-functionality, and above all to achieve a suitable level of structural variety to allow for various daily activities after the Olympic Games - all of which should have been more deliberately thought out and designed

in a unified fashion. Instead the competition for urban solutions to the challenges posed by the Olympic Games was carried out with partial projects for individual buildings, projects that addressed the open space, the setting for the games, and the Northern Forest Park in the extended sports complex. Many of the implemented solutions were not felicitous, above all the design of the space directly around the main stadium. The architects from the office of Herzog & de Meuron followed too literally the concept of the "bird's nest", an idea that was also applied on a smaller scale to the design of the exterior lights, the network of sidewalks, and other details.

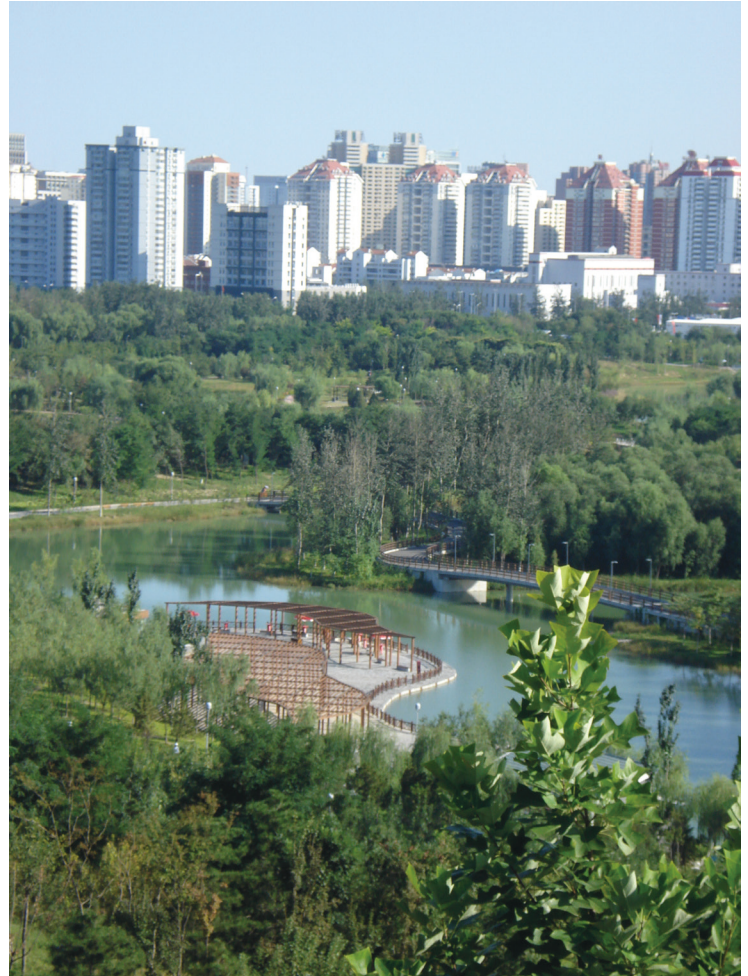
The Northern Forest Park, which involved the organization of the large space around the ring road, benefited from a more integrated design. Soil deposits from the excavation of the building site of the Olympic Games were used in combination with water elements and fast-growing plantation trees that were planted before the Olympics and thus the Chinese managed to raise a "forest" until the Games. From the top of this area, there is a view on the entire sports complex.

The participation of international urban planners, architects, and landscape architects in China is not limited exclusively to the most monumental projects of excessive architecture. There have been numerous projects designed by foreign architects that are appropriately designed, including the Olympic Village in Beijing. After the Games, this settlement for athletes and competitors was transformed into prestigious apartments. In terms of its landscape

architecture, it has a characteristic international style mixed with modified traditional Chinese elements. The space is structured as a sequence of paved community/public spaces alternated with larger green areas. The many trees were already large at the time of planting and an additional emphasis is placed on beds featuring perennials and low bushes. Water elements are present in the form of reflecting pools and fishponds, and flowing water can be seen in fountains and cascades. The details are fresh with characteristic Chinese ornaments, the use of colours and architectural elements. Because this is a mixture of already-used approaches and stylistic details, it is difficult to refer to this as a typical contemporary Chinese open space design. The solutions are more or less imaginative and often a matter of routine. Nevertheless, it is far superior to the above-mentioned enormous empty spaces and horticultural kitsch.

NEW CHINESE STYLE

The traditional school of garden design that is taught at the Beijing Forestry University continues to exert an especially strong influence on Chinese landscape design. The problem with this approach is that the solutions offered, in the effort to be true to traditional, end up being very similar to each other. Design innovations are few and there is no development, which is only logical as the school aims to preserve tradition. The question is whether such solutions suit the contemporary needs of architectural design, particularly in competition with the international architectural firms that operate in China. This may

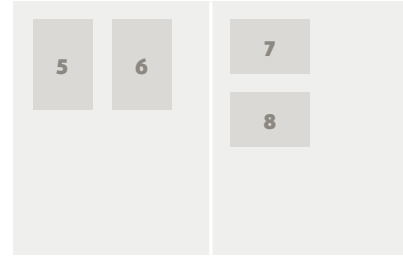
A nemzetközi ismertségű várostervezők, építészek és tájépítészek nemcsak a legnagyobb horderejű, extravagáns építészeti megoldásokat igénylő beruházásoknál vannak jelen Kínában. Számos külföldi tervezők munkája révén megfelelően megvalósult projekttel büszkélkedik az ország, beleértve a pekingi Olimpiai Falut, mely a Játékok után magas presztízsű lakóparkká alakult át. A tájépítészeti alakítását tekintve a nemzetközi trendeket követő stílust hagyományos kínai elemekkel ötvözték, az épületek között burkolt közösségi terek és nagyobb zöld felületek alkotnak láncolatot. A kiültetett fák jelentős része többször iskolázott minőségű volt, így a cserjeszintet alkotó növényzet egyből hangsúlyos keretet kaphatott. A víz tükröződő felületű medencék, halastavak, valamint szökőkutak és kaszkádok formájában jelenik meg. A részletképzést friss és karakteres kínai motívumok, gazdag színhasználat és építészeti elemek használata jellemzi – és pontosan emiatt a hagyományörző

stílus miatt nem tekinthetőek ezek a szabadterépitészeti alkotások a kortárs kínai tájépítészet referenciáinak. Habár a tervezői megoldások sok esetben kevésbé fantáziadúsak és gyakran a rutin uralta tervezési folyamat eredményei, a fent említett hatalmas üres területek és a kertészeti giccs alkotásainál jóval magasabb szintet ütnek meg.

A NEW CHINESE STYLE

A hagyományos kertművészeti oktatás, melyet a Pekingi Erdészeti Egyetem folytat, változatlanul erős befolyással van a kínai tájépítészeti tervezésre. Ez tény, és sajnos az a hátulütője, hogy a kínált tervezési megoldások a hagyományokhoz való görcsös ragaszkodás miatt egyhangú keretet teremtenek: egymáshoz túlon-túl hasonló tervek születnek. A dizájnban innovációkat nem találunk, ahogyan fejlődést sem, ami logikus, hiszen az iskola célja a hagyományok konzerválása. A kérdés az, hogy ezek a megoldások

képesek-e lefedni a kortárs építészeti ízlés igényeit, különösen egy pályázati verseny esetén, ahol a mércét nemzetközi mezőny adja. Erre válaszul ütötte fel a fejét egy új trend, melyet a kínai tervezőirodák mind építészeti, mind tájépítészeti kialakításban követnek, ez pedig a New Chinese Style, melynek elsőrangú hirdetői Kína helyi tájépítészei. Sok esetben ezek a tervezők az akadémiai élet aktív résztvevői, a rivális Pekingi és Tsinghua-i Egyetem oktatói. Tervezői megoldásaik nagyon különbözőek és nehéz trendeket kivetíteni ebből a sokféleségből. Az azonban egyértelműen látszik, hogy igyekeznek kifejleszteni egy olyan tervezési sztenderdet, általános eszközkészletet a mindennapos feladatok tervezésében (lakóparkok zöldfelületeitől a közterekig), mely átvehetné a helyet a fent említett kertészeti megoldásoktól és túlléphetne a historizáló hagyományörzésen – mindeközben felismerhetően kínai maradna. A próbálkozások skálája igen széles: elsőként említhető, hogy őshonos növényeket alkalmaznak

5. ábra/pict:

Burkolt felületek a központi stadion körül és a „mini madárfészek” alakú világítótételek. / Paved surfaces around the main stadium and the low external lamps as a small-scale echo of the main building.

6. ábra/pict:

Northern Forest Park / Northern Forest Park (TERVEZŐK/PLANNER: SASAKI ASSOCIATES + TIANJIN HUAHUI ARCHITECT AND DESIGN COMPANY - MASTER PLAN; TSINGHUA PLANNING INSTITUTE - LANDSCAPE ARCHITECTURE)

7-8. ábra/pict:

A pekingi Olimpiai Falu, tervező: Earth Asia Design Group és Tianhong Design Institute, projektvezető: Michael Erickson / Beijing Olympic Village by Earth Asia Design Group and Tianhong Design Institute, project manager: Michael Erickson (FOTÓ/PHOTO: LI DIHUA)

be why certain Chinese architectural firms have been making use of a style of architecture and landscape design that is called the New Chinese Style. The promoters of the New Chinese Style are local Chinese landscape architects. In many cases, these are designers who are also active in academic circles, especially at the rival Beijing and Tsinghua Universities. The solutions are so varied that it is difficult to find a common denominator. Clear is that Chinese designers are striving to develop an appropriate standard for the

design of everyday landscapes, from the greenery around apartment buildings to open public spaces: a design that should replace the above-mentioned horticultural solutions and go farther than historical traditionalism but remain recognizably Chinese. The range of solutions is quite wide. In the first place, they make use of indigenous Chinese plants, though in a less traditional manner. The designers take advantage of the favourable weather conditions by using plants that grow quickly and luxuriantly, giving the impression that

PLAN of the Fragrant Hill 81# Yard

the gardens and parks are older than they are. Water elements and the use of stones are almost unavoidable as they come from traditional garden design.

CONTEMPORARY CHINESE LANDSCAPE DESIGN

The New Chinese Style might be interpreted as a movement within the larger and more complex contemporary Chinese landscape design movement. The latter is characterized by its effort to find a mission in the context of wider social problems, and specifically in the Chinese mixture of socialist communism and free economic enterprise. Above all, there is the need to solve the enormous environmental problems that trouble China and the tendency for the lowest classes in society to draw the short end of the stick. As a result, many Chinese architects see the ecological approach to design, especially in landscape planning, as an important contribution to solving at least one of society's problems. Both protective landscape planning and planning of urban open space system and urban environment are integral parts of the educational curriculum in contemporary Chinese schools of architecture. Indeed this is how one of the leading Chinese landscape design firms, Turenscape (known for short as Turen: Tu = Earth and Ren = Man), defines its mission. Turenscape is based

in Beijing but has opened branch offices in provinces all over China in response to specific projects. The ideological and business philosophy of Turenscape is a mixture of Chinese and international (if not American) styles. Even the interpretation of the neologism Turen is philosophical, referring to Nature, Man and Spirits as One (see <http://www.turenscape.com/english/>). The firm has published several books in which it presents its award-winning products that are more comprehensible in the original Chinese than in their English translations such as *The Culture Being Ignored* and *The Beauty of Weeds* (2003) and *The Art of Survival* (2006). Not only the direct and broad-stroked approach to design but also the management style of Turenscape is extremely international, or American. This is not surprising as its founder, Dr. Kongjian Yu, a landscape planner, received his doctorate under the mentorship of Dr. Carl Steinitz at the Graduate School of Design at Harvard University. It is precisely Turenscape's planning approach to large projects in terms of the final design of the open space that gives the firm's solutions an advantage over other, more traditionally Chinese approaches. The result is a sustainable design with certain new age, or rather globalist characteristics, which were discussed at the beginning of this paper. This also applies to Turenscape's larger projects, some of which received rewards in recent

years, including the prestigious ASLA Award. The following is a list of some of Turenscape's awarded projects: the design of an extensive parking area that also served to rehabilitate a devastated landscape, the renewal of a shipyard at the edge of the city of Zhongshan (in the Guangdong province), the clean-up and redesign of the devalued landscape along the Yongning River in the city of Taizhou (in the Zhejiang province), and the Qinhuangdao Red Ribbon Park in the city of Qinhuangdao (in Hebei province).

As mentioned above, the most interesting landscape projects in China involve the reclamation of derelict space. One example of this was the rehabilitation of the abandoned shipyard in Zhongshan and the decision to preserve all of the key shipyard buildings and some individual pieces of equipment, machinery, and even railroad tracks. From the outset, these elements determined the basic characteristics of the plan. Indeed, the primary task was the more or less successful design of the spaces in between. The most interesting aspect of the plan was the terraced design of the riverbank and the handling of tidal influences. At high tide, even the highest terraces and levels are flooded. At low tide, it is possible to walk along pathways that are flooded most of the day. The lotuses that were planted at the beginning of the project were later replaced by the more environmentally suitable choice

megakadályozására. Számos kínai építész éppen ezért a tájtervezés eszközeinek környezetvédelmi szempontok alapján való alkalmazásában látja annak lehetőségét, hogy egyértelműen hozzájáruljanak legalább egy társadalmi probléma feloldásához. Mind a tájvédelmi tervezés, mind a szélesebb körű környezettervezés integráns része a mai kínai építészeti oktatásnak. Pontosan így definiálja magát az egyik vezető kínai tájépítészeti stúdió, a Turenscape (a Tu a Földet, a Ren az Embert jelenti). A pekingi bázisú vállalkozás már egy tucat kihelyezett irodát nyitott Kína több tartományában, ahol más-más projekteken dolgoznak. Ideológiája és cégfilozófiája ötvözi a kínai és a nemzetközi stíuselemeket (főleg az amerikaiakat). Még a neve is filozófiai gyökerű: a Természet, az Ember és a Lélek Egysége (bővebben lásd: <http://www.turenscape.com/english/>). Az iroda több könyvet is kiadott díjnyertes munkáinak bemutatására, ezek azonban sokkal érthetőbbek eredeti nyelven, mint az angol fordításban: *The Culture Being Ignored and the Beauty of Weeds* (2003) és *The Art of Survival* (2006). Nemcsak a közvetlen és nyitott szakmai hozzáállásuk, hanem a Turenscape üzletvezetési stílusa is, mondhatni amerikai, ami nem meglepő, hiszen a cégalapító

tájtervező Dr. Kongjian Yu doktori fokozatát Dr. Carl Steinitz mentorálása alatt szerezte a Harvard posztgraduális tervezési iskolájában. A Turenscape igazi ütőkártyája az, hogy tervezési munkáikat a táji léptéktől a közterekig dolgozzák ki, mely a legtöbb, inkább hagyományos elemekkel dolgozó irodával szemben előnyhöz juttatja őket. Az eredmény pedig egy kortárs jellegű, globális eszközkészletű, fenntartható dizájn – amelyről már az írás elején szót ejtettünk –, amelyet tükröznek az iroda nagyobb munkái is, melyek közül több díjat is nyert az elmúlt években, egyebek közt az elismert ASLA szakmai díjat is.

Néhány ilyen díjazott projekt: egy rehabilitált extenzív parkterület, a Zhongshan város szélén átalakított egykori hajókikötő (Guangdong tartomány, 2003), a Yongning folyó menti elértéktelenedett táj rehabilitációja Taizhou városában (Zhejiang tartomány, 2006), a közismert Qinhuangdao Red Ribbon Park Qinhuangdao-ban (Hebei tartomány, 2008) és a Houtan Park, mely a 2010-es Shanghai-i Világkiállítás része volt.

Ahogy korábban is említettük, a legérdekesebb kínai tájépítészeti projektek elhagyatott terek helyreállításához

köthetőek. A zhongsan-i elhagyott hajókikötő rehabilitációs tervénél az a döntés született, hogy a legfontosabb épületeket, egyedülálló építményeket és szerkezeteket, valamint egy iparvágány sín-párját megtartják. Ezek az elemek adják a park alapvető karakterét; az elsődleges feladat környezetük és a közöttük elhelyezkedő terek megtervezése volt – ezt több-kevesebb sikerrel végrehajtották. A terv legizgalmasabb része a lépcsőzetes folyópart-kiképzés, mely magas vízállásnál teljesen víz alá kerül, de mikor a folyó vízszintje alacsony, ezek a területek bejárhatóak. A kezdetben kiültetett lótoszokat később könnyebben fenntartható gyékény- és nádfélékkel helyettesítették, annak ellenére, hogy a lótosz sokkal inkább emberbarát és motívumértékű növény. A megőrzött víztornyok hihetetlenül érdekesek: lefejtették róluk a beton héjazatot és pirosra festett, renovált vas armatúrával látták el őket. Kevésbé mondhatók szerencsésnek a parkot átlósan szelő markáns sávok, valamint a nyírott sövényfalból képzett pillérek és labirintus.

Az alapítása óta eltelt 15 évben a Turenscape irigylésre méltóan sok, többnyire megvalósult városépítészeti, építészeti és tájépítészeti projektet tud

of swamp grass, despite the fact that lotuses were more user-friendly and interesting as a motif. The preserved water towers are extremely interesting. They have been stripped of concrete and furnished with a renovated red-painted iron armature and stand in the park as a model. Less fortunate are the cross diagonal strokes as well as the pillars and the labyrinth made of trimmed hedgerow.

During its fifteen years of operation, Turenscape has designed an enviable number of urban, architectural and landscape projects, most of which have been completed. A certain number of projects were routine, simply ensuring the ongoing functioning of the firm and allowing it to take on more visionary projects with a smaller budget. If the large projects are successfully completed, they often bring in awards and additional prestige to the firm. An example of such a project was Turenscape's design for the banks of the Yongning River, which involved an unusual design approach in terms of its complexity and solutions. The final revitalization of the existing concrete riverbed was carried out with a new topographical and hydro-technical

method that emphasized the varied landscape along the riverbanks. Both the aquatic and dry parts of the banks were carefully planted with indigenous local plants that serve two functions: improving the growing conditions and environmental situation, and connecting the spaces as a design feature to the visitor's park. Even more than the final product, what was important in this project was the planning approach to solving problems by modelling the space. Turenscape first made a recommendation for arranging a much larger area around the river with an emphasis on flood safety. A number of simulation models, which represented a small piece of the initially treated space, were completed to help in the design of the actual space and made the process itself more effective. Thus the final proposal was based on an extremely complex approach to the landscape challenges. Indeed, the comprehensive planning approach used in the project represented its main advantage and was promoted by Dr. Yu to the Chinese professional and lay public as an extremely efficient tool in contemporary landscape architecture.

13

13. ábra/pict:
Az árterület, ahol számos növényfajt kipróbáltak. A lótusz helyére egy honos gyékényfajta került.
/ The tidal area where various plants have been tried. The lotus flowers were replaced with local swamp grass.

14

14. ábra/pict:
Víztoronyok a Shipyard Parkban / Water towers at the Shipyard Park

felmutatni. A munkák bizonyos része persze rutinszerű volt; az iroda folyamatos működését segítették, illetve azt, hogy ezek mellett sokkal nagyobb léptékű ötleteket tudjon kevesebb pénzből megálmodni. Ha a nagyszabású munkák sikeresen végződnek, díjakkal és presztízzsel járulnak hozzá a cég ársíójához. Egy ilyen projekt volt a Yongning folyó partjaira tervezett kialakítás, mely nem szokványos eszközökkel dolgozott és hozott létre újszerű megoldásokat és komplexitást. A korábbi beton folyómeder rehabilitációja során a legújabb hidrotechnológiai eljárásokat alkalmazták, hogy a partmenti vegetációk helyreálljanak.

A part vízzel borított és száraz területeit elővigyázatosan telepítették be őshonos növényzettel, melyek kettős funkciót töltenek be: javítják a környezeti és klimatikus állapotot és dizájnelemként kapcsolatot teremtenek a látogatói park szabadtereivel. Ami még a végeredményénél is fontosabb vívmány volt a Yongning folyó medrének rehabilitációjában, hogy a tervezési területet teljes egészében modellezték, mely a területet terhelő problémák megoldását nagyban segítette. A Turenscape az első tervváltozatban egy jóval nagyobb terület rendezésére tett javaslatot a folyó mentén árvízvédelmi okokra hivatkozva. A fejlesztési terület kisebb szegmensét ábrázoló modellek kidolgozása nagyban hozzájárult a hatékonyabb kivitelezéshez. A végleges terv így nagyon átfogó választ adott a tájépítészeti kihívásokra,

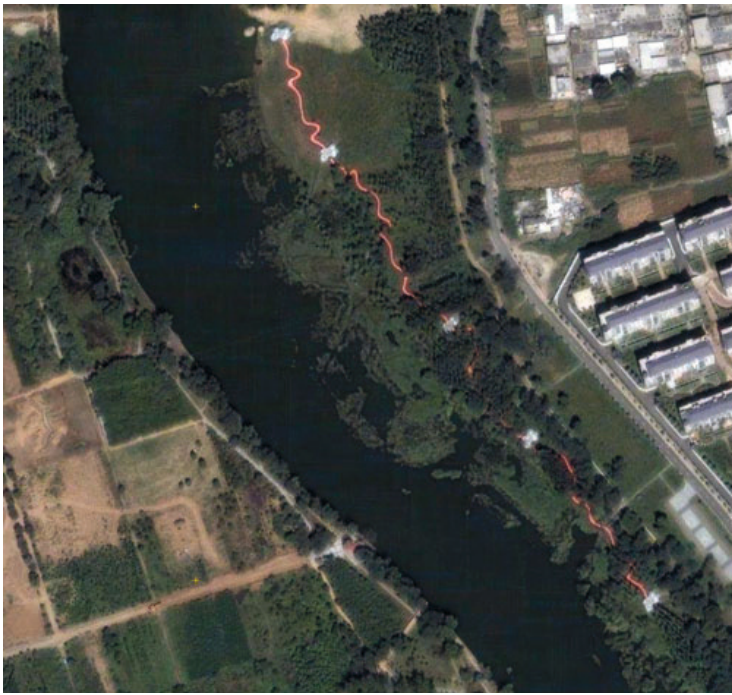
s valójában ez a tervezési módszer vált legjobban előnyére a projektnek, melyet Dr. Yu a kínai szakmai és laikus közönségnek a kortárs tájépítészet rendkívül hatékony eszközeként mutatott be.

A tervező szavaival élve, a Qinghuangdao-ban, a Tanghe folyó mentén található Red Ribbon Park kialakításánál arra törekedtek, hogy a lehető legkevésbé érintsék a természetes élőhelyeket és megmutatták, hogy „egy minimális design hogyan képes drámai hatást eredményezni a tájban”. Az alapötlet a kontrasztképzés volt az ötszáz méter hosszú vörös szalag és a folyópart természetes környezete között. A tervezők egyértelmű sikere mellett nyitva maradt a kérdés, hogy ez egyáltalán táji fejlesztésnek minősül-e. Ebből a nézőpontból nézve a kiültetések és a folyón képzett szigetek sokkal fontosabbak a terület szempontjából, mint maga a padként kiképzett 'red ribbon', mely éjszaka világítótestként működik. Itt érdemes megemlítenünk, hogy nagy számban vannak tervezési-kivitelezési megoldások, amelyek csak Kínában érhetőek el: például a korlátlanul alkalmazható éjszakai fényforrások, főleg a lampionok, melyek fénye az égbolt felé irányítható. Az Európai Unióban ennek a fajta világításnak valószínűleg útját állnák a kültéri világításra vonatkozó szabályozások. Hasonló a helyzet a biztonsági előírások esetében is, ugyanis a Kínában alkalmazott szabványok közel sem olyan szigorúak,

15. a-b. ábra/ pict: Környezet- és élőhelyrehabilitáció a Yongning folyó partjain, az építkezés előtt és után. / *Environmental remediation of the Yongning river banks (during and after construction.* (FOTÓ/PHOTO: KONGJIAN YU)

16. a-b. ábra/ pict: Red Ribbon Park - légifotó és éjszakai látvány a szalagszerű padról / *Red Ribbon Park – aerial photo and night view of the bench/ribbon* (FORRÁS/SOURCE: [HTTP://WWW.TURENSCAPE.COM/ENGLISH/PROJECTS/PROJECT.PHP?ID=336](http://www.turenscape.com/english/projects/project.php?id=336))

According to its planner, the Red Ribbon Park at Tanghe River, Qinghuangdao City (Hebei Province), was designed in a way to have the least possible impact on the natural habitat, and showed "how a minimal design solution can achieve a dramatic improvement to the landscape." The basic design approach created a contrast between the five hundred meter long "red ribbon" and the natural environment of the riverbank landscape. The designers were certainly successful in doing this though the question remains open as to whether the landscape was actually improved. From this standpoint, the plantings and the islands in the river itself were more important elements than the five hundred meter long string of benches that are illuminated at night. It bears mentioning that there are a number of design possibilities that are only available in China: for example, the unregulated use of certain lights in parks, especially lanterns, the beams of which are directed towards the sky. This sort of lighting would probably not be allowed in the European Union. One can observe a similar pattern in the safety standards in China, which are not as rigorous as those in Western countries. And finally, extremely cheap manual labour makes it possible to create and above all to maintain these types of parks. Although many of these parks are conceived as sustainable parks, a certain amount of maintenance is necessary as the favourable weather

conditions result in the phenomenon that many plants from the surrounding environmental region invade the planned space. The maintenance of these parks can only be done manually, which, as mentioned above, is possible in China in a way that it wouldn't be, because of high labour costs, in other countries.

The 2010 Shanghai Expo - Houtan Park was another case involving the reclamation of a derelict landscape, namely an abandoned industrial zone. Once again, the project was convincing from an environmental standpoint because it was conceived of a large cleaning facility. The environmental aspects were emphasized and the chosen individual solutions were suitable, particularly the hydro-technical details and the choice of plants. This project had two difficulties. The first was the choice of the type of project itself. Namely, in such a large park, the problems are not limited to the park but to wider issues faced by all landscape architects today. For example: what sort of program can replace the large parking surfaces that serve so many user target groups? The lack of a specific program often results in the poorly planned structure of the larger space, the consequence of which is the weak physical linking of individual spaces within it. However, because the main goal of the project was defined as reclamation, the principle aim became to improve environmental conditions while also making the park available to

mint a nyugati országokban. És persze nem utolsó sorban a hihetetlenül olcsó munkaerő is megkönnyíti ezen parkok kialakítását és fenntartását. A parkok fenntartása csak emberi munkával lehetséges, ami Kínában viszont sokkal egyszerűbben kivitelezhető, mint más országokban, ahol drágább a munkaerő. A sok esetben fenntarthatónak titulált parkok is nagymértékben igényelnek fenntartási munkálatokat, mert az ott jellemző klíma jó melegegya a növényzet invázió terjedésének.

A 2010-es Shanghai-i Expo helyszínénél szolgáló Houtan Park egy másik hasonló eset, mely lepusztult területet kelt életre. Ez esetben egy elhagyott ipari terület átalakításáról van szó: itt is a környezet rehabilitációja és a fenntarthatóság állt a tervezés középpontjában, tekintve, hogy a terület korábban egy hatalmas tisztítóüzem területe volt. A területre alkotott megoldások remekül integrálódtak a programba, különösen a hidro-technikai részletek és a növényválasztás. A munka során két nagyobb nehézség támadt, melyet kezelni kellett: az egyik maga a terület, hiszen egy ilyen méretű beavatkozásnál felmerül, hogy a területet terhelő problémák nem csupán a park területéig hatnak, hanem általános tájépítészeti kérdéseket vetnek fel. Példának okáért: milyen tervezési program talál jó megoldást hatalmas parkolófelületek ésszerű kiváltására, annak tudatában, hogy a saját célközönségétől veszi el a parkolóhelyet? A pontosan meghatározott program hiánya gyakran azzal jár, hogy a szabadtéri tervezés gyenge, melynek eredményeképpen gyenge belső kapcsolatok alakulnak ki a térrészek között. Hasonlóan a Shipyard Park esetéhez, a rehabilitáció során számos régi épületet és szerkezetet tartottak meg, közéjük ellentétképpen burjánzó őshonos növényzet került. A kontraszt igen hatásos, különösen azért, mert hatalmas felületekről van szó. A részlethasználatban egy egyedülálló

probléma mutatkozik meg: a pergola, támfalak, hidak és egyéb elemek, melyeket más parkok részei közötti átmenetknél használnak, itt kevésbé érdekesek és vizuálisan is szükségtelenek.

A kevésbé sikeres tervezői megoldások oka gyakran az lehetett, hogy az irodák kevés szakmai gyakorlattal rendelkező munkatársakra bízta a döntést, mely a fiatalok számára hatalmas kihívás volt karrierük hajnalán. Kínában csak elvétve akadnak olyan vezető tervezők, akik külföldön tanultak és hazájukban önállóan képesek projektet vezetni. Tulajdonképpen sok fiatal választ külföldi iskolát, és a legtöbbjük ott is marad az otthoni munkalehetőségek ellenére. Ezen okokból a jövő nemzedékét felnevelő szakmabeliek elsődleges célja az, hogy az országban versenyképes, kortárs oktatási feltételeket teremtsenek, és az egyetem oktatói számára megfelelő külföldi tapasztalatokat adjanak át. Hasonló módon a tervezőirodák is alkalmaznak fiatal építészeket és ezzel kívánják vonzóbbá tenni cégüket a külföldön tanult és nemzetközi szakmai tapasztalattal rendelkező, jól képzett fiatalok számára.

A bemutatott példák csupán töredékét jelentik a rengeteg kínai tájépítészeti projektnek. Ugyan ez a nagy szám önmagában nem garantálja a minőséget, de a minőség igen gyorsan fejlődik Kínában. Jelenleg egyetlen kínai építész vagy tájépítész sem száll versenybe európai projektekkal, de a gazdaság helyrerázódásával ez is be fog következni -talán nem a legjobb, hanem bizonyára inkább a kisebb költségvetésű építészeti programok terén. Napjainkban Kínában gyakori az ún. „overnight project”, azaz az éjszakai tervezés, mikor az ügyféllel való egyeztetést követő nap ebéd közben már prezentálják a területre kidolgozott javaslatokat...

A PUBLIKÁCIÓ A TÁMOP-4.2.1/B-09/1/KMR-2010-0005 KUTATÁSI PÁLYÁZAT KERETÉBEN KÉSZÜLT.

HIVATKOZÁSOK/ REFERENCES:

YU, K.: 2010 SHANGHAI EXPO – THE HOUTAN PARK (TURENSCAPE: BEIJING, 2010)

YU, K., PADUA, M. (ED.): THE ART OF SURVIVAL – RECOVERING LANDSCAPE ARCHITECTURE (TURENSCAPE: BEIJING, 2006)

YU, K., PANG, W.: THE CULTURE BEING IGNORED AND THE BEAUTY OF WEEDS (TURENSCAPE: BEIJING, 2003)

[HTTP://WWW.TURENSCAPE.COM/ENGLISH/](http://www.turenscape.com/english/)

17

17. ábra/pict:

Hatalmas beültetett felületek váltakozása a Houtan Parkban. / *Alternation of large planted surfaces in Houtan Park.*

(FORRÁS/SOURCE: YU, 2010: 91)

visitors as part of the World Expo. As with the Shipyard Park, the reclamation involved the preservation of a number of technical features and buildings and, as an antithesis to them, the planting of lush surfaces of indigenous vegetation. The contrast is effective, especially because the surfaces are so extensive. A unique problem presents itself in the use of details: pergolas, walls, bridges, and other elements, although they are used in transitions in other parks, in this context seem less interesting and at times even unnecessary.

Some of these less successfully designed details may have been the result of using inexperienced designers who were presented with too great a challenge early in their careers. In China, there are few principle designers who are educated abroad and can independently run projects at home. In fact, a large number of students go to foreign schools and many of them stay there despite good business opportunities at home. For this reason, the primary concern of professionals who are bringing up future landscape architects is to ensure the contemporary quality of the educational program and to provide professors with sufficient international experience. In

a similar fashion, architectural offices try to include young architects in actual design teams in order to attract quality Chinese landscape architects who have been educated abroad and also have some international work experience.

The selected projects presented in this paper are only a small number of many Chinese landscape architectural projects. The number of projects alone does not guarantee quality, quality is nevertheless quickly improving. At this point, neither Chinese architects nor landscape architects compete for European projects but, with the revitalization of the economy, this too will come, perhaps not on the best but certainly on less costly architectural projects. A recent trend in China, and specifically in Shanghai, is the so-called overnight project where the client comes to a meeting, describes his projects, and the next day at lunch, solutions are already presented to him...

THE PUBLICATION WAS WRITTEN IN THE FRAME OF TÁMOP-4.2.1/B-09/1/KMR-2010-0005 RESEARCH FUND.

SZABADTÉRTERVEZÉS TÖRTÉNETI KÖRNYEZETBEN – EGY VÁLASZTHATÓ EGYETEMI TÁRGY TÖRTÉNETE ÉS TAPASZTALATAI

OPEN SPACE DESIGN IN HISTORICALLY SENSITIVE ENVIRONMENT – HISTORY AND RESULTS OF A SEMINAR

SZERZŐ/BY: BALOGH PÉTER
ISTVÁN, FATSAR KRISTÓF

LEKTOR/REVIEWER:
JÁMBOR IMRE

A Budapesti Corvinus Egyetem Tájépítészeti Karán négy éven keresztül – egészen a közelmúltig – létezett a *Tervezés műemléki környezetben* című választható tárgy,¹ amelyet e cikk két, különböző tanszékeken oktató szerzője jegyzett. A kurzus meghirdetését több éves tervezgetés előzte meg. Azért használjuk a gyakorító képzős formát, mert a folyamat lassan és periodikusan haladt előre. Motivációink között az első sorban kell említeni egymás szakterületének kölcsönös nagyra becsülését, és azt az igényt, hogy ismereteinket valamilyen közös cél érdekében ötvözzük; mindent úgy, hogy az egymástól való tanulás mellett a hallgatók is profitáljanak ebből a közös vállalkozásból. Később, a kurzusok során tapasztalt mindvégig jó hangulat azt igazolja, hogy ezt a célt sikerült elérni. Szakmapolitikai célunk pedig annak demonstrálása volt, hogy a különböző képzési irányok között szétforgácsolt képzésünk oktatói képesek az összefogásra, és ezáltal egy új minőségű együttműködés létrehozására.

ELŐZMÉNYEK, HÁTTÉR

A két szóban forgó szakterület a kert- és szabadtertervezés illetve a kertépítészeti műemlékvédelem. Ezek az egymáshoz amúgy nagyon közeli diszciplínák a BCE tájépítészeti képzésében leginkább hangsúlyaikban különböznek. A kert- és szabadtertervezési (a továbbiakban egyezményes betűjelével: A) szakirány elsősorban kurrens tervezési feladatok megoldását oktatja, különös hangsúlyt fektetve a kortárs megoldásokra, a grafikai kifejezőmód magas minőségére, az új társadalmi szabadterhasználati igények (trendek) figyelembevételére. A kertépítészeti műemlékvédelem (a továbbiakban: F) szakirány elsősorban kutatói megközelítésmódjában különbözik, tantervében nagy területet adva a történeti háttér feltárási metodikájának, tervezésének tárgyául pedig műemléki értékek megóvását, kibontakoztatását, bemutatását tűzi ki, és ennek fő eszközeként a történeti hitelességet tartja szem előtt.

¹ A tárgy címe egyszerűsítés eredménye, és nem jogi kategóriára utal: műemléki értékekkel rendelkező, de nem szükségképpen védett objektumok környezetének rendezéséről van szó.

At the Landscape Architecture Faculty of the Corvinus University of Budapest there was an optional seminar for four years, until recently, with the title *Design in historical environment*,¹ held by the two authors of this paper who teach at two different departments. The course was preceded by years of planning. This planning process was slow and periodical. We were motivated mostly by the high appreciation of each other's expertise and the need to combine our knowledge for some common purpose in a manner that, besides learning from each other, our students can also take advantage of this joint endeavour. Later, the good atmosphere during the courses proved that we could achieve our goal. Our policy goal was to demonstrate that teachers in the training scattered between various training directions are capable of cooperation and develop a new quality of cooperation.

PRECEDENTS, BACKGROUND

The two aforementioned specialities are open space design and the conservation of historic gardens. These two disciplines, otherwise close to each other, mostly differ in their scope within the landscape architecture program of the Corvinus University of Budapest. The Garden and Open Space Design specialisation (hereinafter referred to with its common label as: A) is focusing on the solution of actual design tasks, emphasising contemporary solutions, the high quality of graphic expression and taking new social landscape use requirements (trends) into consideration. The Conservation of Historic Gardens specialisation (hereinafter referred to as: F) differs in its research approach, its curriculum provides more space to the exploitation methodology of the historical background, and the subject of its design is the preservation and display of historic and other values, using authenticity as its main tool.

We believe that even in a historical environment only good and bad design exist, all other quality conditions can impose restrictions with respect to the subject of the design (e.g. monument),

not by defining the designer attitude. There is only one acceptable designer approach: taking into consideration the endowment of the area to be designed, i.e. its past and environment, to the most possible extent. This concerns every landscape environment, including urban landscapes as well. On the other hand, the designer's responses to the traits and values of the environment, or to their lack might differ, partly depending on the designer's personality, cultural background or sensitivity, in other words, the quality of the designer.

In the framework of our course, we primarily examined the various designer responses. Our starting point was the recognition that design problems are approached by the designers in various manners. However, does the approach derive from the designer's form language, i.e. style, or does the environment, i.e. the characteristics of the area, to be designed coerce it? If the latter is true, and design in various areas needs different designer approach, then depending on the characteristics of the environment are there different design attitudes suitable for the given task? Does this also mean that different designers are suitable to solve the design problems of the various sites? Or can designers change their design attitudes depending on the venue? Or any approach is suitable, therefore design problems can be solved in different ways in the same quality?

Our research was done with the generally more widely interpreted, however in our case literally via "*design led research*", i.e. by the method of summarising the experiences of design analysis as research tool. The aids to our experiments were the design attitudes defined by Péter István Balogh,² however, partly due to the restricted time frame of the course, partly for the sake of facilitating the inclusion of students, distinct and significantly different designing attitudes were offered.

When selecting the venues, our main aspect was that they should have a historical value either in themselves or in their environment. (For practical reasons, sites in Budapest were selected so that students can get familiar with them more easily. Therefore our paper,

¹ The title of the subject is a result of simplification and does not imply any legal category: it is about the design of the environment of objects with a historical merit, however not necessarily protected by law.

² Péter István Balogh: *Landscape design in a historical environment*, 4D Tájépítészeti és Kertművészeti Folyóirat, 2006/3, pp. 38-44.

Hiszünk abban, hogy történeti környezetben is csak jó és rossz tervezés létezik, és minden más minőségi kitétel legfeljebb csak a tervezés tárgyának tekintetében (pl. műemléki) lehet szűkítő értelmű, nem pedig a tervezői attitűd meghatározásaként. Egyetlenegy elfogadható tervezői hozzáállás létezik ugyanis: a tervezési terület adottságainak, vagyis múltjának és környezetének lehető legteljesebb figyelembe vétele. Ez minden táji környezetre vonatkozik – beleértve a települési tájat is. Ugyanakkor a környezet jellegére, értékeire vagy éppen azok hiányára adott tervezői válaszok különféleképpen lehetnek, részben a tervező alkatának, részben műveltségének vagy érzékenységének, egyszóval tervezői kvalitásainak függvényében.

Tantárgyunk keretében elsősorban a különböző tervezői válaszokat tettük vizsgálat tárgyává. Kiindulási alapként az a felismerés szolgált, hogy a tervezési problémákat az alkotók eltérő módon közelítik meg. De vajon a megközelítés a tervező formanyelvéből következik, vagy a környezet, tehát a tervezési terület adottságai diktálják azt? Ha az utóbbi az igaz, akkor a különböző területeken történő tervezés más-más tervezői hozzáállást igényel, tehát a környezet milyenségétől függően eltérő tervezési attitűdök alkalmasak az adott feladatra? Vajon ez azt is jelenti, hogy más-más tervezők alkalmasak a különböző helyszínek tervezési problémáinak megoldására? Vagy a tervezők képesek változtatni tervezési attitűdjüket a helyszíntől függően? Esetleg bármilyen megközelítés alkalmas, tehát a tervezési problémák többféle módon is megoldhatóak ugyanolyan minőségben?

Kutatásunk az általában sokkal tágabban értelmezett, esetünkben azonban valóban szó szerint vehető „*design led research*”, vagyis a tervezésben mint kutatási eszközben rejlő tapasztalatok összegzésének módszerével történt. Kísérletünk mankójaként a Balogh Péter István által meghatározott tervezési attitűdök² szerepeltek, de részben a kurzus korlátozott időkerete miatt, részben a hallgatók könnyebb bevonása érdekében egymástól jól elkülöníthető, szignifikánsan eltérő tervezési megközelítéseket kínáltunk fel.

A helyszínek kiválasztásánál elsőrendű szempont volt, hogy azok műemléki értékeket akár önmagukban, akár környezetükben hordozó szabadterek legyenek. (Praktikus választásként budapesti helyszíneket jelöltünk ki, hogy azok a hallgatók számára könnyen megismerhetőek legyenek. Gondolatébresztőnek szánt közleményünk ezért – bár talán útmutatónak nem nevezhető, de – a módszertani eljárások jogos egymás mellett élésének jó példája lehet egyes fővárosi szabadterek rehabilitációjának esetében.)³ A tervezési területek a végletek között mozogtak: a jól dokumentált és környezetének tekintetében kevésbé zavart, vagyis kevésbé megváltoztatott helyszíntől a történeti forrásokkal alig feltárható és a későbbi korok rétegeitől nem megtisztítható területen keresztül az olyan szabadterekig terjedt, amelyeknek zöldfelületi előzményei nem ismertek vagy – epizód-szerű létüknel fogva – nem jellemzőek. Kerültük az olyan helyszíneket, amelyek történeti állapota hibátlanul és egyértelműen helyreállítható lehet: a történeti forrásokkal jól megismerhető, tehát szinte rekonstrukcióért kiáltó helyszínek közül olyanokat választottunk ki, amelyek helyreállítása a történeti rétegek egymásra rakódása miatt nem egyértelmű, tehát ahol a terület egymástól jól elkülöníthető korszakai között értékválasztást kellett volna megtenni. Az volt ugyanis a célunk, hogy a hallgatóknak nagyobb cselekvési teret biztosítsunk, és így kísérletünk látványosabb legyen.

A tárgyat négyszer hirdettük meg A és F szakirányos hallgatók részére a 2005/2006-os tanévtől a 2009/2010-es tanévig, összesen 44 hallgató részvételével. Az ötéves képzés kifizetésével és a bolognai rendszerű többlépcsős képzésre való átállással a tantárgy nem szerepelt többé az oktatási kínálatban, és ennek nem a két oktatási rendszer egy ideig párhuzamos futtatása, és az így megnövekedett oktatói terhek voltak fő okai, hanem a szakirányos hallgatók hiánya. A műemléki alapismeretekkel jócskán felvértezett F szakirányosok nem lehettek a célcsoport részei, mert a szakirány az ötéves képzés kifizetésével együtt szűnt meg. Az új alapképzésben (BSc) részt vevő hallgatók tervezési ismeretei és főleg tapasztalatai nem elegendőek az átgondolt ter-

² Balogh Péter István: *Szabadtér-tervezés történeti környezetben*, 4D Tájépítészeti és Kertművészeti Folyóirat, 2006/3, 38-44.

³ Közleményünk ennélfogva illeszkedik a TÁMOP 4.2.1.B-09/1/KMR-2010-0005 kutatási programjához.

though it cannot be regarded a guide, might be regarded as a good example for legitimate co-existence of methodologies in the case of certain landscape rehabilitation attempts in the capital.)³ The design areas were between extremes: from well-documented and with respect to surroundings, little disturbed, i.e. slightly changed venues through areas which can hardly be exploited via historic resources and purified from layers of later ages to landscapes whose open space precedents are not known, or, due to their episodic existence, are not characteristic. We avoided sites where the historic condition can be restored without any mistake and doubt: from the venues, which can be known well through historic resources, or almost crying for reconstruction those were selected, whose restoration is not simple due to the superimposition of historic layers; in other words, when a value selection should have been done between the well-distinct ages of the area. Our aim was to provide bigger space for our students to act, and thus make our experiment more spectacular.

The course was announced four times, for students with the specialisation A and F, from the academic year 2005/2006 to 2009/2010, with the participation of altogether 44 students. With the end of the five-year training and the shift to the multiple cycle training with the Bologna System of higher education, the course is not on offer anymore, and this is not due to the temporarily parallel operation of the two education systems, and thus increased teaching workload, but the lack of students with the aforementioned specialisations. Students with the specialisation F, who have a thorough basic knowledge of monument conservation, could not participate in the target group, as this specialisation was eliminated with the termination of the five-year training. However, the design knowledge and mainly the experiences of students participating in the new basic training (BSc) are not sufficient for considerate design work, and at the time further training (MSc) had not been started for some time.

Competencies to be obtained by the students are primarily related to the

development of designer behavioural forms, with the limitations mentioned above. However, we also have to declare what we did not want to obtain with the course, in other words, what skills were not to be obtained in the framework of this seminar. In addition, when defining the basics we put special emphasis on the fact that we wanted to perform a task independent from certain disciplines. The aim of the emphasis was to free students from the learned professional limitations which would have been hindering creative participation. After telling all these we can say that the seminar did not aim to transfer any framework knowledge, because the basic course *The history of landscape design* served this purpose, and students had to have a certified knowledge of landscape history, as this was one of the prerequisites of their participation. We did not want to achieve development in the knowledge of style: those with speciality F already had such expertise, as their first speciality course was *Garden design in period styles*, a design practice course, in which they had to design gardens and garden parts on today's graphical language. Although those with speciality A did not have such knowledge, this did not cause a problem with regard to our subject, as they could use this knowledge only in tasks related to revival styles; in addition revivalism typically intends to use credible tools only theoretically, as practice verifies this purpose to less extent.

CASE STUDIES

In the first year, we connected the whole design task to the one-time entrance of the City Park (Városliget), the so-called Rondo and its immediate surroundings. This seemed to be a grateful tasks, as it was a familiar setting for students, also in its history. The plans verified the expectations, but in the meantime it also turned out that a "one-venue-task" does not support the diversity we aimed to be the objective of the seminar.

Based on the experiences of the first year, the final methodology of the course was developed that during the semester

³ Our paper therefore is in compliance with the research programme of the TÁMOP (Social Renewal Programme) 4.2.1.B-09/1/KMR-2010-0005.

	1	2	3	4	5	6
	Károlyi-kert / Károlyi Palace Garden	Nagytétény / Nagytétény Szász- Rudnyánszky Manor Garden	József nádor tér / József nádor (Palatine Joseph) square	Szabadság tér / Szabadság (Freedom) square	Szent István tér / Szent István (Saint Stephen) square	Batthyány tér / Batthyány square
A rekonstruktív jellegű megújítás / reconstructive renewal	x		x	x		
B stilizált megújítás / rephrasing	x	x			x	x
C historizálás / revivalism					x	x
D ellenpontosítás / contrasting	x	x		x		

vezési munkához, a továbbképzés (MSc) pedig ekkor még egy ideig nem indult el.

A hallgatók által megszerezhető kompetenciák elsősorban – a korábban kifejtett korlátok között – a tervezői magatartásformák fejlesztésével kapcsolatosak. Azt is le kell azonban szögeznünk, hogy mit nem akartunk elérni a kurzussal, vagyis mik azok a képességek, amelyeknek megszerzését a tárgy keretében nem tekintettük oktatási feladatunknak, sőt az alapvetések meghatározásakor külön hangsúlyt fektettünk arra, hogy bizonyos diszciplínáktól független feladatot kívánunk elvégezni. A hangsúlyozásnak az volt a célja, hogy a hallgatókat megszabadítsuk azoktól a tanult szakmai kötöttségektől, amelyek akadályai lettek volna a kreatív részvételnek. Mindezek előrebocsátása után leszögezhetjük, hogy a tantárgynak nem volt célja semmiféle kerttörténeti tudás átadása; erre a célra a Kertépítészet-történet alaptantárgy szolgált, és kerttörténeti tudással a hallgatóknak már igazoltan rendelkezniük kellett, hiszen ez a tárgy felvételének egyik feltétele volt. Szintén nem kívántunk stílusismereti fejlődést elérni a hallgatóknál: az F szakirányosok eleve rendelkeztek ilyen ismeretekkel, hiszen első szakirányos tárgyak a Kertépítészeti stílusokorszakok néven futó tervezésgyakorlati kurzus volt, amelynek keretében elmúlt korszakok stílusában – de mai grafikai nyelvezettel – kellett kerteket illetve kertrészleteket megtervezniük. Habár az A szakirányosok nem rendelkeztek ilyen ismeretekkel, ez stúdiumunk szempontjából alig okozott gondot, hiszen csak a historizáló feladatoknál lehetett ezt a tudást kamatoztatni, ráadásul a historizálás jellemzően amúgy is csak elvben kíván hiteles eszközökkel bánni, hiszen a gyakorlat ezt a törekvését kevésbé igazolja.

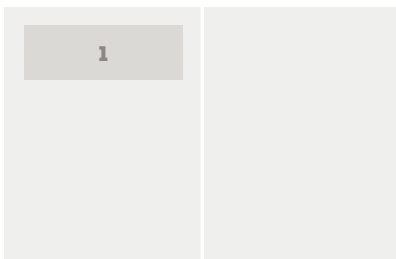
ESETTANULMÁNYOK

Az első évben az egész tervezési feladatot a Városliget egykori bejáratának, a Rondónak és közvetlen környezetének a megújítására fűztük fel. Ez hálás feladatnak tűnt, hiszen a hallgatók számára – történetében is – jól ismert helyszínről van szó. Az elkészített tervek igazolták az elvárásokat, ugyanakkor bebizonyosodott, hogy az „egy helyszínes” feladat nem kínálja azt a sokrétűséget, amit a tárgy céljaként meghatároztunk.

Az első év tapasztalatszerzése után alakult ki a tárgy végleges metodikája: a félév során mindenkinek (két-három fős csapatokban alkotva) összesen három helyszínrre kellett vázlatterveket kidolgoznia. A tervezési attitűdök közül is csak azokat választottunk ki, amelyekkel – előfeltételezésünk szerint – a hallgatók legkönnyebben azonosulni tudnak, méghozzá úgy, hogy minden hallgató mindegyik tervezői „szerepet” felvehesse.

A második tanévben új helyszíneket kerestünk a korábban már ismertetett kritériumok mentén. A három feladathoz először még két-két helyszínt jelöltünk ki, amelyek közül választani lehetett. A fennmaradó két évben már csak egy-egy helyszínt hagytunk meg, abból a megfontolásból, hogy az azonos helyszínekre készített tervek közötti eltérések így látványosabbak lehetnek. A tervezési folyamatot lezáró értékelés során – a munkák általános tájépitészeti színvonalán felül – kiemelten vizsgáltuk az innovatív gondolatok meglétét és – talán a tanulmányunk szempontjából leglényegesebb momentumot, – az adott tervezői viselkedésmódnak való minél teljesebb megfelelést.

A „tesztelt” tervezői viselkedésmódok közül e közleményben

1. Táblázat/table:

Helyszínek és tervezői attitűdök áttekintése. / Review of the sites and designer attitudes.

every student (in groups of two or three) had to draft designs for three venues altogether. We chose those designer attitudes by which, according to our presumption, students could identify with more easily, and in a manner that each student can put on each designer “role”.

In the second semester we found new sites along the criteria presented above. Firstly we selected two venues for each task for students to choose from. In the remaining two years we only left one site for each “role”, based on the consideration that differences of the designs made for the same venue can be more spectacular. In the evaluation process, beyond the general landscaping quality of the works, we put special emphasis on the examination of innovative ideas and on the most important factor from the aspect of our study that is the most possible compliance with the given designer attitude. From the “piloted” designer attitudes, in this paper we are going to introduce designs for reconstructive renewal, rephrasing, revivalism and contrasting, presenting the most successful designs.⁴

1. HISTORICAL FRAMEWORK

We offered two gardens of noble residences for design, one of them belonged to an urban palace (**the Károlyi Palace in Pest**), the other to a country house in the outskirts (Százaz-Rudnyánszky Manor in Nagytétény). Design difficulties of the palace garden in the city centre of Budapest⁵ were given by the fact that although its area was permanent practically from the expulsion of the Turks, it had several well-documented periods. Concerning the history of the garden, the

resources are scarce, yet they are sufficient to form the base of reconstruction ideas. The difficulty is due to the question which period of the garden, which has a baroque origin but in today’s form belongs to a classicist palace while it is placed among eclectic boundaries, shall be regarded dominant. In addition, the area is affected by a public toilet of historical significance and the ventilation holes of the underground, however, we decided the students did not have to take these into consideration, as finding their way among the various historical conditions is a sufficient challenge already.

A1: Budapest, Károlyi Palace

Garden – reconstructive renewal

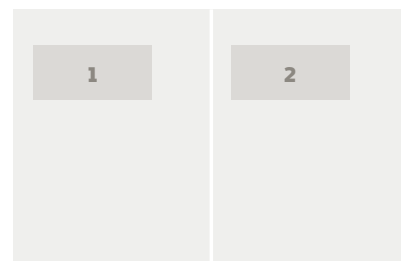
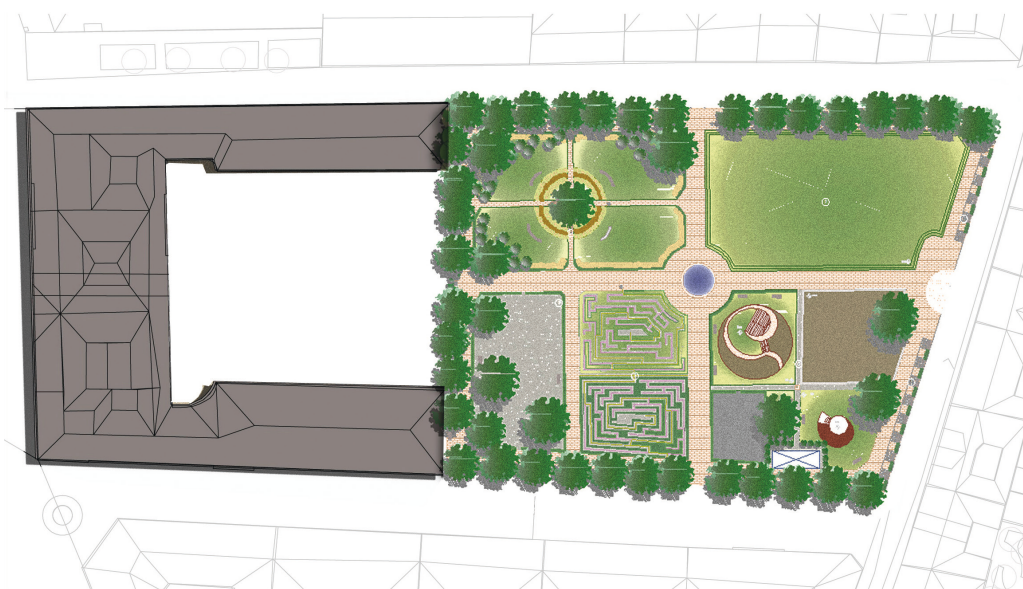
Reconstructive renewal:⁶ Establishment of a condition largely similar to the original one, based on the original designs, however with materials in accordance with today’s use. General solution of areas of historical origin where the preservation of the original condition is not fully possible for functional reasons, however, for the sake of the harmony of the built ensemble, its old and accepted appearance requires full formal preservation.

The design fully uses the resources available of the baroque phase of the garden, while not denying the time of its creation. According to the designers’ intent it preserves the values, takes over the original ground plan scheme, uses plants used in the baroque period, and also retains the axes and their termination. In the meantime, when the details were worked out, mostly due to the coercion of the lack of historic sources, the design overcomes the reconstructive direction, and uses the principle “where reconstruction cannot be applied, contemporary tools have to be

⁴ The graphic display of the design areas were uniformed by the authors when this study was compiled.

⁵ The summary of its early history is in Kristóf Fatsar: *Magyarországi barokk kertművészet (Baroque garden art in Hungary) Budapest 2008, catalogue item Nr. 79. A general yet less reliable summary of the complete history of the garden can be found in Zoltán Gombos: Régi kertek Pesten és Budán (Old gardens in Pest and Buda) Budapest 1974, pp. 105-119.*

⁶ The various attitudes are presented briefly when they appear the first time.

1. ábra/fig.:
Károlyi-kert, rekonstruktív jellegű megújítás. / Károlyi Palace Garden in Pest, reconstructive renewal. (CZEGLÉDI CSONGOR, CSEH ZSÓFIA, EVVA ANDREA, 2008)

2. ábra/fig.:
Károlyi-kert, stilizált megújítás. / Károlyi Palace Garden in Pest, rephrasing. (CSEPELY-KNORR LUCA, SZABÓ FRANCISKA, 2006)

a rekonstruktív jellegű megújításra, a stilizált megújításra, a historizálásra és az ellenpontosításra jellemző terveket mutatunk be, ismertetve a legjobban sikerült alkotásokat.⁴

1. TÖRTÉNETI KERTEK

A helyszínek között két főúri rezidencia kertje szerepelt, az egyik egy városi palotához (pesti Károlyi-palota), a másik egy vidéki kastélyhoz (nagy-tétényi Száraz-Rudnyánszky-kastély) tartozott. A belvárosi palotakert⁵ tervezési nehézségét az adta, hogy habár területe gyakorlatilag a török kiűzésétől fogva állandó maradt, több jól dokumentált korszaka is volt. A kert történetére vonatkozó forrásaink hiányosak ugyan, de arra elegendőek, hogy rekonstrukciós elképzelések alapjául szolgáljanak. A nehézséget éppen az adja, hogy a barokk eredetű, de mai formájában klasszicista palotához tartozó, viszont eklektikus térfalak között fekvő kert melyik korszaka számítson irányadónak. A területet ráadásul egy történeti értékű illemhely, valamint a metró szellőzőnyílásai is befolyásolják, de úgy döntöttünk, hogy ezekkel az adottságokkal a hallgatónak nem kell számolniuk, mert elegendő kihívást ad a sok történeti állapot közötti eligazodás.

A1: Budapest, Károlyi-kert – rekonstruktív jellegű megújítás
Rekonstruktív jellegű megújítás.⁶ Az eredeti kialakításhoz nagyban hasonlító

állapot kialakítása, eredeti tervek alapján, de a mai igénybevételnek megfelelő anyaghasználattal. Olyan történeti jelentőségű, műemléki területek általános megoldása, ahol funkcionális okokból nem lehet teljes mértékben az eredeti kialakítás megőrzésére törekedni, de az építészeti együttes harmóniája, megszokott képe megköveteli a teljes formai megőrzést.

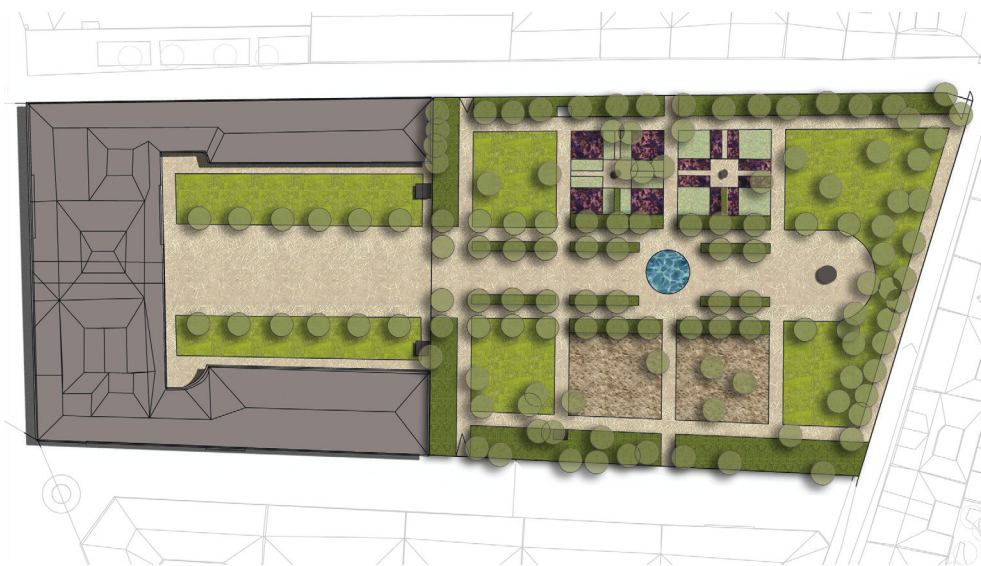
A terv teljes mértékben felhasználja a rendelkezésre álló forrásokat és a kert barokk fázisát ábrázolja – nem tagadva ugyanakkor keletkezése időpontját. Alkotói szándéka szerint megőrzi az értékeket, pontosan átveszi az eredeti alaprajzi sémát, a barokk korban használt növényeket alkalmaz, valamint tartja a tengelyeket és azok lezárásait. Ugyanakkor részletképzés terén – nagyrészt a források hiányának kényszerítő ereje miatt – tovább lép a rekonstruktív irányon, és az „amit nem lehet rekonstruálni, ott kortárs eszközöket kell alkalmazni” elvet alkalmazza. Ennek során a barokk formákat újrakomponálja kortárs anyaghasználattal – ennek példái a részben üveggel fedett fémvázás lugas, vagy a parterekben alkalmazott modern (játsszó)eszközök.

A terv jó példa arra, hogy milyen nehéz ott alkalmazni a rekonstruktív jellegű megújítást, ahol valójában nem ismerünk minden eredeti részletet, ezért bizonyos pontokon analógiákat – vagy éppen kerülve a „hamisítást”, analógiákon alapuló kortárs elemeket – használunk. Miközben a munka megközelítése egyértel-

4 A tervezési területek környezetének grafikai megjelenítését e tanulmány összeállításakor a szerzők egységesítették.

5 Korai történetének összefoglalása Fatsar Kristóf: *Magyarországi barokk kertművészet* (Budapest 2008), 79. katalógustétel. A kert teljes történetéről általános, bár kevésbé megbízható összefoglalást ad Gombos Zoltán: *Régi kertek Pesten és Budán*, Budapest 1974, 105–119.

6 Az egyes attitűdöket az első megjelenésükkor röviden ismertettjük

used". During this process, the baroque forms are recomposed with contemporary material use, the examples of which are for instance the gazebo with metal frame partly covered with glass, or the modern playground toys used in the parterres.

The design is a good example how difficult it is to use reconstructive renewal where we do not actually know every original detail, thus at certain points we use analogies or, to avoid "forgery", contemporary elements based on analogy. While the approach of the work is apparently reconstructive, in the creation of details it is not consistent enough, thus the overall impression is not satisfactorily harmonic.

B1: Budapest, Károlyi Palace Garden – Rephrasing

Rephrasing: by using certain basic elements of the original construction, but a creation with fundamentally different open space structure and/or function, which tries to recall the original period in mood. The intervention is substantiated in a historically uniformed, inspiring environment where conditions changed through times to such an extent that only a few elements can be used from the original state, however, due to the dominant architectural environment, stylish adaption is necessary.

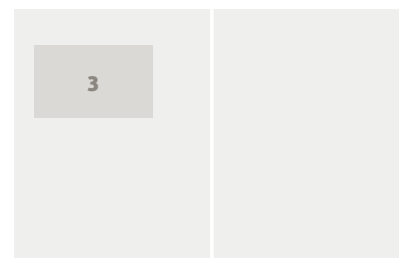
The designers based their work on the relatively well-documented baroque garden antecedents, but these plans were merged with Károly Ráde's plan from 1929: the centre of the garden, where there might have been a pavilion,

is marked by a water pool and fountain placed there, and the existing alley of the interior garden was continued in the garden and supplemented in a manner that the one-time central axis becomes the most dominant space organising element again. Between the central area and the circular paths, and along the one-time parterres contemporary theme gardens and playgrounds were created. The curved closure and double alley of the central axis recalls Ráde's plan, similarly to the green surface of the ornamental garden.

A generous plan, built along correct professional ideas, which merges the frameworks deriving from the original garden structure with the fulfilment of the expectations of the use of public parks today. A good example of rephrasing, recalling the historical mood, character, and taking over some of its elements, which also justifies the legitimacy of this attitude on this site. As the side wings of the palace are concealed by the alleys of the *cour d'honneur*, the garden might have been given too much emphasis on the expense of the building. The calm surface of the homogenous tiling applied in the full area of the garden free from directions provides and excellent frame for the varied theme gardens.

D1: Budapest, Károlyi Palace Garden – Contrasting

Contrasting: A completely different attitude from revivalism and rephrasing, which

3. ábra/fig.:
Károlyi-kert,
ellenpontozás. /
Károlyi Palace Garden
in Pest, contrasting.
(FIRNIGL ANETT,
VARGA ESZTER, 2006)

műien rekonstruktív, részletképzésében nem elég következetes, és így az összehatás sem lett igazán harmonikus.

B1: Budapest, Károlyi-kert
– **Stilizált megújítás**

Stilizált megújítás: Az eredeti kialakítás bizonyos alapelemeit felhasználva, de már alapjaiban más térszerkezettel és/vagy funkcióval létrejövő alkotás, amely igyekszik hangulatában az eredeti kort megidézni. Olyan történetileg egységes, inspiratív környezetben indokolt beavatkozás, ahol az idők folyamán olyan nagy mértékben változtak meg a körülmények, hogy az eredeti állapotból csak néhány elem használható fel érdemben – de tekintettel a markáns építészeti környezetre a stiláris alkalmazkodás indokolt.

A tervezők a meglehetősen jól dokumentált barokk kertelőzményeket vették alapul, de azt ötvözték Ráde Károly 1929-es tervével: a kert középpontját – ahol egykor pavilon állhatott – az ide áthelyezett vízmedence és szökőkút jelöli, és a belső udvar meglévő fasorát a kertben folytatták, kiegészítették úgy, hogy az egykori középtengely váljon ismét a legmeghatározóbb térszervező elemmé. A középtér és a körbefutó sétautak között az egykori parterek nyomán kortárs témakertek és játszótérek jöttek létre. A főtengety íves lezárása és kettős fasora Ráde tervét idézi, amint a díszudvar zöldfelülete is.

Helyes szakmai felvetések mentén felépített, nagyvonalú terv, amely sikerrel ötvözi az eredeti térszerkezetből adódó

kereteket a mai közkert-használat elvárásainak kielégítésével. A stilizált megújítás – a történeti hangulat, karakter megidézése, sőt bizonyos elemeinek átvétele – szép példája, amely egyben igazolja ennek a felfogásnak a helyszínen való létjogosultságát. A díszudvar fasorai takarják és árnyékolják a palota oldal-szárnyait – a kert az épület rovására talán túl nagy szerepet kapott. A kert teljes területén alkalmazott homogén burkolat nyugodt, irányulásoktól mentes felülete jól keretezi a változatos témakerteket.

D1: Budapest, Károlyi-kert
– **Ellenpontozás**

Ellenpontozás: A historizálástól és stilizálástól alapjaiban eltérő gondolkodásmód, amely nem idézi meg a (kiválasztott) alapkaraktert és nem is próbál meg illeszkedni hozzá, hanem tudatosan szembefordul vele, és a stílusok kontrasztjára, a kontrasztok harmóniájára törekedve hoz létre új alkotást. Jellemzője, hogy az „új” igyekszik markáns, jellegzetes, emlékezetes formát öltetni – valóban ellenpontozni, s ezáltal kiemelni, kihangsúlyozni a „régit”.

A tervező páros hatásos módszert választott: a barokk alapok ellenpontjaként egy később létezett stílust alkalmaz, a hatvanas-hetvenes évek klasszikus formálású modern közkertjét látjuk viszont a Károlyi kertben. A kontraszt tökéletes, a terv a korábbi korok tengelyes, szimmetrikus helyzeteihez képest az átlós átmenő forgalom kiszolgálását és az erről lefűződő mellékterek rendszerét helyezi a középpontba – miközben

does not recall the (selected) basic character and does not wish to adapt to it, but consciously turns against it, and creates a new art work aiming to contrast the styles and harmonise the contrasts. It is characterised by the “new” element trying to have a distinctive, memorable form, actually contrast and thus emphasise, accentuate the “old” one.

The designers chose an effective method: as a contrast of the baroque basics uses a later style, we can see the modernist public garden with the classic forming of the sixties and the seventies. The contrast is perfect, the plan, compared to the earlier axial and symmetric situations, puts the diagonal route and the related supplementary spaces into focus, while keeps soft allusions from the original garden structure. Besides the reserved base plan forming of classic modern, contemporary furniture appears in a scattered manner on the central lawn surface.

An excellent investigation background and exploration preceded the design phase. Its result is an elegant plant with good proportions, although the trees placed in the *cour d'honneur* are competing with the building and do not let the complete appreciation of its beauty. The creators applied the elements characteristic of functional modernist gardens (and thus actually used revivalism), combining them with some of the park's contemporary elements (axes, the displaced circular ornamental pool) with wit. The loyalty to the period is consciously disassembled by today's furniture, and probably, unconsciously the big pool pair in front of the internal garden which is alien from the selected style, actually it can be regarded as the modernist recall of the baroque *parterre d'eau*.

The garden of the Száraz-Rudnyánszky Manor in Nagytétény⁷ is characterised by defined baroque boundaries and terrain, however, unlike the Károlyi

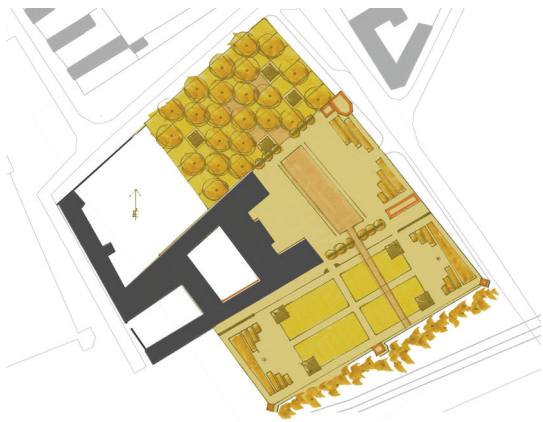
Palace in Pest, the resources concerning the historical conditions of the garden are scarce. We do not know the arrangement of the garden, besides the already mentioned terrain, and the sporadic data only concern the plants and a one-time pavilion in the area not belonging to the garden now. Today's plants in the garden come from a much later period, and from the baroque period only the garden statues prevail. Thus designers could shape the design area a lot more independently.

B2: Nagytétény, Garden of the Száraz-Rudnyánszky Manor - rephrasing

The plan preserves and also strengthens the original triparted arrangement of the garden, still visible in its terrain. The *cour d'honneur* remained a representative reception area, however its ceremonial character was accentuated by today's tools: a huge surface pool with a reserved shape to emphasise the façade, recessed lighting, a glass-covered canal on the Eastern side. The Southern statue park ornamented by the original statues was given a resting function, although its ground plan kept the simple, axially divided parterres. The grid pattern of the Northern side, with grass squares and tiling was given a markedly modern design, however the character of the planting preserves the traditional roots (*quincunx* pattern).

A strong, professionally based idea, which verifies the reality of the application of the design method on the site. The designers successfully found the opportunities for rephrasing in the triparted arrangement and used the various historical elements in a tasteful, reserved, but adequately expressive manner. The large ornamental pool is especially nice (perhaps it would be sufficient without the canal), which puts the country house in an entirely new quality context, similarly to the quite generous shaping of the Northern garden using sophisticated allusions.

⁷ The most reliable summary of its history including the garden archaeological excavations can be found in Eszter Geszti: *A nagytétényi kastély története (The history of the Nagytétény Manor)*, in *Magyar Múemlékvédelem 1969-1970, Budapest 1972*, pp. 53-61.

az eredeti térstruktúrából is meghagy finom utalásokat. A klasszikus modern visszafogott alaprajzi formálása mellett a kortárs bútorok szórt térállásban jelennek meg a központi gyepfelületen.

Kiváló vizsgálati háttér és feltárás előzte meg a tervezési folyamatot, amelynek az eredménye egy jó arányú, elegáns terv lett, bár a belső udvarban elhelyezett fák konkurálnak az épülettel és nem engedik szépségének teljes kibontakozását. Az alkotók következetesen alkalmazták a funkcionalista-modernista kertekre jellemző elemeket (és ezzel voltaképpen historizáltak), szellemesen kombinálva a park néhány mai elemével (tengelyek, helyéről kimozdított kör alakú díszmedence). A korhűséget talán tudatosan bontják a mai bútorok; és valószínűleg tudat alatt a belső udvar előtt álló nagymedence-pár is, amely formálásában idegen a választott stílustól, sőt valójában a barokk *parterre d'eau* modernista megidézésének tekinthető.

A nagytétényi Szász-Rudnyánszky-kastély kertjét⁷ határozott barokk térfalak és terepviszonyok határozzák meg, viszont – a pesti Károlyi-palotával ellentétben – a kert történeti állapotára vonatkozó források alig vannak. A kert elrendezését – a már említett terepviszonyokon kívül – gyakorlatilag nem ismerjük, a szórványos adatok csak a növényekre, egy a kerthez már nem tartozó területen egykor álló pavilonra vonatkoznak. A kert

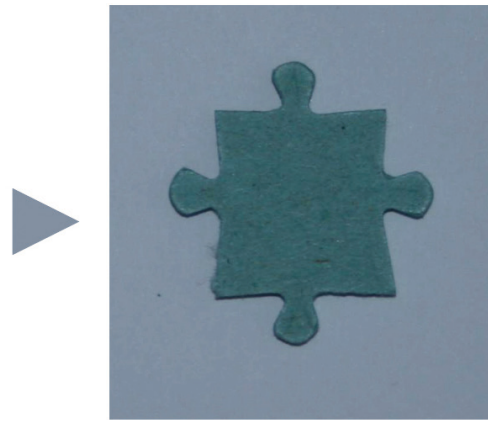
mai növényzete jóval későbbi korok emléke, a barokk időszakból csak kerti szobrok maradtak fenn. A tervezők itt tehát jóval kötetlenebbül nyúlhattak a tervezési területhez.

B2: Nagytétény, Szász-Rudnyánszky-kastély kertje – stilizált megújítás

A terv megőrzi és egyben fel is erősíti a kert eredeti – terepviszonyai – ma is érzékelhető – hármastagolását. A *cour d'honneur* reprezentatív fogadótér maradt, de ünnepélyességét mai eszközökkel fokozták: nagy felületű, visszafogott formálású díszmedence a homlokzat kiemelésére, súlyosított világítás, üveggel fedett csatorna a keleti oldalon. Az eredeti szobrokkal ékes déli szoborpark pihenőkert funkciót kapott, alaprajzában megőrizte az egyszerű tengelyesen osztott partereket. Az északi oldal rászteres ligete, alatta négyzetes osztásban gyep- és burkolatmezőkkel markánsan mai kialakítást kapott – azonban a kiültetés jellegében őrzi tradicionális gyökereit (quincunx = ötös kötésben ültetés).

Erős, szakmai alapú felvetés, amely igazolja a tervezési metódus alkalmazásának realitását a helyszínen. A tervezők a hármastagolásban helyesen találták meg a stilizálás lehetőségeit, és ízlésesen, visszafogottan, ugyanakkor kellően kifejező módon használták a különböző történeti elemeket. Különösen szép a nagy díszmedence (talán a csatorna nélkül is elég lenne), amely egészen új minőségi kon-

⁷ Történetének a kertrégészeti ásatásokat is magában foglaló, mindmáig legmegbízhatóbb összegzése Geszti Eszter: *A nagytétényi kastély története*, in *Magyar Műemlékvédelem 1969–1970*, Budapest 1972, 53–61.

D2/1: Nagytétény, Garden of the Száraz-Rudnyánszky Manor – contrasting 1.

The designers, after carefully exploiting and presenting the history of the garden, found that there is no appropriate ground for reconstruction, therefore they were looking for formal analogies which may help in creating the basis of a contemporary plan. In the analysis of the baroque parterres and pools, the square form with a semi-circular addition on its four sides became a starting element; from this point it took only one further step to find the jigsaw puzzle, which then became the main motif of the whole garden. The colourful pieces of the two side gardens recall the parterres (lawn, stone, embroidery) and the open groves (*bosquets*). The forefront of the palace is a tiled surface suitable for events, where the ornamental pool is marked by a jigsaw puzzle element “missing” from the Southern garden.

Of course, the sight is at first shocking and difficult to decode, however when following the design process it turns out that this is the perfect result of an excellently basic idea. When such a “gag” is used, it is very important that the association game should not appear only an empty show-off. Here the attempt was successful, the details and analogies are outstanding. The exaggerated jigsaw puzzle elements, which therefore “work” in different dimensions, recall the baroque elements impressively, and in the meantime embody a very special contemporary atmosphere.

D2/2: Nagytétény, Garden of the Száraz-Rudnyánszky Manor – contrasting 2.

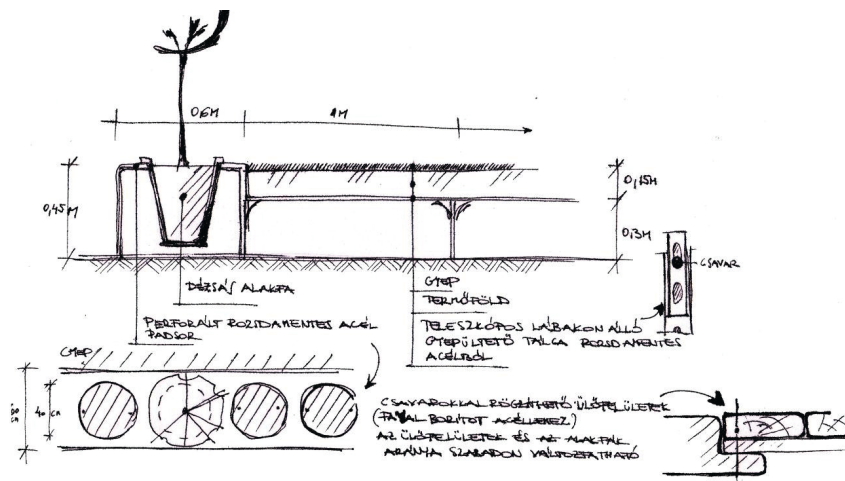
According to the findings of the designer team, contrasting means “selecting an external point, around which we turn the whole thing around”. In this case it means the application of baroque basic forms on a new level/levels. The point is that the “authentic” elements of the ground plan should not appear on their original level. Parterres are floating on huge steel trays, similarly to the pools, in which the statues can be seen under water (“inverse pool”). In other places, the shape of the embroidered flowerbeds only appears as the pattern of the tiling of the event areas, on which everybody can form his or her own parterre from colourful, movable plastic elements on wheels, for which the refracted, vertical mirror surface in the garden opens new dimensions.

Here we find a radically different form of contrasting compared to the previous design. Here the original ground plan can be sensed and the specific baroque garden elements provide the direct spatial, formal basis, but in order to emphasise “allusion” and contemporary design, the individual motifs appear in a radically different manner than their original material or spatial appearance (they float or are mobile). The work is characterised by interesting, innovative ideas, much work and carefully elaborated details.

4. ábra/fig.:
Nagytétény, Száraz-Rudnyánszky-kastély kertje, stilizált megújítás. / Nagytétény, garden of the Száraz-Rudnyánszky Manor – rephrasing. (HAVRIL ERIKA, PAPP SZILVIA, SIMÓ RÉKA, 2006)

5. ábra/fig.:
Nagytétény, Száraz-Rudnyánszky-kastély kertje, ellenpontozás. / Nagytétény, garden of the Száraz-Rudnyánszky Manor, contrasting. (KLAGYIVIK MÁRIA, SIMON KINGA, 2007)

textusba helyezi a kastélyt, hasonlóan az északi kert egészen nagyvonalú, finom utalásokkal operáló alakításához.

D2/1: Nagytétény, Szász-Rudnyánszky-kastély kertje – ellenpontozás 1.

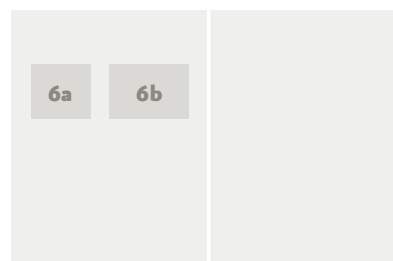
A tervezők – miután gondosan feltárták és bemutatták a kert történetét, és tisztázták, hogy egy valódi rekonstrukciónak nincs kellő alapja – formai analógiákat kerestek, amelyek segíthetnek egy kortárs kialakítás alapjait megteremteni. Barokk parterek és medencék elemzése során vált kiinduló elemmé a négyzetes forma négy oldalán félkör kiegészítéssel – innen már csak egy lépés volt megtalálni a képkirakós „puzzle” játékot, amely az egész kert alapmotívumává vált. A két oldalkert színes kirakós mezői idézik a partereket (gyepes, kavicsos, hímzéses) és a nyitott boszkékat. A kastély előtere rendezvények megtartására alkalmas burkolt felület, amelyben a díszmedence egy – a déli kertből „hiányzó” – kirakós darab formájában jelenik meg.

A látvány elsőre természetesen megdöbbentő és nehezen dekódolható, de végigkövetve a tervezési folyamatot kiderül, hogy mindez egy remek alap gondolat tökéletes kifejtése. Egy ilyen „geg” kijátszásakor nagyon kell arra ügyelni, nehogy üres humorizálásnak tűnjön az asszociációs játék. Itt ez sikerült, kiválóak a részletek és az analógiák. A felnagyított, ezáltal több dimenzióban is „dolgozó” kirakós darabok hatásosan idézik meg a barokk elemeket és képviselnek egy egészen különleges kortárs atmoszférát.

D2/2: Nagytétény, Szász-Rudnyánszky-kastély kertje – ellenpontozás 2.

A tervező csapat megállapítása szerint az ellenpontozás annyit tesz, mint „választani egy külpontot, ami körül megforgatjuk az egészet”. Ez ebben az esetben a barokk alapformák új síkon, síkokon való alkalmazását jelenti. A lényeg az, hogy az alaprajzilag „hiteles” elemek véletlenül se azon a síkon jelenjenek meg, mint eredetileg. A parterek nagy acéltálcákra kiemelve lebegnek, hasonlóan a medencékhez, amelyekben a szobrok a víz alatt láthatóak („inverz medence”). Másról a hímzéses növényágyak rajzolata csak a rendezvényeknek fenntartott burkolat mintájaként tűnik fel, amelyen egyébként színes görögös műanyag elemekből ki-kik megalkothatja saját parterét – amelyeknek a kertben elhelyezett, megtört síkú, függőleges tükörfelület nyitnak új dimenziókat.

Az ellenpontozás gyökeresen másik változatával, irányával találkozunk, mint az előbb. Itt a sejtető egykori alaprajz, a konkrét barokk kert elemek adják a direkt térbeli, formai alapot, azonban – éppen a „sejtés” és a kortárs jelleg kidomborításának érdekében – az egyes motívumok az eredeti anyaguktól, konkrét térbeli megjelenésüktől gyökeresen különböző módon jelennek meg (lebegnek, vagy éppen mobilak). A munkát érdekes, innovatív ötletek, sok munka és nagyon gondosan kidolgozott részletek jellemzik.

6. ábra/fig.:

Nagytétény, Szász-Rudnyánszky-kastély kertje, ellenpontozás. / Nagytétény, garden of the Szász-Rudnyánszky Manor, contrasting. (BECHTOLD ÁGNES, Huszár Márta, Szani-Bednárík Júlia, 2007)

2. URBAN SQUARES WITH HISTORIC OPEN SPACES

Among the selected squares in the capital there were some which had many and well-documented period of open space design, but there were others which had hardly any such precedents. The latter include **József nádor square**,⁸ which had historical greenery in the period of the erection of the statue giving name to the square, however the one-time garden elements were fully destroyed, and the square only shows reminiscences of the one-time green surface established in communist times. In addition, the square was an urban square which stood empty for a long time, therefore this precedent can also provide a reason for a new concept. The students could express their design ideas more freely in this task, i.e. they “piloted” rephrasing, reconstructive and contrasting approaches.

A3: Budapest, József nádor square – reconstructive renewal

The basis of the plan is the original design of Keresztély Ilsemann, taken over and further developed later by Károly Ráde. Its essence is an axially symmetrical structure built of two characteristic, elliptic forms with the statue in the centre, the classical urban space of the end of the 19th century with richly ornamented carpet beds and traditional paths. Their designs represent three variations: the first uses Ráde's design as a basis and puts rich “turn-of-the-century” flower ornaments in the middle of the parterre-like lawn surfaces. The second, with a classicist pureness, replaces flower surfaces with lawn everywhere. The third one responds to the changed space use habits of today by full surface tiling and integrating the original plan as a pattern.

The work opened the concept of reconstructive renewal quite wide, and it offered three variations of three different

approaches. The first is some kind of ideal design: almost fully follows the original condition, which is adapted to today's use in the usage of materials. The second is an example of “renewal = simplification”, symbolising easier construction and sustainability. The third approach is testing the boundaries of the category, as the change is very much noticeable, but the formal consistence makes it acceptable.

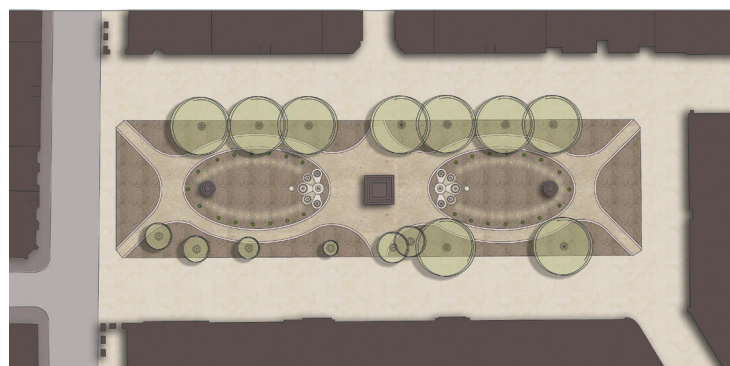
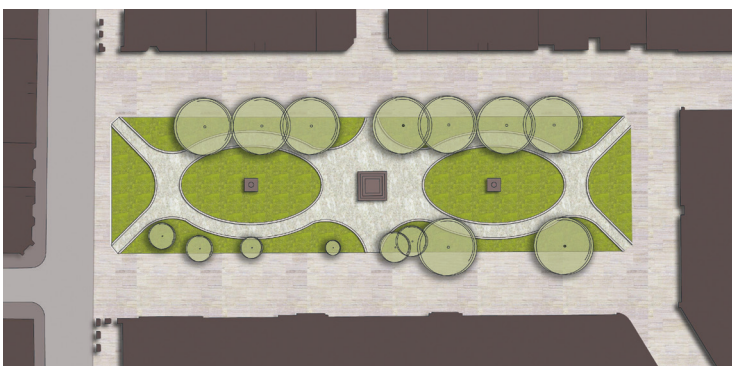
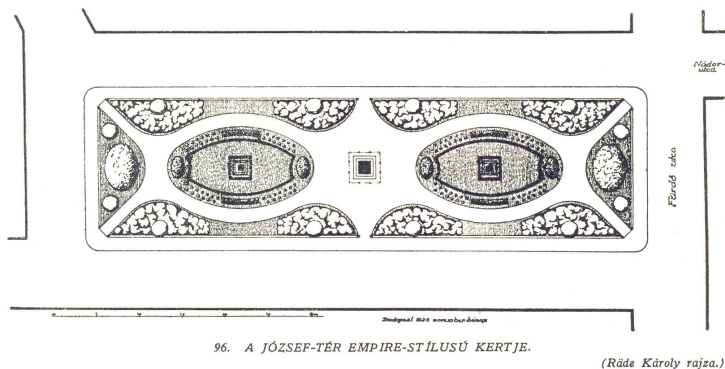
The other part of the task was **Szabadság square**, which already has a good quality green surface already.⁹ An interesting feature is that it is a relatively new square, as it was constructed after the demolition of the *Neugebäude*, and a revivalist garden was constructed there already at its creation, however, we know several other well documented periods as well. Therefore it was an excellent space for practicing both reconstructive and revivalist designer attitudes.

A4: Budapest, Szabadság square – reconstructive renewal

The topic is very rewarding as original plans are available, however, more than a hundred years passed since the foundation of the square and this provides the beauty and interest of the task. Besides the restoration of the original ground plan, the accompanying elements, which respond to the time passed and changed needs, had to be found. The solution was, besides using elements recalling the past as a scenery, e.g. the restored tram on the Southern side with a track of only a few ten metres, also applying contemporary elements consciously in the imagery and usage of the square. Besides the reconstructed “overall space” situation we can find contrasted micro-architecture: the benches and the tree grills are minimalist stone furniture, while the axial alleys are accompanied by lines lighted by spots.

The carefully detailed historical exploration proved to be a good basis for the idea of reconstructive renewal. At first

⁷ *Raymund Rapaics: Magyar kertek (Hungarian gardens) Budapest, no year. [1940], pp. 279-280.; Dezső Radó: Budapesti parkok és terek (Parks and spaces in Budapest) Budapest 1985, p. 111. The latest and most reliable contribution on this topic is in Luca Csepely-Knorr: Budapesti közparkok koncepciói a századfordulón (Concepts of public parks in Budapest at the turn of the last century) Master's Thesis, ELTE Institute of Art History, 2010, pp. 68-69.*
⁸ *Radó ibid., pp. 110-111., see also at Gombos ibid, pp. 177-182. Latest summary in Luca Csepely-Knorr ibid., pp. 66-68. Designer of the present construction was Katalin Hlatky.*

2. TÖRTÉNETI ÉRTÉKŰ ZÖLDFELÜLETTEL RENDELKEZŐ VÁROSI TEREK

A kiválasztott fővárosi terek között volt olyan, amely sok és jól dokumentált zöldfelület-kialakítási korszakkal rendelkezett, de olyan is, amelynek szinte alig volt ilyen előzménye. Az utóbbiak közé tartozik a József nádor tér,⁸ amelynek ugyan volt történeti zöldfelülete a térnek nevet adó szobor felállítása körüli időszakokban, de az egykori kerti elemek teljesen elpusztultak, és a tér jelenleg a szocializmus korszakában létesített egykori zöldfelületének is már csak a nyomait mutatja. A terület ráadásul sokáig üresen álló városi tér volt, tehát akár ez az előzmény is indokot adhat egy új megfogalmazáshoz. A hallgatók ebben a feladatban így ismét szababban fejezhették ki tervezési elgondolásaikat, stilizált és rekonstruktív jellegű megújítást, valamint ellenpontozást egyaránt „teszteltek” a téren.

A3: Budapest, József nádor tér – rekonstruktív jellegű megújítás

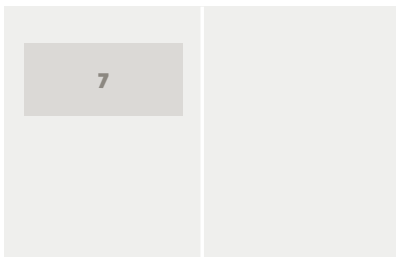
A terv bázisát Ilsemann Keresztély eredeti terve alkotja, amelyet később Ráde Károly is átvett illetve továbbfejlesztett. Lényege egy tengelyesen szimmetrikus,

két jellegzetes ellipszis formából építkező szerkezet a szoborral a közép-pontban; a 19. század végének klasz-szikus városi tere gazdagon díszített szőnyegágyakkal és hagyományos sétányokkal. A mai terv három változatot mutat be: az első a Ráde-féle ábrázolásból indul ki és gazdag, „századfordulós” virágdíszeket helyez a parterszerű gyeppelületek közé. A második – klasz-szicista puritánsággal – a virágfelületeket mindenhol gyeppel helyettesíti. A harmadik változat a jelenkor megváltozott térhasználati szokásaira teljes felületű burkolással és az eredeti terv ebbe mintaként való integrálásával válaszol.

A munka szélesre tárta a rekonstruktív megújítás fogalmát, és igen dicséretesen három változatban, három megközelítésben tálalta azt. Az első egyfajta ideálterv: szinte teljes mértékben az eredeti állapot, amelyet anyaghasználatában igazít a mai igényekhez. A második a „megújítás = egyszerűsítés” képlet mintapéldája, a könnyebb építhetőség és az olcsóbb fenntarthatóság letéteményese. A harmadik már erősen feszegeti a kategória határait, hiszen markáns a változás, de a formai következetesség mégis elfogadhatóvá teszi.

A feladatpár másik darabja a Szabadság tér volt, ami jelenleg is jó minőségű

⁸ Rapaics Raymund: *Magyar kertek*. Budapest é. n. [1940], 279–280.; Radó Dezső: *Budapesti parkok és terek*. Budapest 1985, 111. Legújabb összefoglalása Csepely-Knorr Luca: *Budapesti közparkok koncepciói a századfordulón*, Diplomamunka, ELTE Művészettörténeti Intézet, 2010, 68–69.

7. ábra/fig.:

Budapest, József nádor tér, rekonstruktív jellegű megújítás. / Budapest, József nádor square, reconstructive renewal.
(CSEPELY-KNORR LUCA, Szabó Franciska, 2006)

sight we could think it was complete reconstruction: its ground plan and outstanding graphic design recalls the period of its establishment perfectly. Its delicate contemporary details (benches, lighting or the tram “which is going nowhere”) only appear when someone takes another look; they are present only to the extent which is necessary for appearance for today’s public in a space which can be reconstructed easily.

D4: Budapest, Szabadság square – contrasting

The basic idea is very simple: the designers put the ground plan of the square (i.e. the lines of its boundaries and the trees) to a painting by Cristo Bugarin from 2004, showing neoconstructivist effects. Its basic lines were copied, then this “incidentally found” structure was allocated to the basic elements of classic park construction: thus from the lines of the painting dynamically curving paths, energetic parterres and tiled (resting and playground) areas were constructed, and the focus of the composition is a large public square statue. The contrast of the boundaries, the original tree stock and the new base lines appearing on the basic level provides the characteristic appearance of counterpointing.

An extremely interesting proposition is to allocate a line structure established independently of the specific site and spatial relations to an open space design; however it is certain that this provides a proof of contrasting. The creators lead the lines of the painting on the surface of the square, in itself creating harmonic surface proportions, although this method recalled legitimate professional (mostly functional) conflicts at places; thus paths cannot fully respond

to approaching needs, and in some places the allocated areas might seem arbitrary.

3. URBAN PUBLIC SQUARES WITHOUT HISTORICAL GREENERY

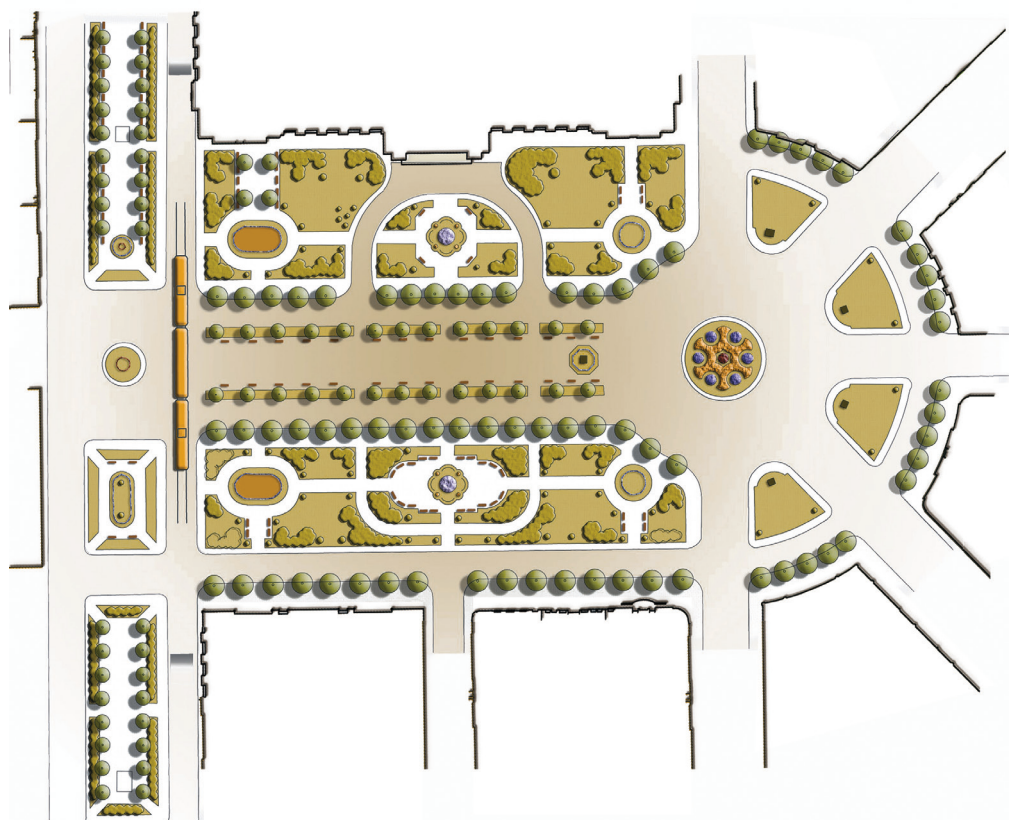
Szent István square, which had not existed earlier in its present form, was put into focus by the revivalist structure made in 2003.¹⁰ On this square, inspired by this strong designer attitude, students could try several designer roles (revivalism, rephrasing, contrasting).

B5: Budapest, Szent István square – rephrasing

The plan of the square in front of the Basilica only partly adheres to the renaissance revival style of the co-cathedral, it distributes the basic level to parterres in the form of geometric water pools (though not rectangular), then elaborates them further with various (horticultural) artistic elements. On the Northern side trees were planted in a grid pattern, in the central pool a square distribution with lawn surface was established, while in the other parterres copies of antique statues were placed. There is a pavilion in the centre of the square. The axes with uniformed tile cover respond to the views and the defining transport directions of the square.

A brave approach, which both in style and in structure fundamentally recasts this urban space which at present is structured in a strongly archaic manner. The design interprets the concept of “rephrasing” to the extremes, puts the elements characteristic of the given age into new context, at places applying them rather like eye-catching elements, by which the designer is attracted by

10 *The designer of the present construction is Péter Török.*

8. ábra/fig.:
Budapest,
Szabadság tér,
rekonstruktív jellegű
megújítás. /
Budapest, Szabadság
square, reconstructive
renewal.
(LUKÁCS BETTINA,
VARGA DÁNIEL,
VARGA TIBOR, 2006)

9. ábra/fig.:
Budapest,
Szabadság tér,
ellenpontozás. /
Budapest, Szabadság
square, contrasting.
(HAVRIL ERIKA, PAPP
SZILVIA, SIMÓ RÉKA,
2006)

zöldfelületet tudhat magáénak.⁹ Érde-
kessége, hogy aránylag új tér (hiszen
a Neugebäude lebontása után keletke-
zett), és már létesítésekor is historizáló
kertet hoztak létre rajta, viszont szín-
tén több, jól dokumentált korszakát
ismerjük. Ezért kiváló gyakorlóterü-
letté vált mind rekonstrukciós, mind
historizáló tervezői attitűdök számára.

A4: Budapest, Szabadság tér - rekonstruktív jellegű megújítás

A téma hálás, hiszen az eredeti tervek
rendelkezésre állnak - azonban éppen
a keletkezés óta eltelt több mint száz év
adja a feladat szépségét, érdekességét.
Az eredeti alaprajz visszaállítása mellett
meg kellett találni azokat a kísérő ele-
meket, amelyek érzékenyen reagálnak
az eltelt időre, a megváltozott igényekre.
A megoldást múltidéző elemek kulissza-
szerű alkalmazása mellett - ilyen a hely-
reállított eredeti villamos a déli oldalon
alig néhány tíz méteres pályával - a kor-
társ elemek tudatos beemelése jelen-
tette a tér képi és használati világába.
A rekonstruált „össztéri” helyzet mellett
ellenpontozott mikroarchitektúra-világot
találunk: a padok és faveremrácok
minimalista kőbútorok, a hosszanti
növény- és fasorokat pedig spotlám-
pával megvilágított vonalak kísérik.

A gondos, részletes történeti feltá-
rás jó alaphoz járult a rekonstruktív
megújítás gondolatához. Első ránézésre
teljes rekonstrukciónak is gondolhat-
nánk: alaprajza, bravúros grafikája mes-
terien idézi fel keletkezésének korát.
Kulturált kortárs részletei (padok, világí-
tás, vagy éppen a „sehova se menő” villa-
mos) csak a részletesebb szemrevétele-
zésre tűnnek fel - pontosan annyira van-
nak jelen, amennyire a mai kornak
szükséges megjelennie egy ilyen egyér-
telműen rekonstruálható kerti térben.

D4: Budapest, Szabadság tér - ellenpontozás

Az alapötlet „pofonegyszerű”: az alkotók a tér alaprajzát (pontosabban tér-
falainak vonalait és a fákat) ráillesz-
tették Cristo Bugarin egyik 2004-ben
készült, neokonstruktivista hatásokat
mutató festményére. Átmásolták annak
alapvonalait, majd ezt a „talált” struk-
túrát megfeleltették a klasszikus park-
építészet alapelemeivel: a festmény
vonalaiból így dinamikusan kanyargó
utak, lendületes parterek és bur-
kolt (pihenő- és játszó) terek keletkez-
tek, a kompozíciós súlypontba pedig
egy nagyméretű köztéri szobor került.
A térfalak, az eredeti faállomány és
az alapsíkon megjelenő új alapvonalak

9 Radó i. m., 110-111., lásd még Gombos
i. m., 177-182. Legújabb összefoglalása
Csepely-Knorr Luca: Budapesti közpar-
kok koncepciói a századfordulón, Diplo-
mamunka, ELTE Művészettörténeti Inté-
zet, 2010, 66-68. Jelenlegi kialakításának
tervezője Hlatky Katalin.

“contrasting”. The design solutions are considerate, the presentation is faultless, therefore the elements are composed into a harmonic entity, sometimes forcing the spectator to contemplate.

C5: Budapest, Szent István tér – revivalism

*Revivalism:*¹¹ An explicitly pivotal designer attitude, in which the creator applies the style elements of the given period in such a strong manner that the established construction is also suitable to deceive the lay viewer, earmarked by the idea “it could also be like this”. It is frequent in situations when the designer/commissioner wishes to emphasise further the basic character of an urban setting, or the style of its dominant element, and for the sake of this does not refrain from the application of elements characteristic of the period when it was made, without specific historic antecedents. The style of a historic age “which has never been”, and which is different from eclecticism that it does not mix styles but remains within the boundaries of the interpretation of the selected period style.

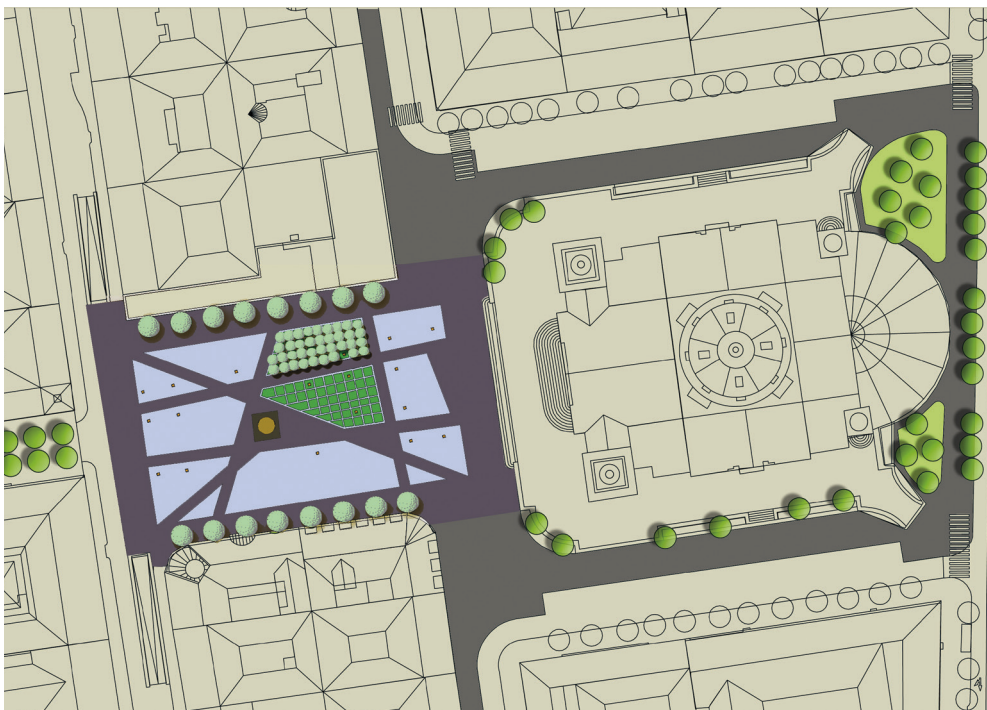
The situation of Szent István square is quite unique: until the construction of its most significant building, the Basilica, and for a long time even after that, it simply did not exist. The designers

chose the ground plan of the cathedral as a basis of their “revivalism”, simply mirroring it in front of the main façade. The reflections of the towers are fountains, while the side wings were translated to alleys with trees, the closure with the apsis a resting zone where someone can sit, while the dome is represented in the form of a sundial built in the richly ornamented pavement. The square was given two characteristic tiles: on the external street spaces there is a darker block pavement, on the internal spaces a lighter tile can be seen, with distributions corresponding to the construction rhythms of the cathedral.

Such a mechanical process, projecting the floor plan of the dominant building of the square to an open space, has many risks, and it is not certain that it provides an appropriate solution. However, in this case, despite its “impertinent” manner, it is a professional hit. Some functional details (e.g. lawn surface in the busiest pedestrian direction) shades the overall picture, but the overall impression is a good example of revivalism as a designer approach.

For the courses of the next two years we kept only the other part of the task pair, which was **Batthyány square**. The

11 The designer attitude of the period of historicism prevails: in the profession it is also called archaism.

téri kontrasztja biztosítja az ellenpontosítás karakteres megjelenését.

Roppant érdekes felvetés egy a konkrét helyszíntől, téri viszonyoktól függetlenül született vonalrendet, struktúrát megfeleltetni egy tájépítészeti tervnek – az mindenestre biztos, hogy ezáltal az ellenpontosítás ténye vitathatatlan. Az alkotók következetesen vezetik végig a festmény vonalait a tér felszínén, önmagában harmonikus felületi arányokat teremtve, azonban ezzel az eljárással néhol jogos szakmai (elsősorban funkcionális) konfliktusokat hívtak életre – konkrétan az utak így nem reagálhatnak hiánytalanul a felmerülő megközelítési igényekre, s a kijelölt terület egységek is önkényesnek tűnhetnek helyenként.

3. TÖRTÉNETI ZÖLDFELÜLETEK NÉLKÜLI VÁROSI KÖZTEREK

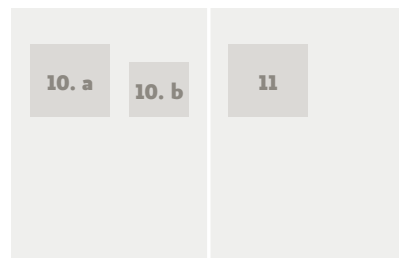
A Szent István térre, amely jelenlegi formájában korábban nem is létezett, a 2003-ban átadott historizáló kialakítás¹⁰ irányította rá a figyelmet. Itt a téren látható markáns tervezői állásfoglalás által ösztönözve több különböző tervezői magatartást is kipróbálhattak a hallgatók (historizálás, stilizált megújítás, ellenpontosítás).

B5: Budapest, Szent István tér – stilizált megújítás

A Bazilika előtti tér terve a templom neoreneszánsz stílusához csak félsívvvel igazodik; geometrikus (igaz, nem derékszögű) vízmedencék formájában megjelenő parterekre osztja az alapsíkot, majd ezeket díszíti tovább különböző (kert)művészeti elemekkel. Az északi oldalra raszteresen ültetett fák, a középső medencébe gyepfelületű négyzetes osztás, más parterekbe pedig antik szobrok másolatai kerültek. A tér közepén pavilon áll. Az egyenes kőburkolatú tengelyek a látványokra és a tér meghatározó közlekedési irányaira reagálnak.

Bátor megközelítés, amely mind stílusában, mind használatában és szerkezetében alapjaitól gondolja újra ezt a – jelenleg erősen archaizáló módon kialakított – városi teret. Egészen szélsőségesen értelmezi a "stilizálás" fogalmát, a választott korra jellemző elemeket új kontextusba helyezi, helyenként inkább stafázs elemként alkalmazza őket, amivel gyakorlatilag az „ellenpontosítás” bűvkörébe kerül. A tervi megoldások következetesek, a prezentáció hibátlan: így az alkotóelemek harmonikus egészszé állnak össze – néhol erősen elgondolkodásra késztetve a szemlélőt.

10 Jelenlegi kialakításának tervezője Török Péter.

10. ábra/fig.:
Budapest, Szent István tér, stilizált megújítás. / Budapest, Szent István square, rephrasing. (LUKÁCS BETTINA, VARGA DÁNIEL, VARGA TIBOR, 2006)

11. ábra/fig.:
Budapest, Szent István tér, historizálás. / Budapest, Szent István square, revivalism. (HAVRIL ERIKA, PAPP SZILVIA, SIMÓ RÉKA, 2006)

square used to be a free urban market place until the 20th century,¹² therefore from all the tasks this provided the highest number of opportunities for their own inventions. The square boundaries are partly of baroque origin, however, the square cannot be called baroque, as one of the most dominant buildings of the street view is the market hall from the period of the Hungarian Millennium (1896). In addition, the boundaries, due to monument protection considerations, i.e. the different construction lines and space levels of earlier buildings, cannot be arranged into one line, which caused further problems in the design. Another challenge is the subway exit dominating the square, which was prescribed for the student as an unchangeable, yet partly transformable asset. The square was mostly used as a practice space for rivavilism, but rephrasing and contrasting minimalist designs were also prepared.

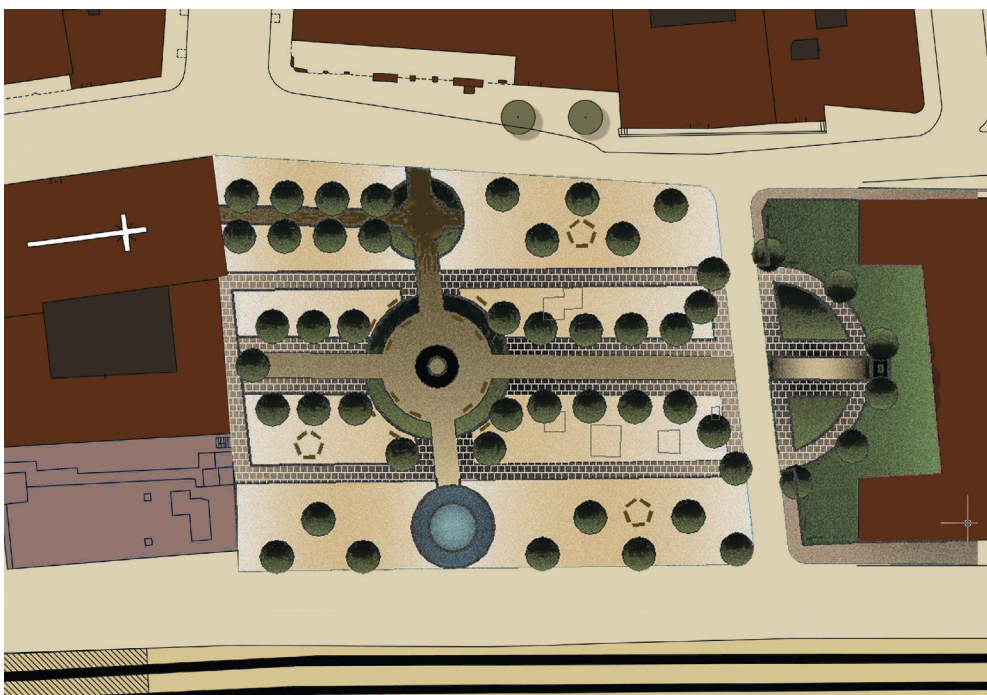
B6: Budapest, Batthyány square - rephrasing

The designers chose baroque from the styles characterising the square, as the feature of the most dominant and most valuable building, St. Anne church. The plan depicts a public square with

trees where, to serve the huge pedestrian traffic, the green surface is only represented by the crowns of trees on the more active Southern part of the square, otherwise almost the complete surface is paved. In the pavement a tense baroque garden ground plan can be seen drafted for the axes parallel to the Danube. A bigger, coherent and intensive green surface on the basic level can only be seen on the Northern side, at the apsis closure of the surroundings of the Kölcsey statue. The Batthyány statue placed in the middle of the square and the round motif closing the axis of St. Anne church are bordered by smaller green cassettes.

The professionally correct ground plan integrated into the pavement is an excellent idea and quite a baroque solution. Unfortunately, the church, regarding its position in the square, is unfairly squeezed behind the plant boundaries, thus does not become a real organising element of the square. Meanwhile, the concept of the two ends of the cross axis is an interesting solution: the circular resting area closing the axis of the church is balanced by the reconstructed surface construction of the subway exit. An intriguing plan related to revivalism.

¹² Radó *ibid.*, pp. 97-98.

C5: Budapest, Szent István tér - historizálás

Historizálás:¹¹ Kimondottan határozott tervezői viselkedésmód, amelynek során az alkotó egy adott korszak stílusjegyeit olyan markánsan alkalmazza, hogy a létrejövő együttes az avatatlan szem(lélő) megtévesztésére is alkalmas - az "akár ilyen is lehetett volna" gondolat jegyében. Olyan helyzetekben gyakori, amikor a tervező / megbízó egy városi együttes alapkarakterét, vagy valamely domináns elemének stílusát tovább hangsúlyozni igyekszik, s ennek érdekében nem riad vissza az annak keletkezési korára jellemző elemek - konkrét történeti előkép nélküli - alkalmazásától. A „sosem volt” történetiség stílusa, amely az eklekticizmustól leginkább abban különbözik, hogy nem keveri a stílusokat, hanem megmarad a kiválasztott korstílus kifejezésmódján belül.

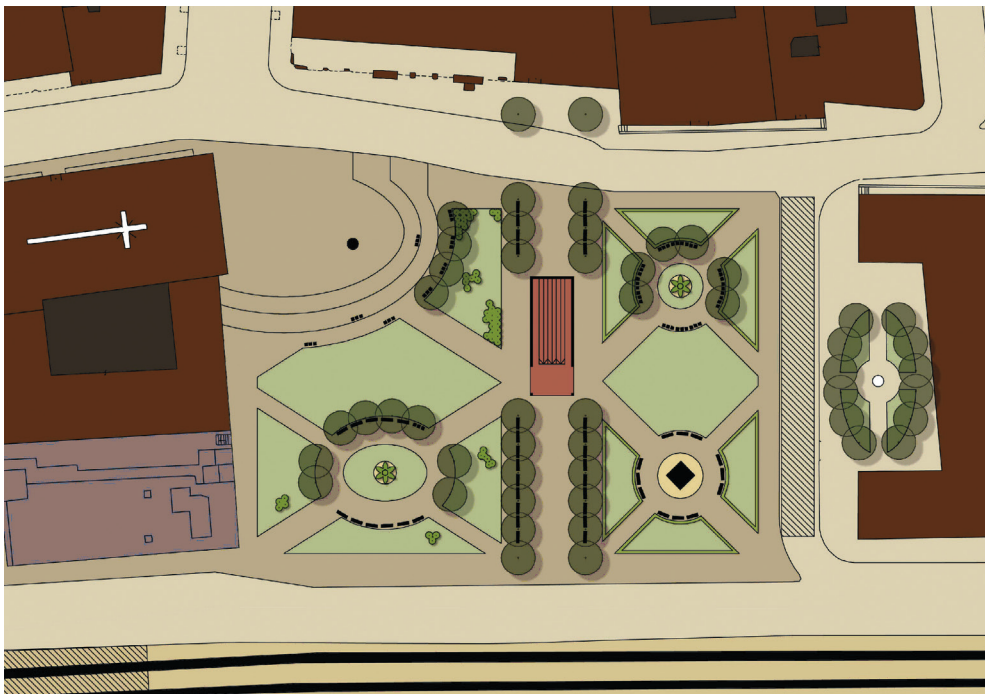
A Szent István tér helyzete egészen egyedi - legmeghatározóbb épülete, a Bazilika építésekor és még utána egy jó darabig egyszerűen nem is létezett. A terv alkotói a „historizálás” alapjául a templom alaprajzát választották, prózai egyszerűséggel megtükrözve azt a főhomlokzat előtt. A tornyok tükörképei szökőkutak lettek, míg az oldalhajók fásított korzók, az apszisos lezárás fákkal övezett „üldögélő”, a kupola pedig díszes burkolatba épített napóra képében jelenik meg. A tér két jellemző burkolatot kapott: a külső utcaterekben egy sötétebb kockakő, a belső tereken egy világosabb kőburkolat látható a templom építészeti ritmusainak megfelelő osztásokkal.

Egy ilyen „mechanikus” eljárás, a terepet uraló épület tulajdonképpeni alaprajzának átvételése egy szabadtérre sok kockázatot rejt, és egyáltalán nem biztos, hogy megfelelő megoldást ad, de ebben az esetben - a maga szemtelenn módján - szakmai telitalálat. Néhány funkcionális részlet (pl. gyepek felület a legforgalmasabb gyalogos irányban) ugyan árnyalja az összképet, de az összhatás tekintetében a historizálás mint tervezői eljárás jól sikerült példája.

A következő két év kurzusaihoz a feladatpár másik darabját tartottuk meg, ami a Batthyány tér volt. A tér gyakorlatilag a 20. századig szabad városi piactérként szolgált,¹² ezért az összes feladat közül ez adta a legtöbb lehetőséget saját invenciók bemutatására. A térfalak részben barokk eredetűek, de a terepet mégsem lehet barokknak nevezni, mert az utcakép egyik legmeghatározóbb épülete a millennium korszakából származó vásárcsarnok. A térfalak ráadásul - a műemléki szempontok, tehát a megtartott korábbi épületek eltérő beépítési vonala és térszintje miatt - nem is rendezhetőek egy vonalba, ami külön nehézséget okozott a tervezésnél. További kihívást jelent a terepet meghatározó metrókijárat, amelyet megváltoztathatatlan, de részben átalakítható adottságként írtunk elő a hallgatók számára. A terepet leginkább a historizálás gyakorlóterepeként alkalmaztuk, de készült rá stilizáló és minimalista eszközökkel dolgozó terv is.

¹¹ A historizmus korának tervezői attitűdje a mai napig tovább él - bevett szakmai szóhasználatlaltal archaizálásnak is nevezik.

¹² Radó i. m., 97-98.

12. ábra/fig.:
Budapest,
Batthyány tér,
stilizált megújítás. /
Budapest,
Batthyány square,
rephrasing.
(BARANYAI EMESE,
BOROSS ZSUZSANNA,
GÜLYÁS
VALÉRIA, 2006)

13. ábra/fig.:
Budapest,
Batthyány tér,
historizálás. /
Batthyány square,
revivalism.
(FIRNIGL ANETT,
VARGA ESZTER,
2006)

C6: Budapest, Batthyány square – revivalism

The idea recalls Budapest at the turn of the century which, as one of the most dynamic periods of urban development of the city, left traces in the life of urban open spaces. The Southern part of the square, which was given traditional ambulatory function, is characterised by a square division, in the middle with an East-West axis including the replaced underground exit, surrounded by a double avenue with trees. In the intersection of the diagonal paths of the Northern two quarters, an ornamental fountain and turn of the century flower planting can be seen. The South-East quarter is similar to the aforementioned ones, however, it contains a more elongated garden section, while the quarter in front of the church definitely opens up, and forms a new emphasis in the form of a decorative urban meeting space.

An excellent introduction, careful examination, correctly applied historic antecedents resulted in a harmonic, generous plan, which recalls one of the golden ages of the capital. The use of space and character are well-established, although there are certain functional and structural problems: the underground building is too much in focus, hindering pedestrian traffic, while certain axes suffer breaks in angle which have no clear explanation. The evolvement of one of the main elements of the plan, the forefront of the church is an excellent solution.

CONCLUSIONS:

The practising designer is often driven by intuition when deciding in a sharp situation which direction to take. On the other hand, a method based on the thorough exploration of the environment and the situation, suitable to apply historic values and the deriving opportunities in different ways is a good basis to find the path establishing a conscious designer attitude.

As the course has been advancing, it was found that the “design led research” method works excellently. The combination of the different sites, the different years and various creative individuals resulted in numerous and sufficiently varied work, which were suitable to present and professionally investigate the various methods. We could see that there are no pure designer attitudes, although it is possible and even desirable to choose a creative method which is as obvious as possible and consistent both in ideas and practical implementation. ©

THE PUBLICATION WAS SUPPORTED BY
TÁMOP-4.2.1/B-09/1/KMR-2010-0005
RESEARCH FUND.

B6: Budapest, Batthyány tér – stilizált megújítás

A tervezők a teret jellemző stílusok közül a barokkot választották mint a legmeghatározóbb és legértékesebb épület, a Szent Anna templom sajátját. A terv egy fásított közteret ábrázol, ahol a hatalmas átmenő gyalogos forgalom kiszolgálása érdekében a tér déli, aktívabb részén szinte csak a lombkoronák képviselik a zöldfelületet, egyébként csaknem a teljes felület burkolt. A burkolatban egy feszes, a Dunával párhuzamos tengelyekre szerkesztett barokk kertalaprajz látható. Nagyobb, összefüggő intenzív zöldfelület az alapsíkon csak az északi oldalon, a Kölcsey szobor környékének apszisos lezárása körül található. Kisebb zöld kazetták határolják a tér közepére helyezett Batthyány szobrot és a Szent Anna templom tengelyét lezáró kör alakú motívumot is.

Kiváló gondolati és alaprajzi "barokk" felvetés a burkolatba integrált, szakmailag korrekt alaprajz. Kár, hogy ezzel egy időben a templom – téri helyzetéhez méltatlanul – a növényi térfalak "mögé szorul", ezáltal nem válik a tér valódi fő szervező erejévé. Ugyanakkor érdekes megoldás a kereszt-tengely két végének megfogalmazása: a templom tengelyét lezáró kör alakú pihenőteret a metró átépített felszíni építménye ellensúlyozza. Izgalmas, a historizálással rokon terv.

C6: Budapest, Batthyány tér – historizálás

Az elképzelés a századforduló Budapestjét idézi, amely a városfejlődés egyik legdinamikusabb korszakaként mély nyomokat hagyott a városi szabadterek életében is. A tér déli részét – amely hagyományos sétatéri jelleget kapott – négyes osztás jellemzi, középen egy markáns, az áthelyezett metróépületet is magában foglaló kelet-nyugati tengellyel, amelyet kettős fasor szegélyez. Az északi két negyed négyzetes arányú, átlós útjának metszéspontjában díszkút és korhű virágkiültetés található. A délkeleti

negyed az előbbiekhöz hasonló, de nyújtottabb arányú kertrészt tartalmaz, míg a templom előtti negyed határozottan megnyílik, és egy városi találkozó díszter formájában képez új súlypontot.

Remek felvezetés, gondos vizsgálat, helyesen alkalmazott történeti előképek és elemek nyomán harmonikus, nagyvonalú terv született, amely a főváros egyik aranykorát hitelesen idézi meg. A területhasználat és a karakter jól eltalált, ugyanakkor a tervben helyenként funkcionális és szerkezeti problémák érhetőek tetten: a metróépület túlzottan is a középpontba kerül, akadályozva ezzel a gyalogos forgalmat, miközben egyes tengelyek nehezen indokolható szögtöréseket szenvednek. A terv fő elemének, a templom előterének kibontása és formálása elsőrendű megoldás.

TANULSÁGOK

A gyakorló tervező sokszor megérzéseire hagyatkozik, amikor egy éles helyzetben döntenie kell, milyen irányba induljon. Ugyanakkor a környezet és a helyzet mély megismerésén alapuló, a történetiséget és az ebből adódó lehetőségeket többféleképpen is alkalmazni képes módszer jó alapot jelent a tudatos tervezői magatartást kialakító út megtalálásához.

A tárgy működése során bebizonyosodott, hogy a „design led research” módszere kiválóan működik. Az eltérő helyszínek, a különböző évfolyamok és alkotói egyéniségek kombinációjából nagyszámú és kellőképpen változatos munka született, amelyek alkalmasak voltak az egyes metódusok bemutatására és szakmai vizsgálatára. Láthattuk, hogy valóban nincsenek „vegytiszta” tervezői magatartásformák, de lehetséges – sőt legtöbbször célravezető is – törekedni a minél egyértelműbb, gondolatiságában és gyakorlati megoldásaiban is következetes alkotói módszerre. ●

A PUBLIKÁCIÓ A TÁMOP-4.2.1/B-09/1/KMR-2010-0005 KUTATÁSI PÁLYÁZAT TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

EGYETEMES SZABADTÉRTERVEZÉS BUDAPEST BELVÁROSÁBAN

BERENDEZÉSI TÁRGYAK,
JÁRMŰKÖZLEKEDÉS, PARKOLÁS

*GENERAL PRINCIPLES OF BARRIER –
FREE OPEN SPACE DESIGN*

*STREET FURNITURE, MOTORIZED TRAFFIC,
PARKING BASED ON THE EXAMPLE OF
DOWNTOWN OF BUDAPEST*

SZERZŐ/BY: FEKETE ALBERT, SZASZÁK GABRIELLA,
SZÖBÖLÖDI ANITA, TAKÁCS DÁNIEL

LEKTOR/REVIEWER:
SZILÁGYI M. KINGA

CÉLKITŰZÉSEK, VIZSGÁLATI MÓDSZER

A kutatás olyan intenzív, urbánus szabadterek akadálymentességét vizsgálja, amelyek a mindennapi élet közelmúltban megújult színterei. Kutatásunk az egyetemes szabadtertervezés eszméjének budapesti térhódítását vizsgálja: beépült-e ez az attitűd a tervezői szemléletbe, érvényesültek-e a gyakorlatban az akadálymentes környezet kialakítására vonatkozó, érvényben lévő jogi szabályozások.

A vizsgálati területet a budapesti belváros részben megújult közterületek képezik, amelyek lehatárolását az 1-es ábra szemlélteti.

A vizsgálatok helyszíni bejárásokon alapulnak, melyeket különböző napszakokban (nappal és éjszaka), különböző

GOALS AND RESEARCH METHODOLOGY

Present paper investigates the possibilities of creating barrier-free urban open spaces which have been constructed as the results of recent large-scale urban renovations. Our research team focuses on the application of general open space design principles based on the example of Budapest. We have examined whether the attitude of barrier-free construction has been incorporated in the currently formed urban designs, and whether the actual legal requirements on barrier-free construction have been put into practice (are satisfied in the newly constructed open spaces.)

The study area is based on the newly renovated open public

időjárási viszonyok között (napos és esős időben) illetve különböző évszakokban (nyáron, ősszel és télen) végeztük.

Az egyes elemek vizsgálata a mellékelt táblázatban foglaltak szerint történt.

EREDMÉNYEK, KÖVETKEZTETÉSEK

A vizsgált szabadterépítészeti alkotások járófelületeinek akadálymentesítésére vonatkozó eredményeket a BCE Budai Campusán 2012. január 12-én megrendezett TÁMOP záró konferencia kötetében közöltük. Jelen cikk keretei között a berendezési tárgyak illetve a járműközlekedés és parkolás témaköröihez kapcsolódó vizsgálatainkat mutatjuk be.

Berendezési tárgyak

A tervezés következtében kihelyezett/megépített berendezési tárgyak két alapvető akadálymentesítési szempontnak kell megfelelniük.

1. Akadálymentes az olyan berendezési tárgy, amely minden ember számára – beleértve a tartósan vagy átmenetileg fizikai, érzékszervi, szellemi hátrányos helyzetű embereket is – lehetőleg önállóan, külső segítség igénybevétele nélkül, biztonságosan és kényelmesen elérhető, mert segédeszközök használatához is megfelelő méretű hely, tájékozódásukhoz megfelelő jelzésrendszer biztosított.¹
2. Az akadálymentes tervezés másik fontos szempontja, hogy a kültéri berendezési tárgyak (hirdetőablak, padok stb.) a gyalogos útvonal mentén úgy legyenek elhelyezve, hogy azok a gyalogos útvonal úrszelvényét ne csökkentsék. Az egyes utcabútorok lehetőleg csoportosan, logikusan legyenek elhelyezve, egyértelműen definiálható és követhető útvonal biztosításával. Az útvonal mentén térbővületben csoportosan kialakított utcabútor-elhelyezés ajánlott.²

a. Ülőfelületek

Az ülőmagasság kialakítására vonatkozó adatok ergonómiai alapon nyugszanak. Ennek értelmében közterületen a támlás padok ülőmagassága 28–42 cm között változhat, a támla felé 5–20°-ot eshet. A mozgásukban akadályozott használóknak nehézséget jelenthet a felkelés ezekről a padokról. A támla nélküli kivitelnek nincs lejtése, és általában az ülőmagassága is 42–45 cm között változik.³

A vizsgált területen található ülőfelületek megközelíthetőségét, méretezését és anyaghasználatát tekintve elmondhatjuk, hogy az akadálymentességnek többnyire megfelelnek.

A tervezett padok ergonómialag megfelelők, kényelmes kialakításúak, ülőmagasságuk 40 cm mind a támlás, mind a támla nélküli kivitel esetében. A választott termék támlás kivitelben sem lejt hátrafelé, azonban mindkét kivitelben (támlás és támla nélküli) csak ezt a fix, 40 cm-es ülőmagasságot tudja nyújtani. Ugyanakkor a szilárd ülőfelülettel rendelkező bútor pereme magasabb (pl. 45 cm-es) ülőmagasság esetén az alacsonyabb személyeknek kellemetlenséget okozhat, mivel a végtagok a (le nem kerekített) peremre fekszenek fel.⁴

A Károly körúton és a Kecskeméti utcában mind a forgalom irányával párhuzamosan álló, mind a haladás irányára merőleges padok mellett van elegendő, a gyalogosforgalom sávján kívül eső hely kerekesszékekkel közlekedő személyek számára. A közvetlenül az úttest mellett álló, az úttest felé forduló padokat nem szívesen használják a járókelők. Az Egyetem téren szórt térállásba elhelyezett egyedi tervezésű padok minősége nem megfelelő: a faborítású, fektetett hasábok felülete már most repedezett, töredezett.⁵

A Fővám téren több típusú ülőfelület is megtalálható, a legjellemzőbbek a hosszú, támla nélküli íves padok, melyek szintén megfelelnek az akadálymentesség elvárásainak. (2. ábra)

¹ Igali, 2002

² P. Farkas, Pandula, 2007

³ Dalányi, 1998

⁴ Szaszák, 2010

⁵ Szaszák, 2010

JÁRÓFELÜLETEK / PEDESTRIAN WALKWAY SURFACES

	Felület és anyagminőség / Surface texture and material quality
	Taktilis burkolóelemek alkalmazása / Tactile of the paving materials used
	Vízvezetés / Drainage
a. Gyalogos illetve vegyes forgalmú burkolatok (gyalogátkelők) / Pavements for pedestrian and mixed traffic (pedestrian crossings)	Lejtések / Slopes Színek / Colors
b. Padkák, szegélyek / Shoulders, trims	Anyagminőség és méretezés / Material quality and scaling
	Anyagminőség és méretezés / Material quality and scaling Lejtések / Slopes
c. Rámpák, lépcsők, aluljárók / Ramps, stairs, underpasses	Alkalmazási területek / Applications

BERENDEZÉSI TÁRGYAK / STREET FURNITURES

	Megközelíthetőség / Accessibility
	Méretezés / Size
a. Ülőfelületek / Seats, benches	Anyaghasználat / (Quality of) Materials used
b. Világítás / Lights Lighting	Fényerősség / Brightness Világítótest elhelyezése / Placement of lights
	Helyválasztás / Site location
	Méretezés / Size
c. Növénykazetták / Plant Cassettes	Növényanyag / Plants being used
d. Épületek tartozékai (ATM, mobil teraszok, stb.) / Building accessories (components) (ATM, mobile terraces, etc.)	Helyválasztás / Site location Megközelíthetőség / Accessibility
e. Hulladékgyűjtők / Waste bins	Helyválasztás / Site location Használhatóság / Usability
f. Pollerek / Pollers	Helyválasztás / Location Méretezés / Size
g. Jelzőlámpák, jelzőtáblák / Indicator lights, signs	Hangjelzések / Sound Információs érték / Information value (quality)

JÁRMŰKÖZLEKEDÉS ÉS PARKOLÁS / VEHICLE TRAFFIC AND PARKING

	Mozgáskorlátozott parkoló megléte / Existence of (handicapped) parking for the disabled
	Mennyiség / Quantity
	Méretezés / Size
a. Parkolóhelyek / Parking spaces	Megközelíthetőség / Accessibility
	Megközelíthetőség / Accessibility
b. Villamos és buszmegállók / Tram and bus stops	Használhatóság / Usability

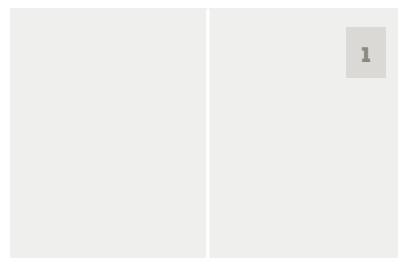
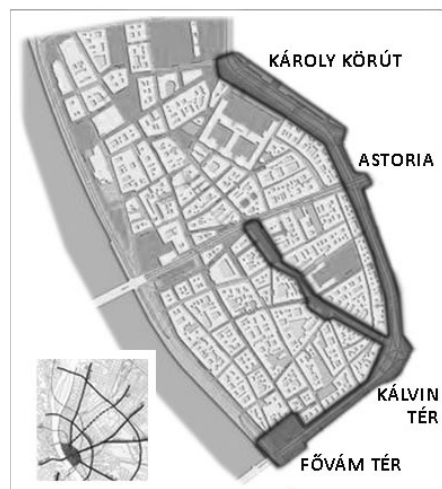
spaces located in the downtown of Budapest shown in Figure 1.

Our findings are based on site visits that occurred different times of day (day and night), in different weather conditions (in sunny and (or) rainy weather) and were performed in different seasons (summer, autumn and winter).

The examination of each element was based on the content of the table shown above.

RESULTS AND CONCLUSIONS

The analysis concerning outdoor construction works focusing on **barrier-free surfaces of walkways** was published on the TÁMOP closing conference held on Buda Campus of the Corvinus University of Budapest on January 12, 2012. This paper deals with an extension of the previous topic considering urban design, namely **barrier-free street furniture and vehicle traffic and parking.**

1. ábra/fig.:
A vizsgálati terület lehatárolása a térképen sötétszürkével jelölt városrész: a Kiskörút a Fővám tér Károly körút közti szakasza, illetve a Kecskeméti utca. / Boundaries of the study area represented by dark grey colour bordered

by Kiskörút between Fővám square, Kecskeméti street and Károly boulevard. (A CIKKBEN FELHASZNÁLT ÖSSZES FÉNYKÉP A SZERZŐK FOTÓJA / ALL THE PHOTOS IN PRESENT PAPER ARE THE PHOTOS OF THE AUTHORS)

b. Világítás

A természetes fény a legjobb fényforrás a látássérült emberek számára. A természetes fény sajátossága azonban, hogy ereje változó, szürkületben vagy borús időben lényegesen csökkenhet.⁶ Ezért nagyon fontos, hogy a közterületi megvilágítás megfelelő legyen, hiszen ez nagyban segítheti a fogyatékkal élők tájékozódási képességeit.

Egy térelem akkor jól megvilágított, ha annak alakját, részleteit és távolságát valóságosan érzékelni tudjuk. E képességünket a mesterséges világítás elhelyezése korlátozhatja. A fényforrás elhelyezkedése akkor megfelelő, ha az nem vakít és így a szem káprázását nem váltja ki, valamint a tárgy észlelését korlátozó árnyékolást nem okoz.⁷

A főutcai kandeláberek ferde (dőntött) elhelyezését a tervezési folyamat során elvetették, több variáció és egyeztetés során dönt el a jelenlegi típusok alkalmazása. Energiatakarékossági szempontból a lámpák ledes kialakításúak. A fény színe fehér és nem a megszokott, meleg sárga, a fényerő a késő éjszakai órákban halványabb mint az esti órákban.

Fontos, hogy a mesterséges fény lehetővé tegye a tájékozódást éjjel is, ezért a világítási rendszer felülvizsgálata szükséges. A Kiskörút robosztus henger-törzs lámpái megfelelő világítást adnak. A kandeláberek a vizsgált esetekben az úttestet szegélyezve, a gyalogos közlekedőfelületet kísérő berendezési sávban kerültek elhelyezésre, a gyalogosforgalmat tehát nem zavarják.⁸ (3. ábra)

c. Növénykazetták

A növénykazetták gyakran a közlekedési területek szegélyeit is képezik, ezért fontos ismernünk a szegélyek kialakítására vonatkozó tervezési szabályokat, elveket. A vakok és gyengénlátók közlekedését és tájékozódási képességét segítő, hogy a járdaszegélyek lehetőleg legyenek folytonosak, jól észlelhetőek és érzékelhetőek. A jó láthatóság érdekében a szegélyek minimális

magassága lehetőleg 7,5 cm kell legyen, lekerekített élkialakítással. A kiemelt járdaszegély megakadályozza a kerekesszékek, gyermekkocsi legördülését a járófelületről, ugyanakkor irányváltáskor, le- vagy ráhajtáskor akadályt jelent.⁹

A vizsgált terület esetében találunk alacsony növénykazettákat és úgynevezett planténereket is. Az alacsony növénykazetták szegélyként is funkcionálnak, elhelyezésük megfelelő, főként elválasztó-sávot képezve az autóforgalom és gyalogosforgalom között. A mobilis planténerek, a területen elszórva jelennek meg. Jelenlegi elhelyezésük nem zavarja a gyalogos forgalmat, ezt az esetleges áthelyezésüknél is szem előtt kell tartani (pl. ne kerüljenek a taktilis sávra, illetve olyan szűk helyekre, ahol a kerekesszékek, gyerekkocsisok beszorulhatnak).

A gyalogos utak mentén a járdára (közlekedőfelületre) a közlekedést akadályozó faágak nem lógnak be, az útvonalak megfelelő szélessége és magassága biztosított. (4. ábra)

d. Épületek tartozékai (ATM, mobil teraszok, stb.)

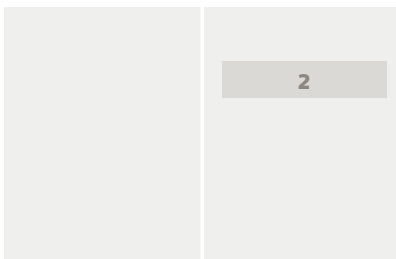
Urbánus környezetben – így Budapest belvárosában is – jellemzően a közterülettel határos épületek homlokzati síkja határozza meg a tervezési határt. A szegélysávban gyakran jelentkezik az a probléma, hogy a meglévő, és egyben megtartandó objektumok kedvezőtlen elhelyezkedéséből, kialakításából eredő hibák korrigálására nincsen lehetőség, valamint sokszor a régi és új összekapcsolása sem oldható meg csupán a tervezési területen belül. További konfliktusokhoz vezethet a közterület tervezői által koordinálhatatlan mobil bútorok, reklámtáblák, konzolos elemek megléte ill. utólagos kihelyezése, mivel nem garantálható a koncepcióba integrálásuk, holott az egységes, átgondolt anyaghasználat és logikus térbeli elrendezés a biztonságosan és kényelmesen igénybe vehető környezet létrejöttének alapfeltétele.

⁶ P. Farkas, Pandula, 2007

⁷ Pandula, Farkas, Zsilinszky, 2007

⁸ Szaszák, 2010

⁹ Pandula, Farkas, Zsilinszky, 2007

2. ábra/fig.: Padok a Károly körúton és a Fővám téren. / Benches on Károly boulevard and on the Fővám square.

Barrier-free street furniture

Street furniture basically must meet the following two criteria for barrier-free accessibility:

1. It should be safely and conveniently accessible for everybody - including permanently or temporary handicapped people with physical, mental or sensory (vision, hearing) disabilities - preferably without any help, (safely and conveniently) , due to the fact that it must be equipped with signaling elements that are necessary for the movement of the disabled person-including adequate free space for manoeuvring¹

2 The other important aspect of the barrier-free design is the proper position of outdoor furniture and street objects (billboards, benches, etc.) so that pedestrian route or walkway is not reduced or blocked for handicapped people. Street furniture should be arranged in groups and logically in a clearly defined path that is easy to follow. It is recommended that street furniture is grouped in an expanded, wider space along the walkway².

a. Seating surfaces

The determination of the optimal seat level is based on ergonomic data. According to this, the seating platform should be positioned at 28 to 42 cm from the ground level with an inclination of 5-20° towards the back of the seat. One has to consider the possible difficulty

of impaired users facing with when standing up from these benches. The bench without backrest should have no slope, and generally the CRL is 42-45 cm.³

Considering our study area, we can say that the accessibility, size and materials used for benches are satisfactory and the obstacle-free accessibility is mostly satisfied.

The proposed benches are ergonomically adequate with comfortable design, Sitting height is at 40 cm for both seats with and without backrest. The given product does not have an inclination backward towards the rear backrest, but the seats of both versions (with or without backrest) only provide with a fixed height of 40 cm. However, the edges and rims of the firm seat furniture are higher (45 cm) which means it may cause discomfort for shorter people, since the legs of the short person rest on the unrounded edge.⁴

Both on Károly boulevard and on Kecskeméti street in both in parallel or perpendicular directions to the traffic there is sufficient amount of free space around the benches for people using wheelchairs even in case of pedestrian traffic. According to our findings, benches next to the road, facing towards the traffic are not frequently used. On the Egyetem square, the benches are scattered. In spite of their custom-design, their quality and condition is not adequate: the surface of the wooden blocks is already cracked and broken.⁵

- 1 Igali, 2002
- 2 P. Farkas, Pandula, 2007
- 3 Dalányi, 1998
- 4 Szaszák, 2010
- 5 Szaszák, 2010

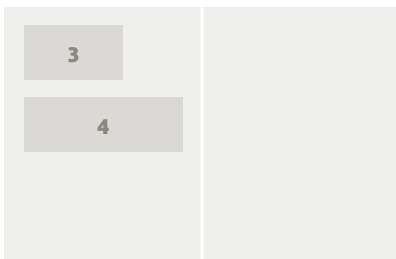
A közelmúltban megújult belvárosi szabadterek esetében megfigyelhető, hogy a tervezők törekedtek az épületek és a hozzájuk csatlakozó közterület közötti kapcsolat biztosításának kereteit megteremteni. A gyalogos haladás úrszelvényét a homlokzatok előtti sávban a tervek szerint utcabútor, növény, ill. bármilyen egyéb akadály nem szűkíti. A bejáratoknál szükséges manőverezési helyigény biztosított, a burkolatlejtések az előírásoknak megfelelőek. A mozgalmas, előlépcsőkkel és kiugró homlokzati elemekkel tarkított térfal egyenletlenségeit a Kiskörúton a járdaburkolattól eltérő textúrájú burkolati szegélyszávvá kompenzálták, amely megoldja a 'K' kő illesztését az épületcsatlakozásoknál, és egyben vezetőszávként is szolgál.

A vizsgált területen számos közintézmény és egyéb szolgáltató egység található. A régi épületek bejáratainál lévő, általában egy-két fellépésnyi (10–30 cm-es) szintkülönbséget áthidaló előlépcsőket nem mindenhol lehet burkolatlejtésekkel kiváltani: igazodni kell az út- és villamospálya szintmagasságához; sokszor nem elég a járda szélessége a szabályos lejtés kialakításához, vagy olyan mértékű a szinteltérés, hogy ez ellehetetleníti a lépcső megszüntetését; továbbá itt jelentkezik a már fentebb részlete-

zett probléma a tervezési határon kívül eső objektumok kezelésével kapcsolatban. Néhány szolgáltatóegység bejáratánál azonban mégis megfigyelhető, hogy a közterület építésével egy időben (és ennek köszönhetően a tervezett burkolati rendszerbe illő módon) megoldották az előlépcső kiváltását a burkolt felület padlószintre hozásával: erre látunk példákat a Deák tér és az Astoria között, valamint a Kecskeméti utcában. (5-6. ábra)

Az épületek kommunikációs felületei ill. egyéb tartozékai (pl. kirakatok, bankautomaták, postaládák, éttermek kiadóablakának pultjai, árnyékolók) esetenként konzolos kialakításúak, tehát belógnak a közterületbe. A járófelületől mért 40 cm-es magasság fölött elhelyezett objektumokat a látássérült, általában a homlokzat mellett mint természetes vezetőszávvá mellett haladó személyek nem képesek botalt érzékelni, és ez balesetveszélyhez vezet. Ezért jogszabály írja elő, hogy a konzolos elemek „biztonsági sávra eső vetületét legalább 0,10 m magas vagy 0,60 m széles, a környező járófelület felületképzésétől, lábbal tapinthatóan, jelentősen eltérő burkolatú jelzőszávvá” kell körülvenni.¹⁰ Ilyen jelölést egyetlen konzolos elem esetében sem találunk a területen. (7. ábra)

¹⁰ 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet az országos településrendezési és építési követelményekről (OTÉK), 40. §

3. ábra/fig.:
Világítótestek
a Károly körúton és
a Kecskeméti
utcában. / Street
lights in Karoly
boulevard and in the
Kecskemeti street.

4. ábra/fig.:
Növénykazetták és
planténerek a Petőfi
Sándor utcában és
a Kálvin téren. /
Planter boxes and
planteners on Petőfi
Sándor street and
Kálvin square.

On Fővám square there is only one type of seating is available, the benches are elongated and curved without back support but satisfy the barrier-free accessibility requirements. (Figure 2)

b. Street lights and visibility

Natural light is the best light source for visually impaired people. However, it is the characteristic (character) of natural light that its strength varies, in case of twilight or covered skies (grey weather) the visibility is significantly reduced⁶. It is therefore very important that the street lighting is appropriate, since it can significantly help people with disabilities in orientation or finding directions.

A street object is properly visible when its shape, details and its distance can be detected realistically. Artificial light may alter our perception. The position of the light source is adequate if it neither blinds people (and) nor it causes eye-strain, and it does not cast shadow that reduces the visibility of an object.⁷

The oblique placement of the lamp posts on main street has been rejected during the design process and after some modification and variation the presently used types were applied. In terms of energy efficiency, the lamps work with LED light, resulting in a whitish colour at night, instead of the warm, yellowish colour. At night the brightness of the lights is lower than in the evening, due to power saving measures.

It is important that at night the artificial light is sufficient for orientation, so the lighting system requires revision. The small cylinder shaped robust lights provide adequate visibility on Károly boulevard. The chandeliers in the area of observation

are placed next to the surface of the walkways along the side of the road, in a dedicated strip, without disturbing the pedestrian traffic.⁸ (Figure 3)

c. Plant(er) Boxes

Planter boxes are frequently placed along the edges of traffic areas, hence it is important to know the design rules and principles when placing these items. In order to support the movement and orientation of the blind or visually impaired people, the main line connecting the curbs should preferably be continuous, visible and well-detectable. In order to provide high visibility, the minimum height of the edges should be preferably 7.5 cm and with a rounded edge. High curbs would prevent the movement of wheelchairs and stroller coming off surface unintentionally, but they would make manoeuvring and turning rather difficult⁹.

On the study area we could find planter cassettes and low plant containers also known as planteners. The low edge plants serve as edge, also as a tape-placed at the right position, separate between car traffic and pedestrians. The mobile planteners are usually scattered all over the area. Since it is possible to move them freely, their current position does not interfere with pedestrian traffic, if moved this needs to be maintained. However, one has to know that these items should not be placed on the tactile lanes, or in tight spaces, where wheelchairs or strollers can get stuck.

It is an important to note that no planter boxes, tree-branches can block the traffic, so the proper height and space for barrier-free movement should be provided by all means. (Figure 4)

⁶ P. Farkas, Pandula, 2007

⁷ Pandula, Farkas, Zsilinszky, 2007

⁸ Szaszák, 2010

⁹ Pandula, Farkas, Zsilinszky, 2007

A probléma megoldása sajnos nem a közterületeket megújítását megfogalmazó szabadtértervezők illetékességi körébe tartozik, mivel ezek az elemek nem állandók, hanem az épület funkciójával együtt változnak, eltűnnek vagy megjelennek. Az üzemeltető feladata, hogy gondoskodjon az előírások betartásáról, a hatóságé pedig, hogy ezt számon kérje. A konzolos elemek vetülete (valamint a közterületre nyíló ajtók besöprési területe is) jelölhető burkolatváltással – ebben az esetben kívánatos a területen alkalmazott burkolati rendszer következetes alkalmazása -, valamint az akadály elé elhelyezett korláttal vagy egyéb, a járófelülettől mért 40 cm-es magasságban is érzékelhető elemmel. A területen található közterületi bankautomaták kerekesszékes személyek számára nehezen hozzáférhetők, mivel az épületek fala akadályozza őket a megközelítésben és hozzáférésben, valamint az álló ember számára kényelmesen használható kezelőfelületek is túl magasan helyezkednek el. A bankok közül azonban több is megoldotta, hogy előlépcső nélkül be lehessen jutni az épületbe, ahol kialakítható az ülőhelyzetből is jól használható automata.

Szólnunk kell még a vendéglátó egységek közterületen kialakított teraszairól és az üzletekhez tartozó, mobil reklámtáblákról. A közterületek megújításakor fontos szempont volt, hogy a gyalogoszóna növekedjen, tágasabb terek és járdák jöjjenek létre, azonban ezek szélessége sokszor még így sem elegendő asztalok, székek kihelyezéséhez. A területen található teraszok általában belógnak a gyalogos haladás úrszelvényébe, azt leszűkítik, nehezítve ezzel a járókelők haladását, és zavarva az étkező vendégek nyugalmát. A többnyire a homlokzat mellett haladó látássérültek számára balesetveszélyes, hogy támpont nélkül maradnak, és nekimehetnek a kihelyezett bútoroknak. A biztonságos és kényelmes közterület-használat akkor lehetséges, ha a teraszok bútorait a berendezési sávban, vagy öblösödésben, a haladás nyomvonalán kívül helyezik el. (8-9. ábrák)

Ehhez azonban sokszor keskeny a gyalogoszóna, illetve az épületek falára szerelt árnyékolók sem védik a távolabb levő asztalokat. Az akadálymentesség

szempontjából azonban alapvetően fontos, hogy a homlokzatok melletti minimum 1,50 m-es sávban, illetve ott, ahol fogyatékossgal élő személyek közlekedésére számítani lehet, ne legyen semmilyen akadály a gyalogos haladás úrszelvényében. Ez nem csupán a teraszokra érvényes, hanem az üzletek elé kirakott árukra és reklámtáblákra is, amelyek szintén botlásveszélyt és a közlekedési zóna túlzott beszűkülését eredményezhetik.

Az ideiglenes szerkezeteknél, például állványzatoknál is ügyelni kell az észlelhetőségre, hogy az akadályok időben felismerhetők és kikerülhetők legyenek. Amennyiben az érintett szakasz nincs lezárva, mindig kell gondoskodni egy olyan sávról, amelyben lehetővé válik a biztonságos haladás. Erre hazánkban egyelőre kevés figyelmet fordítanak az építési munkák során. (10. ábra)

e. Hulladékgyűjtők

A területen megtalálható valamennyi hulladékgyűjtő-típusról elmondható, hogy bedobónyílásuk az álló- és ülőhelyzetből is kényelmesen használható 90-106 cm-es magasság között található. Elhelyezésük a járda mellett meghatározott időközönként, illetve csomópontoknál, megállóknál, parkolók közelében, következetesen történt. A forgalom nagyságának megfelelő számú hulladékgyűjtő került telepítésre, az ürítésük megoldott, környezetük rendezett. Burkolaton vagy burkolatba rögzített oszlopon, polleren állnak, akadálymentesen megközelíthetők, szájuk a járda felé néz. Helyenként – elsősorban gyalogátkelőknél – problémát okoz, hogy belógnak a gyalogos haladás úrszelvényébe. A hulladékgyűjtők szelektív gyűjtést és kutyaürülék-gyűjtést is szolgálnak, lehetőséget teremtve ezzel a városrész tisztábbá, élhetőbbé, fenntarthatóbbá tételéhez.

A Pest új főutcáján elhelyezett, sötét-szürke fém hulladékgyűjtők hasábos, ferde kialakításúak, és rendhagyó módon elfordítva vannak telepítve úgy, hogy vízszintes keresztmetszetüknek nem az oldalsó éle, hanem az átlója párhuzamos a haladási iránnyal (azaz a járdával). A hulladékgyűjtő a járda felé dől, tehát a közlekedősáv felőli éle hegyesszöget zár be a talajjal. A hulladékgyűjtőt eső

elleni védőtető fedí. A ferdeség és a védőtető miatt a bedobónyílás kicsi, nehezen hozzáférhető. Ez a nyílásméret még normál hulladékgyűjtő esetén is problémás, de a szelektív gyűjtést – amire ezek a hulladékgyűjtők szintén hivatottak – szinte ellehetetleníti. A ferdeség miatt a hulladékgyűjtők látássérült járókelők számára nehezen érzékelhetők, ráadásul éleik nincsenek lekerekítve, ezért balesetveszélyesek. (11-12. ábra)

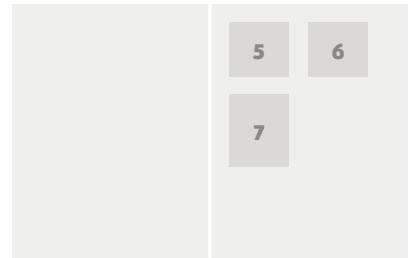
A Károly körút Astoria és Deák tér közti szakaszán szintén az új arculatba illeszkedő, hasábos, sötétszürkére festett fém hulladékgyűjtők találhatók. Ezek kisebbek, kevésbé robusztusak, mint a pesti főutcában sorakozó testvéreik, és nem ferde kialakításúak, ami által a viszonylag kis méretű bedobónyílásuk könnyebben hozzáférhetővé válik. Az esőtől rögzített fém tető védi ezeket a hulladékgyűjtőket. (13. ábra)

A Kiskörút Fővám tértől Astoriáig terjedő szakaszán egy szintén sötétszürke, de hengeres típussal találkozunk, amelynek nincsen teteje (a 11-es ábrán már bemutattuk ezt a típust). Magának a hulladékgyűjtőnek, lekerekített formájából adódóan, nincsenek balesetveszélyt okozó sarkai, azonban a poller, amelyre rögzítve van, éles és hegyes kialakítású. A vizsgált terület ezen részén a gyalogátkelők teljes szélességében alkalmazták a forgalomterelő oszlopokat, és több átkelőnél megfigyelhető, hogy hulladékgyűjtőt is rögzítettek rájuk olyan módon, hogy azok nehezen érzékelhetők, és botlást, ütközést okozhatnak. Többségük azonban megfelelően, a berendezési sávban van elhelyezve.

A teljes vizsgálati területen megtalálhatók azok a régi típusú, élénkzöld színű, közlekedési táblára, korlátra vagy oszlopra erősíthető hulladékgyűjtők, amelyek már a felújítás előtt is itt voltak. (14. ábra)

Funkciójukat megfelelően betöltik, éleik is sarkaik lekerekítettek, elhelyezésük a többi utcabútorhoz hasonlóan a berendezési sávban történt. A hulladékgyűjtő fedett kialakítású, bedobónyílása jó magasságban van.

A terület valamennyi hulladékgyűjtő-típusánál gondoltak a cigarettacsikk

5-6. ábra/fig.:

A Deák tér közelében található két bank épületének padlósíntje és a közterületi burkolat szintje közötti magasságkülönbséget enyhé lejtővel hidalták át, lehetővé téve ezzel az akadálymentes bejutást, illetve oktatási intézmény előlépcsője alternatív rámpás megközelítési lehetőséggel kombinálva. / Two buildings where banks are located near Deák square could be reached

without a staircase in a barrier-free way using a sloped walkway, the staircase leading to a school is partially replaced by a ramp providing an access with wheelchair.

7. ábra/fig.:

Jelöletlen, belógó, balesetveszélyes konzolos elem, amely a járda szélességét is jelentősen csökkenti. / An unsigned, hanging, cantilevered dangerous element that can significantly reduce the width of the sidewalk.

d. Building accessories (Subparts of buildings) (ATM, mobile terraces, etc.)

Urban environment – such as the center of Budapest – is typically a public space which is formed by the planes determined by the facades of adjacent buildings and it sets the boundaries for landscape designers. Along the band formed by the edges, it is a common problem that due to the existing objects' (are in) unfavorable position (location) (and) it is impossible to correct errors by a new design, and often the existing elements and the new ones cannot be connected properly. Other possible conflict can occur when additional mobile furniture, advertising signs, cantilevered elements are added to a functionally compact environment because there is no guarantee of logical spatial arrangement of the previous and new elements created by two- or more different concepts.

In case of recently renovated open spaces in Budapest downtown, we can observe that the designers tried

to create a framework for connections between buildings and the surrounding public space. Furthermore, in front of the buildings the pedestrian walkway is not restricted by street furniture or by any other obstacles. At the building doors the necessary maneuvering space is provided, the slantings of the roads are coherent with the standards, hence they are appropriate. The bumps and protruding façade elements such as busy pre-stairs are connected by walking stones of textured pavement, the K-shaped special stone („K-stone”) can be used to join buildings with main leading lines for visually impaired people. There can be found numerous public institutions and other service units within the area of observation. The elevation of old buildings at the entrances of usually is one or two steps high, i.e. there is a 10–30 cm height difference which cannot be always smoothed by slanting surfaces, it has to adapt to the level of the road and tramway, the degree of unevenness is so large that it is

impossible to eliminate the step and this phenomenon is very common outside the limits of the design area. However in case of some service units at the entrances, it can be observed that the step leading to the department store or a public building could be eliminated by a sophisticated cladding system that is found between Deák square and Astoria, and on Kecskemét street. (Figure 5-6)

The surfaces of communications found on buildings and other components (e.g. windows, ATM, mail boxes, pick up windows of restaurants, window shades) sometimes use a cantilevers so they can pose obstacles or barriers for wheelchairs. The objects being placed more than 40 cm above the street level, are usually undetectable for visually impaired people so it maybe hazardous. Therefore, according to the requirements that the cantilevered elements should be surrounded by "tactile and very different walkway pavement which is at least 0.10 m high and 0.60 m wide,

problémájára. Az új típusú hulladékgyűjtők közül a hasábos kialakításúak fém tetején, míg a hengeres változat esetében egy körbefutó fémkarimán lehet elnyomni a cigarettát. Több helyen megfigyelhető, hogy a csikkeket az elnyomás után sajnos nem dobják ki, hanem a hulladékgyűjtők tetején hagyják. A régi, zöld típus hasára külön fémdoboz van erősítve, ami a csikk elnyomására és tárolására egyaránt alkalmas.

f. Pollerek

A forgalomterelő oszlopokra azért van szükség, hogy a gyalogoszónát megvédjük az egyébként minden lehetséges helyre beparkoló autóktól – alkalmazásuk tehát kényszerűség. Védő szerepükre éppen azokon a helyeken, pl. a közösségi közlekedés megállóiban, illetve gyalogátkelőknél van szükség, ahol kiemelt szegéllyel vagy más, térhatárolása alkalmas objektummal nem garantálható, hogy a gépjárművek a járókelők számára fenntartott terület szabadon hagyják. A forgalomterelő

oszlopok észlelése nehézkes, különösen éppen az előbb említett megállóban és csomópontokban, ahol sok ember várakozik, majd indul meg egyszerre, és kitakarják egymás elől a pollereket. Ráadásul a kerékpársáv is a forgalomterelő oszlopoknak helyet adó berendezési sáv mellett halad. Kialakításuknál ezért fokozottan törekedni kell az észlelhetőségre, a lekerekített sarkokra és élekre, és ezek mellett – történelmi környezetben lévén – az esztétikai szempontokra.

A megújult közterületek pollereinek anyaga az egységes koncepciónak megfelelően sötétszürke fém, illetve természetes kő. Általánosságban elmondható, hogy az új főutcában, ahol a járda az úttesttel egy szintben van, végig következetesen alkalmazták a pollereket a gyalogoszóna védelmében, és komoly forgalomcsillapítást is végeztek, amely a gyalogosok biztonságát és kényelmét szolgálja. A Kiskörút Fővám tértől Astoriáig terjedő szakaszán szintén folyamatos oszlopsorral kísérték a gyalogoszónát, még a gyalogátkelők teljes szé-

lességében is, ami azonban az előbb említett okokból balesetveszélyes lehet. Az Astoria és a Deák tér között csak oda kerültek pollerek, ahol elengedhetetlenül szükséges volt. Ezáltal például a szabadon hagyott gyalogátkelők biztonságosan használhatók, az autósok fizikai akadályok nélkül sem parkolnak a járdára. Másutt egyéb berendezési tárgyak – korlátok, kerékpáros parkoló hajlított oszlopai, növények – veszik át a pollerek szerepét. (15. ábra)

Pest új főutcájában az utcabútorokhoz hasonlóan a sötétszürke fém pollerek is ferde kialakításúak, négyszög keresztmetszetűek. A tervezési koncepció az országutak megsüllyedt szegélyköveit kívánta megidézni az utcabútorok járda felé történő döntésével. Azonban a pollereket a kivitelezés során az autók haladási irányába állították be. A parkolóknál és kereszteződéseknel nem tartható ez a dőlésirány, mivel az autósok számára éppen még nem észlelhető magasságú,

8-9. ábra/pict:

A gyalogosközlekedés útvonalán kívül elhelyezett, akadálymentesen megközelíthető és használható ideiglenes terasz, illetve a gyalogos haladás útvonalában elhelyezett, az járdaszélességet

radikálisan lecsökkentő étterem-terasz. Ez utóbbi esetében az épület előtt elhelyezett bútorok ellehetetlenítik a homlokzat mint természetes vezetősáv használatát. / Positive example: temporary terraces outside of the main

walking path providing unobstructed access. On the other hand, a negative example: improperly placed terrace radically reduces the walkway because the furniture is an obstacle and could be dangerous.

10. ábra/pict:

Állványzat éles korlátelemmel határolva. A munkaterület teljes elkerítésével lehetővé válna a biztonságos haladás a szeparáló korlátelemek mentén, ez a megoldás azonban balesetveszélyes. / Wood element is

delimited by a sharp limit. Fully isolating the work area would enable the safe progress of the separation barrier along parts, but this approach could be dangerous in some cases.

around hinges or elevated objects so that it could be detected by feet¹⁰.

Nevertheless, no such marking pavement was found in our area of observation in case of high and obstructing elements. (Figure 7)

The solution of the problem above- unfortunately- is not the responsibility of the designer, as these blocking elements are not permanent parts of the buildings, they may change in time, disappear or reappear with the season. The operator of these elevated objects must ensure that the regulations are complied with, the authorities are responsible for the control. The position of cantilevered elements (as well as the area that is affected by swinging doors of a public area public area) may be designated by altering the surface texture of the road in a consistent way - or with some installed railings in front of the high obstructive elements, that can be perceived from 40 cm above. The outdoor area of an ATM is hardly accessible for people in wheelchairs, as the walls of buildings prevent them from accessing and approaching it, convenient interfaces are located too high for people sitting in wheelchairs. Nevertheless, this problem was solved by most banks located in this area. They could provide a barrier-free access into the building, where people sitting in wheelchairs could access the teller machine.

We should also mention the terraces of catering units and mobile street objects such as billboards around shops and restaurants. At the renewal of public areas it was important to increase the pedestrian zones form rather spacious squares and place sidewalks. However, even in case of enlarged sidewalks, the space outside is still not enough to put

tables and chairs in front of restaurants and pubs The pedestrian walking area is usually restricted by the terraces, thus making difficult the move for pedestrians and disturbing the tranquility of dining guests. Most façades are dangerous for blind people hence there is no line to follow for them and they can bump into the furniture placed outside. The safe and convenient public land use is possible only when terrace bar is located outside of the main walking zone in a separate, wider place of the street. (Figure 8-9)

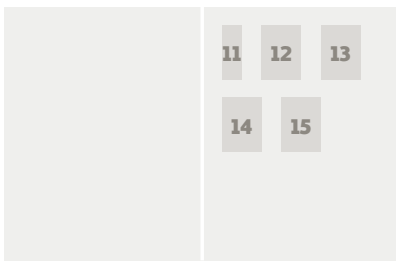
However, very often the pedestrian zone is too narrow and the shade that are mounted to the walls- or buildings do not protect the outer tables from the sun. In terms of accessibility, however, it is essential that there would be a minimum of 1.50 m of unobstructed place next to the building facades because people with disabilities are most likely to use that area, hence there should not be any obstacle that would interfere with walking. This principle should be applied to not only for the terraces, but also for billboards or signs placed in front of the shops, because they could be dangerous obstacles and traffic zones would be narrowed by them excessively.

Concerning temporary structures, such as scaffoldings, one has to consider the detectability in advance, so that it would be possible to avoid them. If the section is not closed from traffic, a safe zone should be provided for safe progress. In our country unfortunately, only a little attention is paid for these during construction work. (Figure 10)

e. waste bins

From all the waste bins found in the observation area can be stated that their

10 253/1997. (XII. 20.) Government decree on constructions used in settlements (OTÉK), 40. §

11-12. ábra/fig.:

Hengeres típusú hulladékgyűjtő a Károly körúton, illetve szelektív gyűjtést szolgáló, ferde hulladékgyűjtők a belváros egyik, a közelmúltban megújult utcájában. / Cylindrical types of waste bins on Károly boulevard and slant waste bins used for dog

waste in the center of one of the recently renovated streets.

13. ábra/fig.:

Hulladékgyűjtők az Astoria és a Deák tér közötti szakaszon. / Waste bins between Astoria and Deák square.

14. ábra/fig.:

A korlátok is forgalomterelő és közlekedésbiztonsági

funkciót töltenek be. Kialakításuk a megújítás koncepciójába illeszkedő. A képen láthatók a régi típusú hulladékgyűjtők is, amelyek a felújítást követően is a területen maradtak. / The handrails and barriers can be used to guide traffic and for road safety, as well.

They fit to the concept of renewal. The picture shows the old type of waste collectors that are remained on the area even after the renovation.

15. ábra/fig.:

A kerékpárparkoló oszlopai forgalomterelő funkciót is ellátnak. Ahol a parkoló véget ér, mészkőhasábbal szeparálták el a járdát

a parkolótól, hogy az autósok áthajtását megakadályozzák. / The columns of traffic bicycle parking can be used for directing the traffic. Where the park ends, the sidewalk is separated from parking area by limestone column to prevent motorists driving over.

ferdeségük folytán a gépjárművek haladásának szelvényébe belógó oszlopok balesetveszélyt jelentenek. Ezért ezeken a helyeken a pollereket 90 fokkal elfordították. (16-17. ábra)

A gyalogos haladási útvonalba beforogott, ferde, ráadásul sarkos és éles oszlopok a járókelők biztonságos haladását veszélyeztetik.

Az utcában természetes kőből kialakított, de szintén élékkel és sarkokkal rendelkező forgalomterelő hasábok is találhatóak. Ezek nem ferdek, azonban kívánatos lenne az élék főzölása a közlekedők biztonságának érdekében. Az Egyetem téren található „Pöttyvándorlás” c. műalkotás üvegkubusai forgalomterelő funkcióval is rendelkeznek.

A Károly körút Fővám tér és Astoria közötti szakaszán élben végződő, sötétszürke fémpollerek találhatóak. A legömbölyített kialakítás szerencsésebb volna. A tárgyalt szakaszon nem annyira tágasak a járdák, mint például az Astoria csomópont és a Deák tér között, ezért itt előfordul, hogy a pollerek a gyalogos közlekedés szelvényét 150 cm-nél keskenyebbre szűkítik. Ez elsősorban a berendezési sávban található, pollerekkel kísért parkolóállásoknál, illetve olyan kapualjaknál figyelhető meg, ahol történik gépjármű-behajtás. (18. ábra)

A Fővám téren és az Astoria - Deák tér közti szakaszon kőhasábok kaptak helyet. A Fővám tér szabadtér-építészeti kialakítását a kristályosság, az éles, sarkos geometria jellemzi. A pollerek is ennek megfelelőek, ami a korábban felsorakoztatott indokok miatt balesetveszélyes. (19. ábra)

Az Astoria és a Deák tér között elhelyezett 'K'-mészkőhasábok élei

főzoltak - észlelhető, hogy ezen a szakaszon az akadálymentesség szempontjai már a tervezés legelejétől hangsúlyt kaptak, és a gyakorlatba is át lettek ültetve. (20. ábra)

g. Jelzőlámpák/jelzőtáblák

A témakör részletesebb elemzése érdekében célszerű a két berendezési tárgyat külön-külön vizsgálni.

A jelzőlámpák, fénykibocsátó jellekükből adódóan csak azok számára képesek információt nyújtani, akik látása ép, vagy csak részlegesen károsodott. A vizsgált területen megtalálható jelzőlámpák leginkább olyan helyekre (pl. keresztezésekben) koncentrálnak, ahol a különböző közlekedési módok (gépjármű, kerékpáros, gyalogos/kerekesszékes/babakocsis) találkozásából adódóan baleset-megelőzési szempontból szükséges azok figyelemfelkeltő jelzése, jelölése. Ezek tehát elsősorban a biztonságos közlekedést szolgálják.

A fényforrások színeinek, fényerősségeinek megválasztásánál lényeges figyelembe venni a kontrasztok jótékony hatását, vagyis ügyelni kell arra, hogy a fényforrás kellően feltűnő legyen, színében kitűnjön az öt körülvevő elemek közül. A Kálvin téren és a felújított Kecskeméti utcában, valamint a Károly körúton elhelyezett jelzőlámpák egyaránt megfelelnek ezen követelményeknek, hiszen olyan magasságban és irányban lettek elhelyezve, amelyek könnyen érzékelhetővé teszik őket. Több esetben alkalmaznak hangjelzéssel is ellátott jelzőlámpákat a látássérültek tájékozódásának megkönnyítése érdekében. A vizsgált terület gyalogosátkelő helyein (pl. a Fővám téren és a Deák Ferenc téren) auditív hangjelzéssel ellátott jelzőlámpák kerültek kihelyezésre.

opening is conveniently placed at the height of 90 to 106 cm, so they are convenient to use both from standing or sitting in a wheelchair. The waste bins are regularly and frequently placed next to the sidewalk, or near junctions, stops, parking lots. According to the traffic volume, a sufficient number of waste bins have been installed, with regular trash collection and in organized environment. They are placed on fixed columns or pollers and are easy to access, their openings face to the sidewalk. In some places – especially at pedestrian crossings – a problem is that they may cross the walkways. The waste collectors provide possibilities for selective collection and dog dropping bins provide the chance for keeping the city cleaner, more livable, more sustainable.

On the new main street of Pest, the grey, metallic containers to collect dog waste have a columnar shape with a slope positioned in a bit irregular way, hence they are rotated in a way that the diagonal of their horizontal cross section is parallel to the walking direction instead of the lateral edge, which would be a natural direction. The waste bin for dog droppings leans toward the sidewalk forming sharp, acute angle with the ground. It also has a protective roof against the rain. Due to the slanting and

rain protection roof, the opening of the waste bin is very narrow and awkward, making the waste collection nearly impossible. This is opening would not be sufficient even for a normal waste collection, but for the selective dropping collection – is practically insufficient. Due to slope, it is very difficult to detect for visually impaired pedestrians and because its even edges are sharp and are not rounded it may be dangerous to use for handicapped people. (Figure 11 and 12)

One can find new and stylish, dark gray painted metal waste bins with columnar shape on Károly boulevard between Astoria and Deak ter. These are a bit smaller and less robust bins than the similar objects placed on the main street of Pest, their opening is not slanted so in spite having a smaller size, it is relatively easy to access. They are equipped with fixed metal roof for rain protection. (Figure 13)

On the segment of Kiskörút between Fővám square and Astoria – considering waste bins, one can find dark gray, cylindrical bins without any roof (see Figure 11). Due to the round shape, it is relatively safe to use except from the poller, which has sharp edges and corners. On the study area all the pedestrian

crossings are equipped with signs to guide traffic and several pedestrian crossings it can be observed that waste containers are set on them in a hardly perceptible way so it may cause tripping or collision. The majority of the bins, however, is properly placed. All the waste bins in our area of observation can handle cigarette stubs properly. On the new waste bin models in case of a rectangular model, there is a metal place on the top to extinguish the cigarettes, while on the cylindrical type there is an outer metal ring that serves for the very same purpose. On the old types of waste bins, there is a metal box attached on the mid part of the bin to extinguish the cigarettes. Unfortunately it is rather common that the cigarette stubs are left on the top without proper disposal.

On the entire study area one can still find those old-style, vivid green waste bins that can be fixed to transport boards, or pole-mounted to railings that have been here prior to the downtown renovation. (Figure 14)

f. Pollers

It is necessary to use traffic bollards on streets in order to protect the pedestrian zone from parking cars that would occupy every possible place. Bollards

Az auditív jelzés távirányítóval indítható el. Ez a kialakítási mód Budapesten belül egységes, tehát ahol ilyen lámpák vannak, azoknál mind működésbe hozható a hangjelzés ugyanazzal a távirányítóval.

A hangjelzésekkel szemben az alábbi alapvető elvárások fogalmazhatóak meg¹¹:

- legyenek hangosak (azért nem szól egész nap, hogy ne zavarjon feleslegesen, de amikor szükség van rá, akkor legyen hangos és érthető) - ez vonatkozik a hívóhangra (bejelentkezésnél), és az információk bemondására is;
- legyenek érthetőek (hallható és értelmezhető is egyben);
- legyen megfelelő az információk sorrendje.

A jelzőtáblák akadálymentes kialakításával már több tanulmány is foglalkozott. Ezek elhelyezésénél egyszerre több dologra kell ügyelni:

- mindenki számára elérhető és biztonságosan megközelíthető/kikerülhető kell legyenek. Elhelyezésüknél elengedhetetlen az érzékelési magasság figyelembe vétele: a kerekesszékesek szemmagassága akár fél méterrel is alacsonyabban lehet, mint az álló embereké, ezért

a táblák és a rajtuk lévő információ elhelyezésénél ezt a tényt is figyelembe kell venni; (21-22. ábra)

- mindenki számára „olvashatók” kell legyenek, és ennek érdekében a gyengénlátók számára értelmezhető betűtípust és betűméretet kell választani.

A látássérült személyek számára Braille-írással kell a táblákon lévő információkat feltüntetni, amelyek elhelyezésénél a minimális és maximális elérési magasságokat figyelembe kell venni. Ezek a magasságok kerekesszékesek esetében 40-120, álló személyek esetében 90-130 cm-nek felelnek meg.¹²

A vizsgált területen kihelyezett jelzőtáblák teljes mértékben megfelelnek a fent leírt követelményeknek.

JÁRMŰKÖZLEKEDÉS ÉS PARKOLÁS

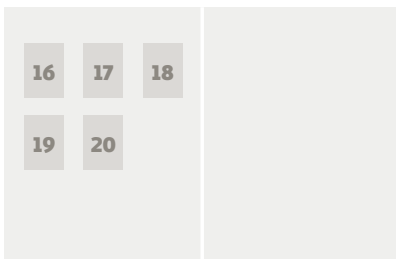
a. Parkolóhelyek

Az akadálymentes parkolóhelyek kialakításának számát és elhelyezését az OTÉK akadálymentesítésre vonatkozó kivitelt¹³ szabályozza. Akadálymentes parkolóhelyet az épület bejáratához lehetőleg közelebb kell kialakítani (maximum 50 méterre), hogy az a lehető legkönnyebben

¹¹ „A jelzőlámpa nem hangostérkép. ... Minket is az az információ érdekel, ami mindenkit, mikor kereszteződéshez ér: átmehetek, vagy nem? ... Ha már ezerszer jártam ott, miért hallgassam végig, hogy hogy mehetek be a harmadik saroknál a Media Marktba? Mondják meg, hogy zöld-e, és meddig, hadd menjek a dolgomra.” Nyilatkozta Kroll Zsuzsa In Szaszák, 2010.

¹² Pandula, Farkas, Zsilinszky, 2007

¹³ OTÉK

16-17. ábra/fig.: Parkolónál, kereszteződésnél befordított, a gyalogos haladás szelvényébe lógó, ferde pollerek az új főutcában. A pirossal jelölt oszlopok mozdíthatók. Mögöttük a „Pöttyvándorlás” c. alkotás

üvegkubusai. / Figures – slanted pollers on the new main street in a car park interfering with the walkway. The red columns are movable. Behind them are glass cubes artwork called "Wandering spots".
18. ábra/fig.: A járdát szűkítő,

a gyalogos haladás szelvényébe belógó előlépcső, reklámtáblák és kapualjhoz vezető behajtót szegélyező, élben végződő pollerek a Kiskörúton. / Reducing the sidewalk, a pedestrian hanging gauge progress in steps,

driveways leading gateway signage and lining, the outer edge ending pollerek small boulevard.
19. ábra/fig.: Forgalmterelő hasábok a Fővám téren. / Stone prisms on Fővám square to direct the traffic.

20. ábra/fig.: Forgalmterelő 'K'-hasáb a Károly körút Astoria és Deák tér közti szakaszán. / Traffic guidance using 'K'-prism of Károly boulevard between Astoria and Deak square section.

and pollers play a protective role specially in those places- for example in bus stops and pedestrian crossings- where special borders or other suitable objects cannot be placed to keep off the vehicles from the area reserved for pedestrians. It is difficult to detect traffic bollards, especially in crowded bus stops and intersections where there are many people waiting, then they all start at the same time at a green light or when the bus comes blocking the visibility of the pollers because they are covered by the crowd. In addition to this problem, the bike lane is placed next to zone of traffic bollards. Therefore it is important to put a special care at their design to minimize the risks : e.g. using rounded corners and edges with good visibility besides aesthetic aspects which are required in a historic environment.

The main materials used for pollers on public areas are the dark gray metal and natural stone. In general, the new main street where the road pavement is on the same level as the pedestrian walkway the pollers have been consistently applied to protect the pedestrian zone, and effective traffic reduction has been carried out to increase safety and convenience of pedestrians. The section of small boulevard (Kiskörút) between Astoria and Fővám square is also accompanied by a continuous colonnade of pollers next to the pedestrian zone, even in the full width of pedestrian crossings, which- due the above-mentioned reasons- can be dangerous. Between Astoria and Deak square pollers were used only where it was absolutely necessary. Hence, some pedestrian crossings can be approached safely, without any physical barriers and still avoid motorists parking on the pavement.

At some other cases -additional elements: e.g. street furniture, railings, curved columns for bicycle parking, plants - will take over the role of bollards. (Figure 15)

On the main street of Pest - similar to the style of the new street furniture- dark grey metal pollers with square cross-section and slanted design are placed to protect sidewalks. The design concept was to revive the old country roads where the old stones were sunken and slanted a bit toward sidewalk by using appropriate slanted street furniture. However, during construction, the direction of pollers was parallel to the traffic direction. In the parking facilities and intersections pollers cannot be tilted, because it would be invisible for the drivers, posing a hazard risk to the traffic. Therefore, in these places the pollers were rotated by the angle of 90°. (Figure 16-17)

These pollers are slanted inwards, hence crossing the walkways of wheelchairs, in addition to these they have sharp corners and edges - causing a real traffic hazard. There are natural stone blocks in vertical position on the street to regulate the traffic, but for safety reasons the sharp edges of stone blocks should have been reduced by applying a slanting cross section at the sides. On Egyetem square, there are glass cubes of artwork called "Wandering spots" which also serve as a traffic guidance.

On the section of Károly boulevard between Astoria and Fővám square there are dark gray metal pollers with edges. However, a similar bollard with round shape would be a better option. On this section unfortunately, the sidewalks are not as wide as between Astoria and Deák Square, so in this part of the city the pollers make the sidewalk less

than 150 cm wide. This situation is mainly true for areas with doorways and car parking places. (Figure 18)

The section on Fővám square and between Astoria and Deak square one can find pollers made of natural stones. The architectural design can be expressed by angular geometry and the sharp, cristal character. These stone pollers - as it was mentioned before- pose a traffic hazard due to the sharp edges. (Figure 19)

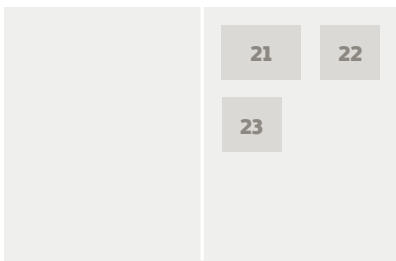
Between Astoria and Deak square however, the pollers of 'K'-shaped lime stone prisms have a slanting cross sections at the edges- minimizing risks of the traffic hazards. It can be seen that on this part of the city a careful design was applied to make city traffic barrier-free and safe. (Figure 20)

g. Indicator lights / traffic signs

In order to provide a more detailed analysis, two types of street objects should be considered separately.

The traffic lights, due to their light-emitting nature can provide information only for those who have normal vision, or whose eye sight is only partially damaged. The traffic lights found in our study area can be found at locations (e.g. intersections) where the different modes of transport (vehicle, bicycle, pedestrian / wheelchair / baby-car traffic) would collide without them, so their mainly serve as traffic regulators and awareness indicators. They thus are being used for safety and traffic optimalization.

The color and light type choice of light sources in finding the optimal strengths, it is important to take into account effects of contrasts, so it must be ensured that the light source is sufficiently striking and visible, its color stands out from the

21. ábra/fig.:
Jelzések elhelyezése az épített környezetben. / Signal-located in the built environment
(FORRÁS/SOURCE: FISCHL GÉZA, PANDULA ANDRÁS,

TERVEZÉSI SEGÉDLET AZ AKADÁLYMENTES ÉPÍTETT KÖRNYEZET MEGVALÓSÍTÁSÁHOZ, BM ÉPÍTÉSÜGYI HIVATAL, BUDAPEST, 2002 / G. FISCHL, ANDRÁS PANDULA, PLANNING GUIDE FOR THE IMPLEMENTATION OF

BARRIER-FREE BUILT ENVIRONMENT, BM OFFICE BUILDING, BUDAPEST, 2002)
22. ábra/fig.:
Mozgáskorlátozott bejárat megfelelő jelzése. / Proper signal for entrance for handicapped people.

23. ábra/fig.:
Mozgáskorlátozott parkoló a Vámház körúton. / Parking for disabled people on Vámház boulevard.

és leggyorsabban legyen megközelíthető.¹⁴ Minden esetben 1,5 m közlekedési sáv kialakítására kell törekedni a parkolóhely mellett, amelyről rámpa segítségével kell áthidalni a parkoló és a járófelület között lévő esetleges szintkülönbséget. Ebben a tekintetben a parkolóknak minimum 3,5×5,5 m nagyságúaknak kell lenniük.

A vizsgált területen több helyen is kialakítottak akadálymentes parkolóhelyeket. A Vámház körúton számos mozgáskorlátozott parkolóhely létesült a járda szintjén, amelyeket pollerek határolnak, vagy eltérő mintázatú burkolatok jelölnék ki. (23. ábra)

A Kecskeméti utca gépjárműforgalmi sávjával párhuzamosan, azzal azonos szinten kerültek kialakításra mozgáskorlátozott parkolóhelyek, amelyek akadálymentesítése a környezetével való szintbeli azonosságuk miatt teljes mértékben megoldott. Mindkét esetben burkolatra festett jelzés, illetve tábla hívja fel a figyelmet a parkolóhelyekre. Sajnos mindkét esetben szembesülünk azzal a problémával, hogy a mozgáskorlátozottaknak fenntartott parkolóhelyeket gyakran engedéllyel nem rendelkező gépkocsik veszik igénybe, nem kis problémát okozva az arra ténylegesen rászorulóknak számára.

b. Villamos és buszmegálló

A tömegközlekedési eszközök biztonságos megközelíthetősége az egyik legfontosabb szempont az akadálymentesítésben. A sérült emberek túlnyomó többsége nem tud, vagy nem is vezethet gépkocsit, így számukra csakis kizárólag a tömegközlekedés jöhet szóba, mint közlekedési mód.

A vizsgálati terület ebből a szempontból is igen jó példának bizonyult, hiszen a busz, a villamos és még a metró megálló is úgy lettek kialakítva, hogy azokat a vakok, a gyengénlátók és

a kerekesszékesek is könnyen meg tudják közelíteni. Egyik legjobb példaként említhető a Kálvin tér és környezete. A téren villamosmegálló, és aluljáró is található, amelyből a hármaskörút közelíthető meg. A villamosmegállóhoz taktilis vezető sávok vezetnek a látássérült embereket, az aluljárót pedig mind lépcsőn keresztül, mind pedig lifttel egyaránt el lehet érni. A lépcsőkhöz szintén taktilis sávok mutatják az irányt. (24. ábra)

A kerekesszékeseknek és a babakocsis anyukáknak az aluljáróba való könnyebb lejutást segítő lift jelenleg még nem készült el, mert a területen még mindig zajlanak az építési munkálatok. A megállóban taktilis burkolatokat nem alkalmaztak. Sem a peron szélet, elejét és végét, sem az első és az utolsó ajtót nem jelzi semmi, így a látássérült utasoknak nincsen támpontjuk a járművek használatához.¹⁵ Másik követendő példaként a Károly körút villamosmegállóit említhetők, ugyanis azok megközelíthetőségét is kontrasztos taktilis vezetősávok segítik. A buszmegállókra ugyanezek jellemzők annyi kiegészítéssel, hogy biztonságosabb megközelítésüket és használatukat a gépjármű- és a gyalogosforgalmat elválasztó pollerek is segítik. (25. ábra)

A Kiskörút fedett várakozóhelyein elegendő ülő- és állóhely van. A pavilonok üvegtetőivel kapcsolatosan az a probléma merül fel, hogy nyáron nem árnyékolnak a tűző nap ellen. Az oldalsó, a közlekedés útvonalát leszűkítő üveg oldalfalakat szemmagasságban szükséges lenne jelezni, mivel csak ebben az esetben észlelhetők.¹⁶

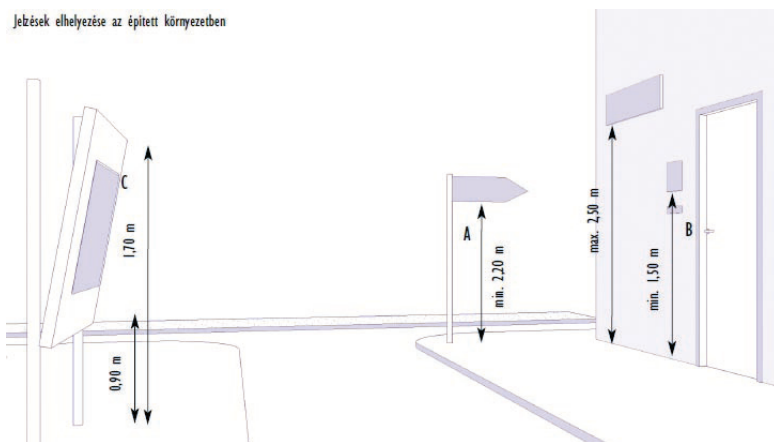
Összegzésként elmondható, hogy a budapesti belváros új szabadtereinek

¹⁴ P. Farkas, Pandula, 2007

¹⁵ Szaszák, 2010

¹⁶ Szaszák, 2010

Jelzések elhelyezése az épített környezetben

surrounding blocks. The Kálvin square and on the renovated Kecskeméti street, and on the Károly boulevard all the traffic lights meet both of the above requirements, such as height and proper direction, making them easy to perceive. In many cases, an acoustic signal can be used with light to facilitate orientation of the visually impaired. On the study area at certain pedestrian crossings (e.g. Fővám square and Deak Ferenc square) traffic lights with auditory beeps have been installed.

The auditory signal can be turned on by a remote device. This method used here in Budapest follows a uniform method, all the traffic lights with auditory signals are activated with the same remote control system.

Concerning the audio tone of traffic lights, the following basic requirements can be formulated¹¹

- it should be loud (it's not audible all day, so as not to interfere with night sleep or rest, but when you need it, then it should be loud and clear) - this refers to tone dialing and the information heard
- should be easy to understand (to be heard and understood at the same time)
- the information should be important and in correct order

The barrier-free design of road signs has been analyzed in a number of studies. The following criteria have to be observed :

- They have to be available and safely accessible / may be avoided by everyone. Their position should be determined by incorporating the fact that the eye level of a person sitting in a wheelchair is lower - by approx. 50 cm - than that of a standing person . (Figure 21-22)
- should be easy to read for everybody, even for visually impaired people (by choosing the appropriate letter size and contrast)

For the visually impaired persons information should be coded with Braille characters considering minimum and maximum access height. These heights for wheelchairs are 40-120, while for standing people is between 90-130 cm.¹²

On the study area all the signs comply with the requirements set out above.

TRAFFIC AND VEHICLE PARKING

a. Parking spaces

The OTÉK regulation¹³ deals with the development of barrier-free and accessible parking spaces for handicapped

people Accessible parking spaces should be created as close to the main entrances as possible (up to 50 meters), so it would be possible to reach it easily and quickly.¹⁴ In any case, 1.5 m traffic lane should be established next to the parking space near which ramp which is to be bridged with the parking lot if there is a height difference and between walkway and parking space. According to this, the size of the parking lots should be at least 3.5×5.5 m.

There are several barrier-free and accessible parking spaces for handicapped created on our study area. On Vámház boulevard, several handicapped parking spaces were created at the curb delimited by pollers, or surrounded by tactile pavement. (Figure 23)

Parallel to the car traffic of Kecskeméti street handicapped parking spaces have been designed to improve accessibility of the environment in the same level. In both cases, pavement marking and panel calls attention to these parking spaces.

Unfortunately in both cases we find illegal parking of unlicensed cars on disabled parking spaces creating a problem for those who would need special parkings.

kialakításánál minden egyes vizsgált helyszín esetében jól látható a törekvés az akadálymentesítésre.

A közlekedést, tájékozódást és pihenést szolgáló berendezések többnyire külön sávban kerültek elhelyezésre, a gyalogos közlekedés területeit nem szűkítik, így azok mindenki számára biztonságosan és kényelmesen igénybe vehetők, akadálymentes használatra alkalmasak.

A tervezett utcabútorok színezése nem harsogó, de a burkolati és növényzeti elemektől eltérő. Elhelyezésük az esetek többségében csoportosan, logikusan történt. A fő funkciók, szolgáltatások és haladási irányok jól követhető és definiálható útvonalakon közelíthetők meg (indokolt esetben vezetősáv alkalmazásával).

A tervezőket a historizáló, hagyományosabb utcakép helyett láthatóan egy kortárs kialakítású, a mai igényeknek megfelelő, élményszerű köztér létrehozásának szándéka vezérelte; ennek értelmében az utcabútorok tekintetében is elrugaszkodtak a konzervatív formavilágtól, ez azonban az esetek többségében az akadálymentesítést segíti elő. ●

A PUBLIKÁCIÓ A TÁMOP-4.2.1/B-09/1/KMR-2010-0005 KUTATÁSI PÁLYÁZAT KERETÉBEN KÉSZÜLT.

FELHASZNÁLT IRODALOM / REFERENCES:

DALÁNYI LÁSZLÓ (1998): KÖRNYEZETARCHITEKTÚRA. TÁJÉPÍTÉSZETI TEREK ÉPÍTMÉNYEI, BUDAPEST

FEKETE ALBERT (2011): BUDAPESTI NAGYPARKOK AKADÁLYMENTESSÉGÉNEK ÉS KÖZBIZTONSÁGÁNAK VIZSGÁLATA, TÁMOP WORKSHOPON ELHANGZOTT ELŐADÁS, BCE TK, 2011.04.19-ÉN
FEKETE ALBERT, PLANCHAT SOPHIE, SZÖBÖLÖDI ANITA, TAKÁCS DÁNIEL (2012): KORTÁRS SZABADTÉRÉPÍTÉSZETI ALKOTÁSOK AKADÁLYMENTESSÉGÉNEK ELEMZÉSE BUDAPEST BELVÁROSÁBAN, TÁMOP ZÁRÓKONFERENCIÁN ELHANGZOTT ELŐADÁS, BCE TK, 2012.01.12-ÉN

FISCHL GÉZA, PANDULA ANDRÁS (2002): TERVEZÉSI SEGÉDLET AZ AKADÁLYMENTES ÉPÍTETT KÖRNYEZET MEGVALÓSÍTÁSÁHOZ, BM ÉPÍTÉSÜGYI HIVATAL, BUDAPEST

FODOR-GÁL VALÉRIA - KEMÉNY PÉTER (2010): „SEMMIT RÓLUNK NÉLKÜLÜNK” – AZ ÉRTÉKMÓDSZERTAN ALKALMAZÁSA A FOGYATÉKOS EMBEREK ÉLETÉT SEGÍTŐ SZOCIÁLIS SZOLGÁLTATÁSOK FEJLESZTÉSÉBEN IN: [HTTP://WWW.MICROVA.HU/DOWNLOAD/FILE/SEMMIT_ROLUNK_NELKULUNKO80301.PDF](http://www.microva.hu/download/file/semmit_rolunk_nelkulunko80301.pdf)

IGALI ZSÓFIA (2002): AKADÁLYMENTES ÉPÍTETT KÖRNYEZET A TELJESKÖRŰSÉG JEGYÉBEN, ESÉLY XXI. KÖZHASZNÚ TÁRSASÁG, BUDAPEST

LÉPTÉK TERV TÁJÉPÍTÉSZ IRODA - VÁROS TEAMPANNON KFT. (2010): BUDAPEST SZÍVE: REPREZENTATÍV KAPUTÉRSÉG – KÁROLY KÖRÚT, ASTORIA CSOMÓPONT, DEÁK FERENC TÉR, BAJCSY ZSILINSZKY ÚT, JÓZSEF ATTILA UTCA ÉS KAPCSOLÓDÓ ZÖLDFELÜLETEK SZABADTÉRÉPÍTÉSZETI KIVITELI TERVEI

OTÉK 253/1997. (XII. 20.) KORM. RENDELET AZ ORSZÁGOS TELEPÜLÉSRENDÉZÉSI ÉS ÉPÍTÉSI KÖVETELMÉNYEKRŐL - AKADÁLYMENTESÍTÉSRE VONATKOZÓ KIVONAT

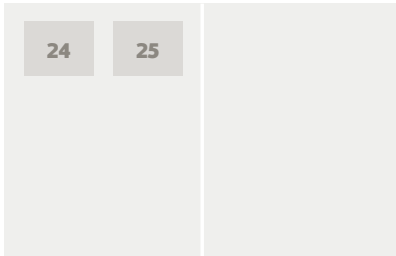
PANDULA ANDRÁS, P. FARKAS ZSUZSA, ZSILINSZKY GYULA (2007): TERVEZÉSI SEGÉDLET AZ AKADÁLYMENTES ÉPÍTETT KÖRNYEZET MEGVALÓSÍTÁSÁHOZ, ÖTM TERÜLETFEJLESZTÉSI ÉS ÉPÍTÉSÜGYI SZAKÁLLAMTITKÁRSÁG, BUDAPEST

P. FARKAS ZSUZSA, PANDULA ANDRÁS (2007): SEGÉDLET A KOMPLEX AKADÁLYMENTESÍTÉS MEGVALÓSÍTÁSÁHOZ, FOGYATÉKOSOK ESÉLYE KÖZALAPÍTVÁNY, BUDAPEST

PLANCHAT, SOPHIE (2011): THE ACCESSIBILITY FOR DISABLED PEOPLE IN BUDAPEST. WORKING PAPER. DEPARTMENT OF GARDEN AND OPEN SPACE DESIGN, FACULTY OF LANDSCAPE ARCHITECTURE, CORVINUS UNIVERSITY OF BUDAPEST, BUDAPEST

SZASZÁK GABRIELLA (2010): AKADÁLYMENTES VÁROSI UTCÁK ÉS KÖZTEREK - EGY BELVÁROSI

UTCASZAKASZ REHABILITÁCIÓS KÖRNYEZETRENDEZÉSI TERVE, DIPLOMAMUNKA, BUDAPESTI MŰSZAKI ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM, ÉPÍTÉSZETI KAR, REHABILITÁCIÓS SZAKMÉRNÖKI KÉPZÉS
SZASZÁK GABRIELLA (2012): AKADÁLYMENTES VÁROSI UTCÁK ÉS KÖZTEREK CÍMŰ ELŐADÁSA, BCE TK KERT- ÉS SZABADTÉRÉPÍTÉSZET C. TÁRGY KERETEIN BELÜL, MEGHÍVOTT ELŐADÓ 2012.02.22-ÉN

24. ábra/fig.:

Villamosmegálló és aluljáró kapcsolata a Kálvin téren. / Tram and subway connection on Kálvin square.

25. ábra/fig.:

Busz megálló a Kálvin téren. / Bus stop at Kalvin square.

b. Tram and bus stops

The accessibility of public transport safety is a major factor in Accessibility. The vast majority of disabled people can not or will not drive a car, so they can only rely on the public transport.

The test area proved to be very good example in this respect, since there bus-, tram- and metro stations which are designed also for the blind or visually impaired people or wheelchair users.

One of the best example is Kálvin square and its neighbourhood. Tram stops and subway station is located on the square, which can be approached by the subway line no. 3. The tram tracks are leading the tactile guide visually impaired people of all stairs and through the underpass, as well as both can be reached by elevator. Tactile tracks show the direction to the stairs. (Figure 24)

The elevator for wheelchairs and strollers leading to the subway is not ready yet, because the area is still under construction work. The tactile pavement is not used on the surface of tram stops. Neither the edge of the platform, nor the beginning or the end of it is marked, as well as the first and the last door of the vehicle is not indicated by any tactile signs, so the visually impaired passengers have no signals how to use the vehicles.

Another example to follow is tram stops on Károly boulevard, because of their accessibility and for being covered by contrasting tactile strips to guide disabled people.

The same is true for bus stops and in addition to these – pollers are added to secure pedestrians from car traffic. (Figure 25)

On Kiskörút there are enough places for sitting and waiting space which is

covered by rain proof roof. The pavilions covered with glass-roof can be very hot and uncomfortable in the blazing summer sun. The side walls of glass at the road should be placed at eye-level for appropriate detection.¹⁶

In summary, we can say that the newly renovated open spaces in downtown of Budapest, it is clearly visible that a significant effort has been made to pursuit barrier-free accessibility for handicapped people.

The transport, orientation and relaxation facilities usually were placed in separate bands, not narrowing the pedestrian traffic areas, making them safe and comfortable for everyone and enabling barrier-free public access.

The proposed color of street furniture is not striking, but different and detectable from the pavement and vegetation. In most cases it has a logical place and position in groups. The main features, services and travel directions are easy to follow and can be accessed in a user-friendly way.

The designers of the area instead of historical, more traditional street scene have turned into a contemporary design that meets the needs of modern people – including the handicapped population. It is an enjoyable public space, having created a contemporary urban feeling with appropriately used street furniture – still providing barrier-free accessibility. ©

THE PUBLICATION WAS SUPPORTED BY TÁMOP-4.2.1/B-09/1/KMR-2010-0005 RESEARCH FUND.

11 „The traffic light is not an audio map. Everybody at the intersection should know whether it is safe to cross and how long it is so- or cannot go . I do not need any other information” Words of Zsuzsa Kroll in Szaszák, 2010

12 Pandula, Farkas, Zsilinszky, 2007

13 OTÉK

14 P. Farkas. Pandula 2007

15 Szaszák, 2010

16 Szaszák, 2010

A TATAI KOSSUTH TÉR SZABADTÉRÉPÍTÉSZETI TERVE

TATA – KOSSUTH SQUARE OPEN SPACE DESIGN

SZERZŐ/BY:
BŐHM GÁBOR

LEKTOR/REVIEWER:
JÁMBOR IMRE

Tata Komárom-Esztergom megyében, a megyeszékhelytől 9 km-re fekszik. A tatai kistérség életében a város meghatározó gazdasági, társadalmi és kulturális szerepet játszik, fontos turisztikai célpont.¹ A történelmileg két magból, Tatából és Tóvárosból fejlődött város déli részének központját képezi a Kossuth tér. Tata egykori templom- és piactere, majd városi főtere a város fejlődését szervesen követve évszázadokon át szolgálta a közéletet. Jelenleg a tér területének jelentős része – városi főterektől szokatlan módon – közparkként funkcionál. A terület ilyen formájában már nem képes kiszolgálni azokat az igényeket, melyre pozíciójából, történelmi múltjából fakadóan hivatott lenne. A tér ma nem centruma Tata szellemi és társadalmi életének, elvesztette a főterekre jellemző szerepét. Helyzeti energiája, történeti, művészeti értékei, műemléképületei ellenére elhanyagoltan, kihasználatlanul áll az óváros szívében. A tér rendezésére, újragondolására már évtizedek óta mutatkozik igény a városvezetés részéről. Tata Város Önkormányzata több ízben írt ki a tér fejlesztését célzó pályázatot, ám a tényleges megvalósítás még várat magára.

A KOSSUTH TÉR TÖRTÉNETE

A Kossuth tér története összekapcsolódott a város fejlődésével, átalakulásával. Tata óvárosának jelenkori képe, építészeti arculata az Eszterházyak nevéhez köthető. A város 1727-ben került a család tulajdonába. Esterházy József Elzászból, Bajorországból, majd Würzburg környékéről németeket, később morva telepeseket hozott a szabadságharc miatt megritkult lakosság pótlására, a megnövekedett munkaigény kielégítésére. A városba hívtak mérnököket, építészeket, mestereket munkájuk nyomán fejlődésnek indult Tata. A tér ma legjelentősebb épületének, a Szent Kereszt plébániatemplomnak az építésére Anton Pilgram kapott megbízást Eszterházy Ferencről. Az építkezés megindult, a templom alapkövét 1751-ben rakták le. A munkálatok azonban rövidesen félbeszakadtak, majd 18 év szünetet követően az 1760-as években ismét folytatódott, ám ekkor már Fellner Jakab átdolgozott tervei alapján. Az új templom építésének kezdetekor a tér közepén lévő gótikus Szent Balázs templom elhanyagolt, piszkos, roskatag állapotban ugyan, de állt még, misézés is folyt benne. Bontására csak akkor került sor, mikor a Szent Kereszt plébániatemplom már elérte a misézésre alkalmas állapotot. Fellner Jakab halálát követően segédje,

¹ A nyár folyamán a Víz, Zene, Virág fesztivál, a Tatai sokadalom és a Barokk fesztivál, míg ősszel az Öreg-tavi nagy halászat és a nemzetközi hírű Tatai vadlúd sokadalom vonzza a látogatókat.

1 2

1. kép/pict.:
Tata főtere az 1930-as években. / Main square of Tata in 1930s.
(FORRÁS/SOURCE: KÖRMENDI GÉZA: TATA, A VIZEK ÉS A MALMOK VÁROSA, ARGUMENTUM

TUDOMÁNYOS KIADÓ, BUDAPEST, 2007., p 82.)
2. kép/pict.:
A tágas piactér közepén a Maria Immaculata szoborral 1910. körül. / The spacious market place with the statue of

Maria Immaculata in the centre around 1910.
(FORRÁS/SOURCE: EGYKOR.HU/TATA/SZENT-KERESZT-PLEBANIATEMPLOM/2405 (2011.12.20.))

TATA. Főtérsi részlet.

Retus © Ratio

Tata-Tóváros.

Fő-tér.

Retus © Ratio

Tata lies in Komárom-Esztergom county 9 km away from the chief town, Tatabánya. The city plays an important economic, social and cultural role in the life of Tata sub-region, and is also a popular destination for tourism.¹ Kossuth square is on the southern centre of the historically dual-cored (Tata and Tóváros) city. The city square, home to the church and market followed the organic development and served for the public life of the city for centuries. Currently, most of the square's area – uncommonly for main town squares – is used as a public park. In this present form it is no longer able to comply with the needs its position and historical past would demand. The place is not the centre of social and cultural life anymore, and it has lost most of the typical roles of a main square. In spite of its location, historic and artistic values including its classical buildings it stands idle and neglected in the heart of the old town. The redefinition of its functions and a new design for the square has been on the agenda for decades. The Municipality of Tata has announced calls for tender several times but the actual implementation has repeatedly been delayed.

THE HISTORY OF KOSSUTH SQUARE

The history of Kossuth square has been closely linked to the development of the city. The old town and its architectural image has been associated with the Eszterházy family. The estate was purchased in 1727 by József Esterházy who invited settlers from Alsace, Bavaria, Germans from Würzburg region, and later Moravians to recover the decimated population after the war of independence. The new residents were able to satisfy the increased demand for workforce and the immigrant engineers, architects and artisans helped Tata in her quick development. Ferenc Eszterházy commissioned Anton Pilgram to build today's most significant building of the square, the Szent Kereszt (Holy Cross) Parish Church. Construction works started in 1751 but soon came to a halt. 18 years later the works continued according to Jakab Fellner's revised plans. At this time the former Gothic church (St. Balázs) was still standing in the middle of the square. The old, dirty and dilapidated building could only be demolished when the new Holy Cross Church was ready for celebrations. After the death of Jakab Fellner, his fellow architect József Grossmann

¹ In summer time there are Water, Music, Flower Festival, the Tata Crowd, and the Baroque Festival, while in autumns the Great-Lake Big Fishing and the international reputation Tata Wild Goose Crowd attract the visitors.

1784 előtt

1784 után

Grossmann József vette át az építkezés irányítását, és végül 1784-ben, copf stílus-irányzat jegyeivel kiegészülve készült el a késő barokk Szent Kereszt plébániatemplom (1. kép). A téren a hajdani Szent Balázs templom főoltárának helyén a mai napig áll Schweiger Antal 1784-ben készített Maria Immaculata szobra (2. kép). A templom építését követő három évtized szinte valamennyi építészeti munkája Fellner nevéhez köthető. Fellner iránymutatása „... mélyrehatóan érvényesült Tata városképi egységében, a tájba olvadó, a természet elemeivel átszőtt, nagyrészt bájos igénytelen-ségű épületekből összetevődő ízes dunántúli barokk várossá való kibontakozásában.”²

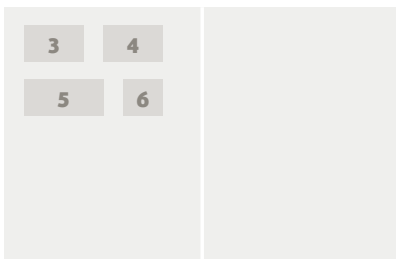
A fellendült kézművesiparnak köszönhetően a templomtér további funkcióval bővült. A készítők és kereskedők messze vidékekről is hozták áruikat a téren rendezett heti és országos vásárookra. A tér akkori neve is erre utal: Piac vidéke / Piac tér. Végül a tér Kossuth Lajos halálának tiszteletére 1895-ben megkapta a ma is használatban lévő Kossuth tér nevet. A századfordulót követően felgyorsul-

tak az infrastruktúrafejlesztések. Kövezési és csatornázási munkálatok folytak, valamint Európában elsőként acetiléngázzal üzemeltetett közvilágítást is kapott a tér. Az 1930-as években Magyary Zoltán, a közigazgatás tudományának nemzetközileg is elismert tudósa, vetette fel először a tér megújításának szükségességét. A plébániatemplom előtti lejtős terület támfalakkal, lépcsőkkel történő rendezése végül 1938-ban Wälder Gyula építész tervei alapján készült el. A templom északkeleti sarkán kapott helyet Fellner Jakab szobra (Ungvári Lajos, 1940.). A Kossuth tér mai, növényzettel borított képének kialakítására 1964-ben került sor. Ekkor helyezték el a „Vízbe néző lány” szobrát (Brém Ferenc, 1964.) is. Így az egykori piactér, majd burkolt városi tér végül parkosított térré alakult. (3. kép)

A TÉR JELENLEGI ÁLLAPOTA (4. KÉP)

A Kossuth tér szerkezetét a szomszédos települések irányába vezető utak

² dr. Rados Jenő: Tata, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1964. p.48.

3. kép/pict.:

A Kossuth tér a parkosítást követően (1972.) / Kossuth square after the construction of the park.

(FORRÁS/SOURCE: EGYKOR.HU/TATA/SZENT-KERESZT-PLEBANIAEMLŐM/2405 (2012.01.03.))

4. kép/pict.:

A tér mai képét mutató légi felvétel. / Recent aerial photo of the square. (FORRÁS/SOURCE: TATA VÁROS ÖNKORMÁNYZATA, 2008.)

5. kép/pict.:

A tér szerkezete 1784 előtt (bal), és a

módosult térerányok a Szent Kereszt plébániatemplom elkészülte után (jobb). / The structure of the square before 1784 (left), and the modified space dimensions after the construction of the Holy Cross Parish Church (right).

(FORRÁS/SOURCE: DR. RADOS JENŐ: TATA, MŰSZAKI KÖNYVKIADÓ, BUDAPEST, 1964., P. 84. NYOMÁN A SZERZŐ ÁLTAL ÁTDOLGOZVA / REVISED BY THE AUTHOR)

6. kép/pict.:

A Kossuth teret övező épületek

földszintjének utcafronti funkciói. / Services at the ground-floor of the buildings surrounding the Kossuth square.

took over his work and finally in 1784 the church was finished in late Baroque style. (Picture 1.) From that time on the statue of Maria Immaculata (sculptor Antal Schweiger, 1784.) has stood in place of the high altar of the old church. (Picture 2.) Almost all constructions of the following three decades were related to Fellner. Fellner „...has made a deep impact to the integral scene of the town of Tata. His legacy is unequivocal in her development into a charming Transdanubian Baroque city composed of graciously unambitious buildings that merge unnoticed into the natural landscape.”²

Thanks to the flourishing handicraft industry the role of the church-square has improved. Craftsmen and merchants arrived to participate at weekly fairs. The new name of the square also referred to this fact: Market place / Market square. Finally, followed by the death of Lajos Kossuth the square received its present name in 1895. After the turn of the century infrastructural developments have accelerated. Resurfacing and drainage works were carried out and acetylene gas-lights were introduced for the first time in Europe. First, in the 1930s Zoltán Magyary (the internationally recognised expert of public administration) suggested the renewal of the square. The brae in front of the church was reconstructed by stairs and buttresses according to the plans of Gyula Wälder in 1938. The statue of Jakab Fellner (sculptor Lajos Ungváry, 1940.) was moved to the northeast corner of the church. The present layout of a green park was designed in 1964 including the installation of the “Water-staring girl” statue (sculptor Ferenc Brém, 1964). Since then the old market square has become an urban park. (Picture 3.)

THE SQUARE IN ITS PRESENT CONDITION (PICTURE 4.)

The present outline of Kossuth square is defined by the surrounding roads that have lead unaltered towards neighbouring settlements for a long time.

The old town has managed to preserve its medieval character of irregular streets, easy curves and spaces of variable width thanks to the traditional nature of its development. The “L” shape of the square is an excellent example for this organic transformation. Until the mid 18th century the cone-shaped square had a north-south axis, but with the construction of the new church it received a new lateral axis changing the medieval proportions significantly. (Picture 5.) The square in its earlier shape was dominated by the old Gothic church standing in its centre, while in the new, more spacious configuration the Baroque church occupies the lateral axis.

The atmosphere of Tata is strongly defined by the rich historic monuments of the downtown area. Most buildings show marks of classicism. The single-storey houses with closed fronts and stoned walls bordering Kossuth square are remains of the vivid agricultural activities that once characterised the every-day life of its inhabitants. All but a few of these homes of parallel ridges to the street are under local or national heritage protection.³ Nowadays these harmonious buildings are used for many varying purposes. (Picture 6.) The sacral, architectural and touristic roles of the church are outstanding. The town hall in the northwest corner of the square not only provides for the seat of the mayor’s office, but welcomes the guests for wedding ceremonies as

² dr. Rados Jenő: *Tata, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1964. p.48.*

³ *List of Hungarian Heritage, Komárom-Esztergom county. Editors: István Bardoly - Andrea Haris, Cultural Heritage Protection Office, Budapest, 2006.*

határozzák meg, melyek szinte nyomvonalváltozás nélkül maradtak fenn. A hagyományokra épülő szerves városfejlődésnek köszönhetően a tér jellegzetes formájával, valamint az utcák szabálytalan vonalvezetésükkel, enyhe görbületeikkel, változó szélességeikkel megőrizték középkori jellegüket. A Kossuth tér mai „L” alakja a tér szerves fejlődésének következménye. A XVIII. sz. közepéig észak-déli tengely mentén húzódó tölcserformát képző tér az új templom építésével kapta meg kereszt-tengelyét (5. kép). Ez az átalakítás a középkori térarányokat jelentősen megváltoztatta. Földszintes házakkal körbezárt, súlypontjában a régi, gótikus templommal kitöltött teret felváltotta a tágasabb, a kereszt-tengelyben magasodó barokk templommal rendelkező tér. Az új templom és annak előtere a Komáromi utca folytatásaként elhelyezett tengelybe szerkesztve a tér domináns részévé vált.

A tér hangulatát Tata történeti emlékekben gazdag belvárosi magja erősen meghatározza. A Kossuth tér térfalait képző épületek többnyire a klasszicizmus stílusjegyeit viselik. A mezőgazdasági művelésből fakadó igényekhez igazodva földszintes, kocsibehajtásra alkalmas kapukkal zárt sorúvá alakult beépítés, a megszakításoknál tömör kőkerítéssel, nagyrészt az utcával párhuzamos tetőgerinccel épült házak együttese jellemző. A teret övező szinte valamennyi épület helyi vagy országos műemléki védelem alatt áll.³ A hangulatában egységességet sugárzó, nagy múltú épületek mára változatos funkciókkal telítődtek (6. kép). A templom mind szakrális, mind építészeti, turisztikai szerepe kiemelkedő. A tér északnyugati sarkán álló városháza emeleti nagytermét az önkormányzati üléseken túl házasságkötő teremként is használják. A tér déli részén több oktatási, illetve kulturális intézmény található. Az épületek utcafrontjain jellemzően kereskedelmi és szolgáltatói egységek kapnak helyet. A lakófunkció általában a házak hátsó traktusába került.

A Kossuth téren, mint az urbánus terelnél oly gyakran a közúti forgalom túl-

zott tért nyeresége megnehezíti a tér gyalogos elérhetőségét, a zsúfolt parkolás pedig vizuális és néha fizikai akadályt is képez a park és a térfal szélén futó járdák között. Mindezek mellett a park túlnőtt növényállománya is nehezíti a tér használhatóságát. A fák koronája sok esetben egymásba ér, így az egyébként szép példányok is torz, alászorult, elferdült képet mutatnak. Az idős korok miatt nagyra nőtt cserjék erősen akadályozzák a tér átláthatóságát, elfedve a környező homlokzatok szépségét, szűkítve az egykor tágas piacteret. A kúsó örökzöld állomány túlburjánzott, utakat és teljes lépcsőket téve járhatatlanná. A téren tapasztalható magas lombkorona-borítottság (63,5%) okán kialakult mély árnyékoltság következtében a gyepfelületek aránya alacsony, minőségük leromlott. A park jelenlegi lepusztult állapotában csekély rekreációs értékkel bír, leginkább csak átmenő forgalmat bonyolít, hosszabb tartózkodásra nem alkalmas. Az idő azonban nem csak rombolt. A fák jelentős értéket képviselő komoly példányokká nőttek. Ezek térszervezési és ökológiai hatásuk miatt fontos szerepet játszanak a tér életében.

Mindezek ismeretében megállapítható, hogy a változatos funkciókkal körbevett terület jelen állapotában szinte kizárólag parkolási funkciókat szolgál, és a tér növényzettel dúsan benőtt, gyalogos közlekedésre lassan alkalmatlanná váló belső része kihasználatlanul áll a műemléki környezetben lévő város központjában.

KONCEPCIÓ ÉS SZABADTÉRÉPÍTÉSZETI TERV

Koncepcióm megalkotásakor az vezérelt, hogy e rendkívül jó adottságokkal és lehetőségekkel rendelkező tér ismét bekapcsolódhasson a város eseményekben gazdag, rendezvényekben bővelkedő életébe. Tervem elkészítése során célom volt a hely szellemének erősítésén és a tér történeti múltjából megőrződött elemek [szobrok, térarányok, átlátások, stb.,]

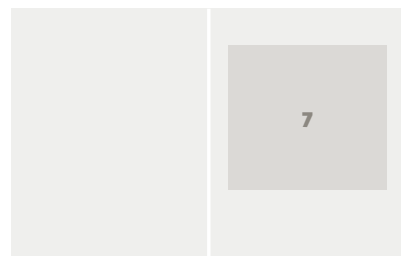
3 Magyarország Műemlékjegyzéke, Komárom-Esztergom megye. Szerk: Bardoly István – Haris Andrea, Kulturális Örökségvédelmi Hivatal, Budapest, 2006.

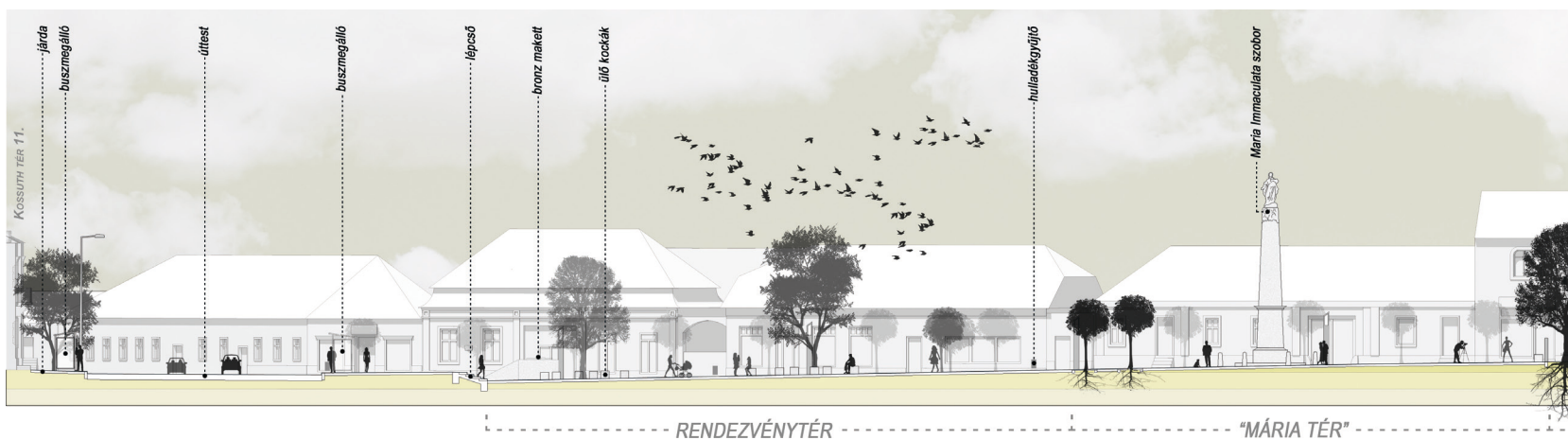
well. The southern part of the square hosts many educational and cultural institutions. The fronts of the buildings offer trade services and facilities, residents use the back side for living.

As so often in urban areas the heavy traffic makes it difficult to access the park. The crowded parking area creates a visual and sometimes physical barrier between the park and the sidewalk, and the overgrown plants also make the use of the park more difficult. Tree crowns are often so close that they force even the nice individuals to develop an

oblique and deformed shape. The old shrubs block the sight to the facades and occupy the once spacious market place. The overgrown evergreen creepers have made some of the parkways and stairs impassable. The high level of canopy coverage (63.5%) results in areas of deep shadow. Lawn ratio is low and its quality is rather poor. It is no surprise that the worn-out square has low recreation value, people just pass by and do not stay to spend time. Ageing, however, has not only led to deterioration: trees have grown larger and

7. kép/pict.:
A Kossuth tér szabadtérépítészeti terve. / Open space design plan of the Kossuth square.

valamint a jelenlegi értékek (idős növényzet) megtartásán túl, hogy a tér újból mentális központtá alakuljon, amely képes helyet biztosítani a pihenésnek, a személyes találkozásoknak épp úgy, mint a reprezentatív rendezvényeknek, vásároknak. Tervemben visszafogottságra törekedtem, hogy a tér hangulatát adó épületek harmóniája zavartalanul érvényesüljön (7. kép). Vissza kívántam adni az egykori piacok tágasságát, a régi városi tér faltól-falig való kihasználtságát, a burkolt tér egységességét. A struktúrában ugyanakkor igyekeztem helyet biztosítani a parkban lévő értékes faállományoknak. Ezek alaprajzilag véletlenszerű, spontán elhelyezkedésükkel, változatos habitusukkal a feszes burkolati architektúrát lágyítják. A fák spirituális szerepe is jelentős, egyrészt a közelmúlt állapotának hordozói, másrészt mentális terek lehatárolásában játszanak szerepet, ugyanakkor törzsmagasságukból adódóan a tér átláthatóságát, az egységesség érzékelését nem akadályozzák.

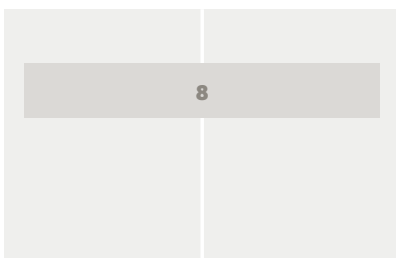
Egy főteret esetében alapvető elvárás annak könnyű és szabad megközelíthetősége, átjárhatósága. Ennek elsődleges feltétele az áthaladó közúti forgalom kizárása, erős csökkentése. A tér körbejárhatóságára szükség van (lakók, árufeltöltés, mentés, stb.) ám a csökkentett for-

galmú, vegyes használatú útpálya megjelenítését igyekeztem a minimálisra mérsékelni.⁴ Az „üttest” mellett, az épületek előtt lehetőség nyílik kávézók, éttermek kitelepedésére, a térfalak élettel való megtöltésére. A szabad közlekedés érdekében a terepi különbségeket ahol lehetett, támfalak építése nélkül oldottam meg, azokat inkább hosszú, elfogyó lépcsőfokokkal hidaltam át. Így a térhasználó mozgásában nincs előre definiált utakhoz kötve, a teljes téren biztosított az akadálytalan közlekedés.

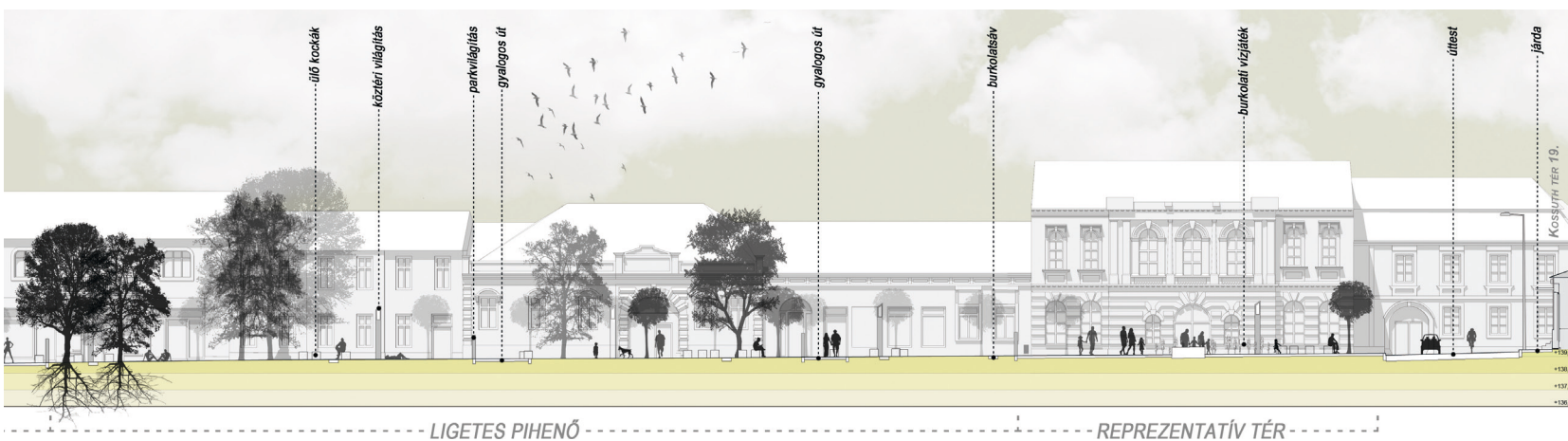
A koncepcióm szerint kialakuló egységesség ellenére a Kossuth tér számos kisebb térrész összességüként épül fel (8. kép). A különböző funkciókat, a térszerkezeti adottságot és az adott hely sajátos adottságait figyelembe véve összesen hat, különböző méretű és karakterű térrészt, vagy inkább részteret alakítottam ki a következők szerint:

A Szent Kereszt Plébániatemplom előtt helyezkedik el a **templomtér** (550 m²). A Kossuth teret meghatározó templom olyan környezetet kíván meg, ami egyaránt harmonizál a tér egészével és kisebb egységeivel. A templomtér kialakítása során a funkcionális igényeknek megfelelően a terepadottságok figyelembevételével alakítottam ki a lehető legnagyobb összefüggő, burkolt felületet. A

4 A parkolási igényeket a templom mögötti területen kialakított 52 férőhelyes parkoló elégíti ki.

8. kép/pict.:
A Kossuth tér
hosszmetszete. /
Longitudinal section of
the Kossuth square.

they have become more valuable. They also play an important role in terms of space organisation and urban ecology.

With all the above considered not even the large variety of functional roles in the surrounding has prevented Kossuth square from becoming barely more than a green parking area. The overgrown plants block the view and the pedestrian pathways, and Kossuth square is forced to remain unused in the middle of the historic centre of the city.

THE MAIN CONCEPT AND THE OPEN SPACE DESIGN PLAN

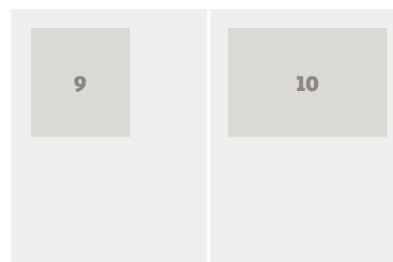
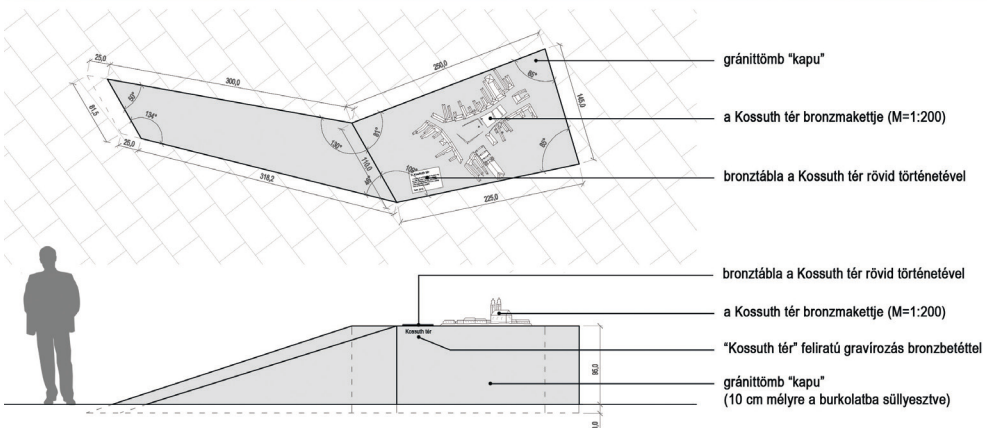
The guiding principal of my concept has been to reconnect the square to the lively life of the city and to create a central area for recreation, personal encounters, representative events and fairs. These new roles have been designed with a clear intention to conserve the old spirit of the space and to preserve elements of the historic past (statues, space ratio, views) and its present (valuable plant stock). In order to let the atmosphere and the harmony of the buildings dominate the space I applied a very restrained approach in the composition. (Picture 7.) I have aimed to recall the spaciousness

of former markets, the uniformity and versatility of wall to wall surfaces. At the same time I have tried to secure the space for the valuable tree-stock. The random and spontaneous location and the variable nature of these trees soften the geometry of the square and the simplicity of the tight architecture of the cladding. The spiritual role of the trees is also important: they represent the continuity between past and future. They also help to separate distinctive areas without blocking the free view throughout the square with their high trunk.

The provision of free access and easy crossing are essential in case of main squares. This can be achieved primarily by the exclusion - or strong reduction - of passing traffic. Although there is apparent need for motorized traffic around the square (inhabitants, shops, rescue, etc.) I have tried to minimize the display of the all-purpose road required by reduced traffic.⁴ The walkway enables the surrounding cafes and restaurants to use the square and fills it with life. Free pedestrian traffic is ensured by long running stairs instead of more common buttresses which allows the visitors to move freely in the square.

In spite of the visual uniformity of Kossuth square, it can be separated into

4 A 52-space parking place has been planned behind the church to serve the parking issues.

9. kép/pict.:

A fogadótér gránittömbje a Kossuth tér bronzmakettjével. / The bronze modell of Kossuth square on one of the granite blocks of the reception zone.

10. kép/pict.:

A „Mária tér” és a rendezvénytér látványrajza. / Visualization of the „Maria square” and the event space.

térhez közvetlenül kapcsolódik a templommal összekötő lépcső- és támfalrendszer. Az 1938-as kialakítás hármastagolását megtartottam, de a pihenők (andezit) és a lépcsők (gránit) anyagát és arányait igyekeztem a tér többi részével összhangban kialakítani. A templom felé fokozatosan csökkenő teresedések, valamint a szűkülő pofafalak közé ékelt lépcsőkarok a templom térbeli helyzetét, dombi pozícióját hangsúlyozzák, a díszes kapura terelik a tekintetet.

A templomtértől nyugatra lévő rendezvénytér (950 m²) méretéből adódóan alkalmas nagyobb tömeget vonzó események lebonyolítására. A tér különlegessége, hogy városi pozíciójához képest lombkorona-borítottsága magas, kellemes, árnyékolt teret képez, fásított köztér szerepet tölt be. A fák köré csoportosított ülőkockák a térrész egységét, nagy felületként való használhatóságát nem akadályozzák, békés szemlélődésre, társalgásra nyújtanak lehetőséget. A kockák egyszemélyes kiképzésűek, de csoportos elhelyezésük megengedi, hogy kisebb-nagyobb társaságok és magányos sétálók egyaránt megtalálhassák a számukra ideális helyet. A déli térrészt meghatározó nagyvonalú lépcsőkialakítás leginkább a rendezvénytéren bontakozik ki. A nyíló lépcsőszárak iránya a kör-

nyező térfalakra, téri helyzetekre reflektál. A terepadottságoknak megfelelően az egyes lépcsőfokok a burkolatba vesznek, illetve abból bújnak elő, változó hosszúságukkal játékoságot visznek a tér ezen részébe. A rendezvénytérhez szorosan kapcsolódik a fogadótér (300 m²). A tér különlegességét a rendezvénytérre vezető gránittömb kapuelemek alkotják (9. kép). Excentrikus formájuk, széttároló karjaik hívogatás, bevezetés a térre.

A „Mária tér” (600 m²) a 17 m magas talapzaton álló Maria Immaculata szobor méreteihez méltó teresedés (10. kép). Az 1784 óta változatlan helyen lévő műalkotás a tér középtengelyében állva fontos térszervező elem. A kialakított térrész funkcionálisan kisebb léptékű eseményeknek képes helyet adni, de a rendezvénytérrel együtt nagyobb városi események (pl. karácsonyi vásárok, nyári ünnepek) lebonyolítására is alkalmas helyszínt biztosít.

Bár jelentős mértékben növeltem a Kossuth tér burkolati arányát, a tér jelenlegi, a helyiek által megszokott park jellegét a tervemben részben megőriztem. A kialakított ligetes pihenő (1550 m²) szabályos geometriájú, zöld szőnyegként terül el a térfalak között. Az épített környezet és a park között átmeneti elemként jelenik meg az ide áthelyezett „Vízbe néző

a number of smaller areas. (Picture 8.) Taking into consideration the spatial and functional capabilities of the square, I have created six different areas varying in size and character as follows:

The **church square** (550 m²) situates in front of the Holy Cross Parish Church. This predominant church requires an environment to harmonise both with the entire square, and its close surroundings. When planning this unit I decided to develop the largest possible paved surface to comply with its main purpose. The church square is in direct contact with the network of the stairways and buttresses leading towards the entrance of the church. The triple division of the original 1938 plan has been kept unchanged but the materials and sizes of the rests (andesite) and the steps (granite) has been tuned to match other elements of the design. The gradually decreasing terraces towards the church and the stairways wedge between the narrowing buttresses and emphasize the spatial position of the building and lead the look to the ornate gate.

The **event space** lies west to the church with a size (950 m²) sufficient to host even large-scale events. Uncommonly for its central location its high level of canopy coverage provides for a

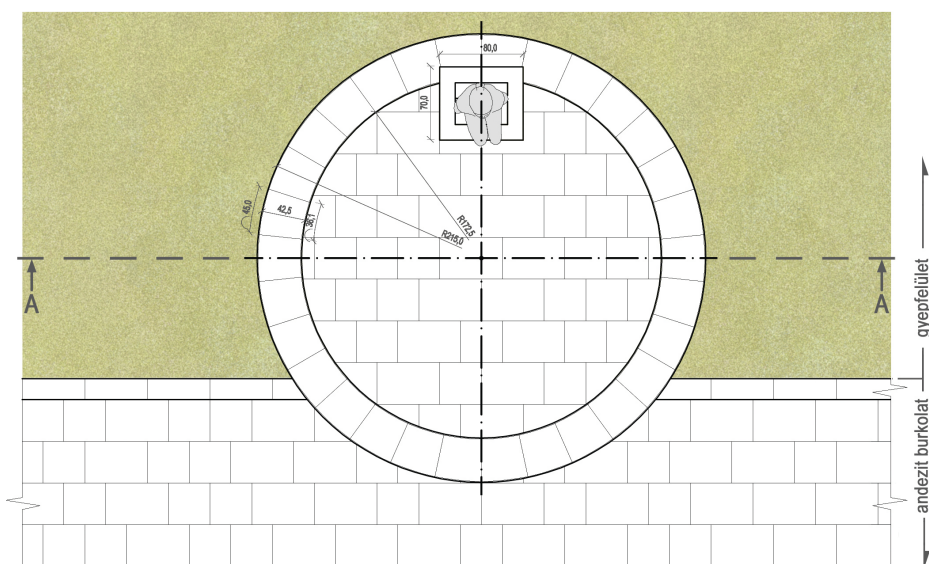
unique shady atmosphere and it creates a nicely planted public place. The sitting cubes – grouped around the trees – do not interfere with the integrity of the square and maintain the usability of a large open space. They invite people to stop for peaceful contemplations and conversations. The cubes are single-sized but their grouped alignment allows for both individuals and larger companies to stop by them. The far-reaching design of the stairs becomes more evident at the southern part of the square. The arms of the opening stairs reflect to the surrounding space. As the terrain changes in height these steps emerge or disappear from the surface, their varying length creates a playful pattern in this zone of the square. The **reception zone** (300 m²) is closely related to the event area. These eccentric large granite blocks are a unique feature as they open like arms to invite and greet people entering the square. (Picture 9.)

“**Maria square**” (600 m²) surrounds the 17m high statue of Maria Immaculata with an area of matching size. (Picture 10.) The statue has stood at the exact place since 1784. Located in the axes of the square it is a critical element of space organisation. By itself the Maria square is an ideal location

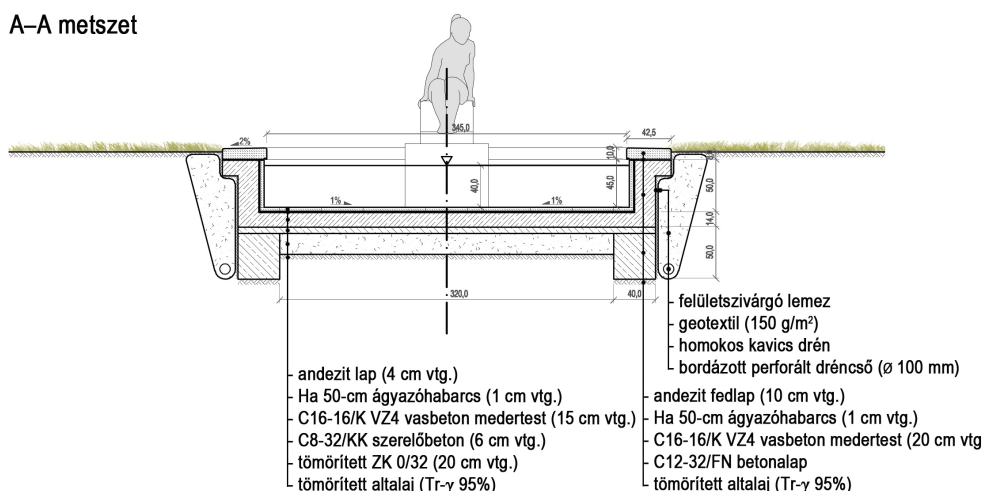
for smaller events but combined with the event space it has the capacity to host large town festivals (i.e. Christmas fairs and summer festivals) as well.

Although the paved surface at Kossuth square has significantly been increased, the friendly green-park ambience of the place has been successfully preserved. The **grove** (1.550 m²) spreads between the walls as a giant green carpet. At the point of transition between built and natural environment stands the relocated statue of the “Water-staring girl” in a new sunken circular pool. (Picture 11.) The crosswalks through the grove step out from the tight design as these diagonal pathways expand towards the church allowing for free pedestrian traffic across the square. The visual connection of the grove and its surroundings is supported by playful narrow stripes stoned across the green field. Along the crossways and the stripes the sitting cubes and block benches are grouped together creating another recreational area. No shrubs have been added to the design with the intention to keep the view unmolested between the lawn and the tree crowns and to let the pedestrians freely walk around.

The northern part of Kossuth square belongs to the Town Hall.

A-A metszet

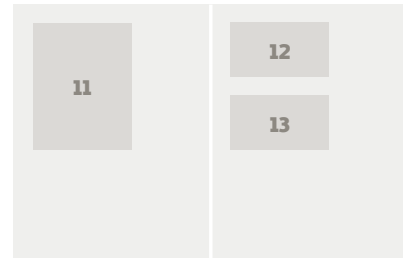
lány” szobra, amely új, kör alaprajzú, súlylyesztett díszmedencét kapott (11. kép). A ligetet keresztvező sétányok kilépnek a tér eddigi rendszeréből. Ezek az átlós, a templom irányába táguló utak biztosítják a keresztirányú közlekedés szabadságát. A liget és környezete összekapcsolását a rajta áthúzódó ösvény szélességű burkolati csíkok segítik, játékoságot csempésznek a zöldfelületbe. A sétányok mentén és a burkolatsávok köré csoportosulva jelennek meg az ülőkockák és tömpadok, amelyek a pihenés lehetőségét biztosítják. A ligetben a cserjeszintet nélkülöztem, így a gyep és a lombkoronaszint között szabad átlátásra, (át)közlekedésre nyílik lehetőség.

A Kossuth tér északi területe a Polgármesteri Hivatal intézményéhez kötődik. A reprezentatív tér (650 m²) ünneplés hangulatát a hivatal előtti burkolatból feltörő vízjáték és a mögötte elhelyezett zászlók teremtik meg, ugyanakkor ez a terület az északi irányból érkező látogatók számára foga-

ÖSSZEGZÉS

Tervem - reményeim szerint - a Kossuth téren ma tapasztalható konfliktusok és problémák pusztán megoldásán túlmutat. A különleges értékekben bővelkedő tér kialakítása során tudatos tervezői szándékom volt a terv visszafogott, a tér rég- és közelmúltjából fennmaradó értékes elemekből táplálkozó, egységként történő kezelése (13. kép). Az önmagukban „üres” térrészek kapcsoltáguk révén olyan kombinálható terek kialakítását teszik lehetővé, melyek segítségével a Kossuth tér alkalmassá válik sokoldalú funkcionális szerepének, egy városi központ változatos igényeinek kielégítésére. Ugyanakkor az így kialakított egység képes biztosítani a méltó háttérrel a műemléki környezetnek, és összefogni mindazokat a városközponti funkciókat, amelyek megjelenésével a Kossuth tér ismét Tata élettel, nyüzsgő városi főterévé válhat. ●

A PUBLIKÁCIÓ A TÁMOP-4.2.1/B-09/1/KMR-2010-0005 KUTATÁSI PÁLYÁZAT TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

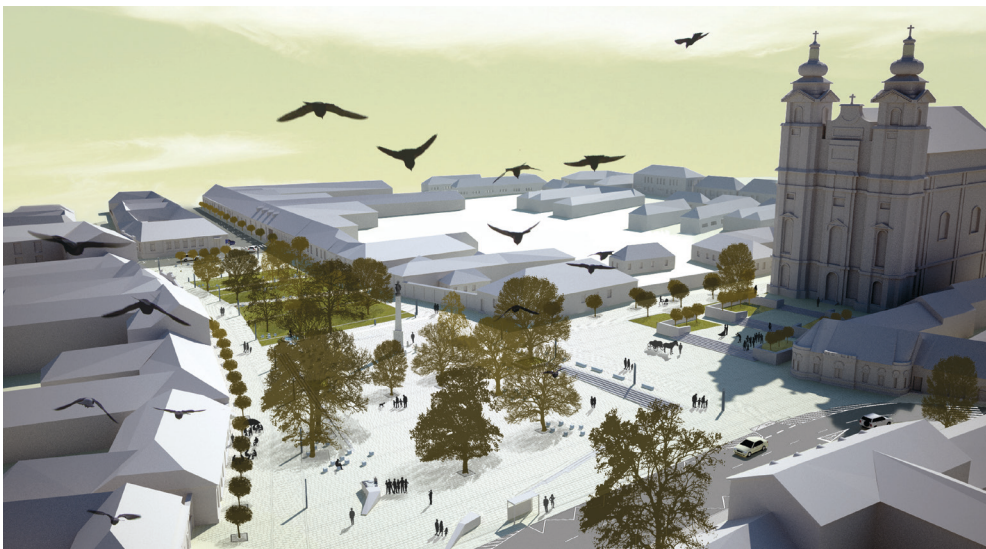

11. kép/pict.:
A „Vízbe néző lány” új díszmedencéjének részletterve. / The plan of the new pool of „Water-staring girl”.

12. kép/pict.:
A Polgármesteri Hivatal előtti reprezentatív térrész

látványa. / View of the representative area in front of the Town Hall.

13. kép/pict.:
A Kossuth tér madártávlati képe. / Bird-eye-view of the Kossuth square.

The ceremonious atmosphere of the representative area (650 m²) has been created by introducing jet fountains spraying water from the pavement and by flags placed behind them. This zone may function as a reception zone as well for those arriving from the north. (Picture 12.)

environment with an unobtrusive background and makes Kossuth square able to host a vibrant, bustling city-life in Tata downtown again. ©

THE PUBLICATION WAS SUPPORTED BY TÁMOP-4.2.1/B-09/1/KMR-2010-0005 RESEARCH FUND.

SUMMARY

I hope to believe that my plan does not only describe a possible way to address the general discontent towards the present condition of Kossuth square, but it offers solutions beyond its current opportunities. My priority has been to handle the square in its integrity and applying a restrained approach in order to keep most of the remains of its rich history apparent. (Picture 13.) The links and possible combinations of “empty” spaces enable the square to fulfil its multifunctional role as city centre. The visual integrity provides the historic

SZERZŐK ÉS TÁMOGATÓK / AUTHORS & SPONSORS

DR. BALOGH PÉTER ISTVÁN

egyetemi docens / *associated professor*

Budapesti Corvinus Egyetem, Kert- és Szabadtértervezési Tanszék / *Corvinus University of Budapest, Department for Garden and Open Space Design*
1118 Budapest, Villányi út 35-43.
E-mail: peter.balogh@uni-corvinus.hu

BÖHM GÁBOR

tájépítész-mérnök / *landscape architect*

1123 Budapest, Alkotás u. 15. III./41.
E-mail: bohmgabor@t-online.hu

DR. FATSAR KRISTÓF

egyetemi tanár / *professor*

Budapesti Corvinus Egyetem, Kertművészeti Tanszék / *Corvinus University of Budapest, Department for Garden Art*
1118 Budapest, Villányi út 35-43.
E-mail: kristof.fatsar@uni-corvinus.hu

DR. FEKETE ALBERT

egyetemi docens / *associated professor*

Budapesti Corvinus Egyetem, Kert- és Szabadtértervezési Tanszék / *Corvinus University of Budapest, Department for Garden and Open Space Design*
1118 Budapest, Villányi út 35-43.
E-mail: albert.fekete@uni-corvinus.hu

DR. GAZVODA, DAVORIN

egyetemi tanár / *professor*

Ljubljana Egyetem, Tájépítészeti Tanszék / *University of Ljubljana, Department for Landscape Architecture*
Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana, Slovenia
E-mail: davor.gazvoda@bf.unilj.si

SZASZÁK GABRIELLA

tájépítész-mérnök, rehabilitációs környezetvédelmi szakmérnök / *landscape architect, rehabilitation engineer*

2000 Szentendre, Vasúti villasor 59.
E-mail: szaszakg@yahoo.de

SZÖBÖLÖDI ANITA,

doktorandusz / *PhD student*

Budapesti Corvinus Egyetem, Élhető Települési Táj Kutató Műhely / *Corvinus University of Budapest, Researchstudio for Sustainable Urban Landscape*
1118 Budapest, Villányi út 35-43.
E-mail: anita.szobolodi@uni-corvinus.hu

TAKÁCS DÁNIEL

doktorandusz / *PhD student*

Budapesti Corvinus Egyetem, Élhető Települési Táj Kutató Műhely / *Corvinus University of Budapest, Researchstudio for Sustainable Urban Landscape*
1118 Budapest, Villányi út 35-43.
E-mail: daniel.takacs@uni-corvinus.hu

NEMZETI KULTURÁLIS
ÖRÖKSÉG MINISZTERIUMA

MAGYAR ÉPÍTÉSZ KAMARA

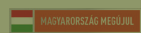
A LAP MEGJELENÉSÉT
A TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-
0023 PÁLYÁZAT TÁMOGATTA

NEMZETI KULTURÁLIS ALAP

ORMOS IMRE ALAPÍTVÁNY

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL